3 1761 07392820 2

Digitized by the Internet Archive
in 2011 with funding from
University of Toronto

http://www.archive.org/details/mellemfangereogj00bruu

458

MINDER FRA GRØNLAND

1894

DANIEL BRUUN

MELLEM

FANGERE OG JÆGERE

PIGER OG KONER

KJØBENHAVN

GYLDENDALSKE BOGHANDELS FORLAG (F. HEGEL & SØN)

TRYKT HOS J. JØRGENSEN & CO. (M. A. HANNOVER)

1897

G
750
B78

LIBRARY
FEB 16 1976
UNIVERSITY OF TORONTO

GRØNLANDSFORSKERNE

KAPTAJN I FLAADEN G. F. HOLM

OG

DR. PHIL. K. I. V. STEENSTRUP

TILEGNET

NORDBO-RUINER I JULIANEHAABS OMEGN.

J.Brg tegn

INDLEDNING.

Efter at de af »Kommissionen for Ledelsen af geologiske og geografiske Undersøgelser i Grønland« først udsendte Expeditioner lejligheds-vis havde aftegnet og opmaalt en Del Ruiner i Julianehaabs Distrikt, blev det besluttet, at da-værende Premierløjtnant i Flaaden *G. Holm* i 1880 skulde foretage arkæologiske Udgravninger og optage Grundplaner af Ruingrupperne i Julianehaabs Distrikt. Det lykkedes Holm at tilvejebringe en righoldig Samling af Planer,

Tegninger m. m., et fortræffeligt Materiale til fortsat Forskning.

Det var at vente, at de islandske og grønlandske Gaarde maatte ligne hinanden. Mange havde dog Vanskelighed ved at finde Tilknytningspunkter mellem Ruinerne i Grønland og de islandske Gaarde i Sagatiden, hvilket fornemmelig laa i, at der manglede et paalideligt Sammenligningsmateriale.

Det var egentlig først efter at Dr. phil. *Valtyr Guðmundsson* i 1889 havde udgivet sin Afhandling: »Privatboligen paa Island i Sagatiden«, at man fik en klar Forestilling om, hvorledes Gaardene og særlig Boligerne maatte have set ud i Norden og da især paa Island i hin ældste Tid. Der manglede dog endnu stedse Bevis for Ligheden mellem de gamle islandske Boliger og Ruinerne i Grønland.

Dr. phil. *K. J. V. Steenstrup,* der gentagne Gange, sidst i 1888, som Geolog havde berejst Grønland, mente, at Boligerne havde været opførte af afvekslende Lag af Sten og Græstørv.

Denne Opfattelse havde ogsaa Kaptajn *Holm,* som udtalte, at »Beboelseshusene nærmest maa søges i de uformelige Ruinmasser, der have været byggede af Græstørv og Sten.«

Der var imidlertid ikke med Sikkerhed konstateret een eneste Bolig blandt de mange

Ruiner i Grønland. Der manglede planmæssige Undersøgelser.

Kaptajn Holm havde selv anbefalet saadanne. Da jeg derfor i 1893 indgav et Forslag til »Kommissionen for Ledelsen af geologiske og geografiske Undersøgelser i Grønland« om slige planmæssige Undersøgelser i Julianehaabs Distrikt, støttede Kaptajnen varmt mit Forslag. Det blev derefter af Kommissionen overdraget mig at lede den Ekspedition, som i Foraaret 1894 skulde afgaa til Julianehaabs Distrikt for der at foretage arkæologiske Undersøgelser.

Forinden min Afrejse modtog jeg en Instruks, men fornemmelig mangen god Vejledning af Kaptajn *Holm* og Dr. *Steenstrup*, som ogsaa ved min Hjemkomst have ydet mig en stor Hjælp ved Bearbejdelsen af mit Materiale. Jeg skylder derfor D'Hrr. en varm Tak.

Til at assistere mig ved de under Ekspeditionen forefaldne Arbejder medtoges Sergent *N. P. Jørgensen* og Fisker *Otto Hansen*, hvilken sidste flere Gange tidligere havde været i Grønland.

Ekspeditionens Medlemmer skulde afrejse fra København med »Kryolith-, Mine- og Handelsselskabet«s Skib »Fox II« i Begyndelsen af Maj. I nærværende Bog vil findes en Beretning om vore Oplevelser i Grønland. Ekspeditionens videnskabelige Resultater foreligge derimod i

de af Kommissionen udgivne »Meddelelser om Grønland« XVI.

Da det dog maaske kunde have Interesse at faa en Oversigt over Nordboruinerne i Julianehaabs Distrikt og de Resultater, Ekspeditionen kom til, skal jeg her kortelig omtale disse.

Saa fristende det end kunde være et Øjeblik forinden at fæste Blikket paa, hvad vi vide om den gamle grønlandske Nordbokolonis Historie og tragiske Skæbne, ville vi dog undlade dette.

Derimod vil jeg henvise Læserne til Dr. phil. *Finnur Jónssons* Afhandling: »En kort Oversigt over den islandsk-grønlandske Kolonis Historie« i »Nordisk tidsskrift för vetenskap, konst och industri« 1893.

Her skal kun mindes om, at der fornylig i det pavelige Arkiv er gjort et højst interessant Fund, som kaster et Glimt ind i det Mørke, som iøvrigt indhyller den sidste Periode af den grønlandske Kolonis Historie.

Der sigtes til det Pavebrev, som den katolske Præst fra Dalmatien, Dr. *Jelic*, har fremdraget. Brevet er fra 1492, altsaa fra det samme Aar, i hvilket Columbus opdagede Amerika. Det er ganske mærkeligt at erfare, at man netop paa det Tidspunkt havde Efterretninger i Syden fra den nye Verdens nordligste Del, Efterretninger, der, som Dr. *Storm* siger*), ganske

*) »Nye Efterretninger om det gamle Grønland« af Dr. *Gustav Storm* i »Historisk Tidsskrift«, udgivet af den norske, historiske Forening. 1892.

stemme med, hvad vi har kunnet slutte os til af andre historiske Kilder. Det fortælles, at Grønland er en Ø, beliggende ved Verdens Ende, at Indbyggerne der ikke have Brød, Vin eller Olje, men leve af Tørfisk og Mælk. Paa Grund af den omgivende Is er Sejladsen til denne Ø meget sjælden, og Landing kan kun ske i August Maaned, efter at Isen er smeltet; derfor tror man, at i de sidste 80 Aar intet Skib er kommen derhen, og heller ikke nogen Biskop eller Præst har resideret der. Deraf har Følgen været, at de fleste Indbyggere ere faldne fra den kristne Tro og have intet andet Minde derom, end at een Gang om Aaret fremvises den Alterdug *(corporale)*, som for omtrent 100 Aar siden benyttedes af den sidste Biskop. Nu har, efter den daværende Kardinal *Borgias* Opfordring, Benediktinermunken *Mathias* tilbudt sig at gaa som Missionær til dette Land for at omvende de frafaldne og har villet vove Liv eg Helbred i dette Foretagende ved selv personlig at rejse did med Skib.

Brevet antyder saaledes, at der nylig fra Grønland er bragt Underretning om Landet til Europa; og vi har dunkle Efterretninger netop fra Tiden omkring 1490 om en Rejse til Grønland; snart nævnes Søfareren *Johannes Scolvus*, snart Sørøverne *Pining* og *Pockhorst*.

Alt synes saaledes at tyde paa, at der virkelig ved 1492 har været gjort et hidtil ukendt Forsøg paa at knytte Forbindelsen med den grønlandske Koloni.

Saa meget mere maa det beklages, at Erkebiskop *Erik Valkendorfs* Forsøg paa. godt over en Snes Aar efter, at faa en Ekspedition udrustet til Genopdagelse af Grønland strandede, fordi han faldt i Unaade; thi paa dette Tidspunkt kunde der maaske endnu have været Udsigt til at træffe de sidste Nordboer i den gamle Østerbygd (det nuværende Julianehaabs Distrikt). I Vesterbygden vare de jo allerede forlængst udryddede af Eskimoer.

Alle paalidelige Efterretninger om de gamle Nordboers seneste Skæbne, som mulig kunde have været til, ere forsvundne. Selv om det er højst sandsynligt, at de sidste »Kablunakker«, saaledes som grønlandske Sagn sige det, ere blevne dræbte af Eskimoerne, er det dog ikke udelukket, at Nordboerne efterhaanden have blandet sig med »Skrællingerne«, antaget deres Sæder og Skikke samt Erhvervsmaade og gaaet fuldstændig op i dem.

Have vi nu end ikke skriftlige Overleveringer om Nordbokoloniens Skæbne i den sidste Tid, ere vi paa den anden Side i Stand til at skaffe os et Indblik i det Kulturliv, som har rørt sig i den fjerne Koloni, lige til Slutningen, da den ophørte at eksistere; vi behøve jo blot at øse af den Rigdomskilde, vi have i de Ruiner, som dette Folk har efterladt sig paa de Steder, hvor det levede i henved fem Hundrede Aar for tilsidst at gaa sin ublide Skæbne i Møde.

Ekspeditionens Virksomhed omfattede Ruingrupper, beliggende i *Nordre-Sermilik-*, *Tunugdliarfik-* og *Igalikofjordene.* Hovedmængden af Ruinerne ligge inderst i disse Fjorde, fornemmelig ved Vandet, men dog ogsaa inde i Landet, saaledes som det f. Eks. er Tilfældet i de bølgeformede, vandfyldte og græsrige Egne mellem Tunugdliarfik- og Sermilikfjorden og mellem Igaliko- og Agdluitsokfjorden. Man kan sige, at omtrent paa hvert Sted, hvor der har været Mulighed for en Gaards Anlæg, ligger der virkelig ogsaa en saadan.

Medens der findes god Græsning ved mange af Ruinerne, forbauses man ved andre Steder at se, hvor ringe Plantevæksten er der. Et enkelt Sted, som ved *Ekaluit* i Sermilik, findes slet intet Græs, men der er heller intet Muldlag, thi Husene ere byggede paa bar Klippebund. Imidlertid findes der her som andetsteds ved Ruingrupperne, naar man kommer lidt op ad Fjældene, paa Afsatser og Klippeskraaninger forholdsvis

righoldige Græsgange. Muldlagets Tykkelse er næsten overalt saa ringe, at der ingen Grund er til at antage, at Vegetationen i Nordboernes Tid har været frodigere og Klimaet mildere end nu.

Nordbogaardenes Beliggenhed har selvfølgelig fornemmelig været afhængig af, hvorvidt der paa Stedet eller i Nærheden fandtes Græs og Foder i tilstrækkelig Mængde til Kreaturerne, ligesom det aabenbart ogsaa har spillet en meget væsentlig Rolle, hvorvidt der har kunnet skaffes nogenlunde let Forbindelse med Omverdenen.

Det Bygningsmateriale, som Nordboerne have haft til deres Raadighed i Grønland, bestaar fornemlig af Sten. I Almindelighed synes disse ikke at have været kløvede til Brug.

De færreste Ruiner ere dog byggede af Sten alene, som Tætning har man nemlig anvendt Jordtørv, Græstørv eller Ler, paa lignende Maade som i de nuværende grønlandske Huse, hvor der findes Lag afvekslende af Sten og Græstørv. I Tidernes Løb er Græstørven, Jorden eller Leret imidlertid smuldret bort, og Stenene ere blevne tilbage. Jo mere Tætning, desto mere sammenfaldne ere nu Ruinerne.

I et Land som Grønland, hvor Kuldens og Blæstens Virkninger ere saa følelige, og hvor der væsentlig intet andet Bygningsmateriale findes end lidt Drivtømmer og Birketræ, maatte Anvendelsen af Stenmure med Tætning have sine store Fordele, særlig i Beboelseshuse og Stalde til Faar, Geder og Heste, hvor det gjaldt om at skaffe lune Rum. I mindre Grad maatte Nødvendigheden af sligt Tættemiddel kunne ventes at fremtræde i Huse, der vare bestemte til Opbevaringssted for Forraad, Levnetsmidler og Hø til Kvæget eller til Vinterforraad, Spæk, Fisk, Huder, Skind o. s. v.

Mellem Ruinerne i hver Gruppe findes da ogsaa Størsteparten at have været opførte paa førstnævnte Maade, hvorfor de ere meget sammenfaldne; medens et færre Antal Huse enten slet ikke have haft nogen Tætning mellem Stenene, eller i alle Tilfælde i saa ringe Mængde, at det nu vanskeligt lader sig erkende. Den sidstnævnte Art Huse ere de bedst bevarede og dem, der først falde i Øjnene, naar man kommer til en Ruingruppe.

Ved Betragtningen af de enkelte Ruiner, om hvilke man kan vide, at de have været dækkede af Tag, er det paafaldende, at de enkelte Rums eller Huses Bredde er saa ringe — højst en 13—15 Fod (indvendigt Maal). Det er sikkerlig Hensynet til Vanskeligheden ved at skaffe tilstrækkeligt langt Tømmer, som her har været bestemmende, thi fraset en Del Drivtømmer, som kommer til Landet, frembringer dette kun ganske lidt Træ, som kunde bruges, og om Indførsel i stor Stil af Tagmateriale kan der, i alle Tilfælde i Koloniens seneste Periode, næppe have været Tale.

Antallet af Ruingrupper, som kendes i Julianehaabs Distrikt, naar nu op til over halvandet Hundrede, hvoraf største Delen sikkerlig tør antages at have været af Gaarde.

Ifølge *Bjørn Johnsens* grønlandske Annaler skulde der i Østerbygden findes 190 Gaarde og beboede Steder. Antager man nu, at der gennemsnitlig paa hver Gaard har levet en halv Snes Mennesker, og mere kan man næppe regne, naar man tager Boligernes ringe Størrelse i Betragtning, bliver det samlede Antal Mennesker, som har levet i Østerbygden, henved et Par Tusinde, fordelt paa henved en 40 Mil lang Kyst.

Ruingrupperne omfatte fra nogle faa til over en Snes spredt liggende Huse, deriblandt en Bolig, der ligger ved fersk Vand (i Reglen en Elv), paa et tørt

Sted, og hvis Gaarden ligger ved en Fjord, da ikke for langt fra Landingsstedet. Omkring denne Bolig gruppere de øvrige Bygninger sig da saaledes: Nærmest Boligen findes i Reglen nogle mindre Huse, der have været knyttede til den som Forraadshuse. Sammesteds træffes en Stald til Malkekvæget, som det jo gjaldt om at have nær for Haanden. Til Stalden er almindelig knyttet en Holade, som i Reglen findes i umiddelbar Forlængelse af denne. Nærmere eller fjærnere ses andre Stalde, sikkerlig til Koer, Heste, Faar og Geder, hvortil knytte sig Holader eller Høgaarde (indhegnede, firkantede Pladser), hvor Høet har staaet under aaben Himmel, muligvis foroven dækket af Græstørv. Hertil kommer endelig større og mindre Kvægfolde, hvilke baade træffes paa Hjemmemarken og i Nærheden op ad Fjældsiderne eller længere borte paa fjærnere Græsgange. Ved meget fjærne Græsgange ses ofte mindre Huse, der muligvis ere Stalde, ved Siden af slige Folde. De kunde tyde paa, at Kvæget (Geder og Faar) ogsaa om Vinteren havde været anbragt her. I det hele taget tyder alt paa, at Nordboerne i Grønland have haft en lignende Bedrift som den, der kendes fra Sagatiden, paa Island, hvor f. Eks. Faarene holdtes adskilte i Flokke for sig, efter som de vare Malkefaar, Hunfaar med Lam, Beder o. s. v.

Boligerne ligne da ogsaa for største Delen de gamle islandske. De findes i de samme Variationer som paa Island, lige fra den ældste Form, hvor de »tæt sammenstillede Beboelseshuse« (stofa, skali, eldhus, matbur o. s. v.) staa Side om Side paa een Linie, der ofte har en Udbygning paa Bagsiden, til den seneste Udvikling, hvor de findes grupperede i to til tre Rækker bag hverandre og paa begge Sider af en Midtergang. Desuden findes andre Variationer, som dog i det væsentlige nærme sig til de omtalte Typer.

Mellem Ruinerne i hver Gruppe findes da ogsaa Størsteparten at have været opførte paa førstnævnte Maade, hvorfor de ere meget sammenfaldne; medens et færre Antal Huse enten slet ikke have haft nogen Tætning mellem Stenene, eller i alle Tilfælde i saa ringe Mængde, at det nu vanskeligt lader sig erkende. Den sidstnævnte Art Huse ere de bedst bevarede og dem, der først falde i Øjnene, naar man kommer til en Ruingruppe.

Ved Betragtningen af de enkelte Ruiner, om hvilke man kan vide, at de have været dækkede af Tag, er det paafaldende, at de enkelte Rums eller Huses Bredde er saa ringe — højst en 13—15 Fod (indvendigt Maal). Det er sikkerlig Hensynet til Vanskeligheden ved at skaffe tilstrækkeligt langt Tømmer, som her har været bestemmende, thi fraset en Del Drivtømmer, som kommer til Landet, frembringer dette kun ganske lidt Træ, som kunde bruges, og om Indførsel i stor Stil af Tagmateriale kan der, i alle Tilfælde i Koloniens seneste Periode, næppe have været Tale.

Antallet af Ruingrupper, som kendes i Julianehaabs Distrikt, naar nu op til over halvandet Hundrede, hvoraf største Delen sikkerlig tør antages at have været af Gaarde.

Ifølge *Bjørn Johnsens* grønlandske Annaler skulde der i Østerbygden findes 190 Gaarde og beboede Steder. Antager man nu, at der gennemsnitlig paa hver Gaard har levet en halv Snes Mennesker, og mere kan man næppe regne. naar man tager Boligernes ringe Størrelse i Betragtning, bliver det samlede Antal Mennesker, som har levet i Østerbygden, henved et Par Tusinde, fordelt paa henved en 40 Mil lang Kyst.

Ruingrupperne omfatte fra nogle faa til over en Snes spredt liggende Huse, deriblandt en Bolig, der ligger ved fersk Vand (i Reglen en Elv), paa et tørt

Sted, og hvis Gaarden ligger ved en Fjord, da ikke for langt fra Landingsstedet. Omkring denne Bolig gruppere de øvrige Bygninger sig da saaledes: Nærmest Boligen findes i Reglen nogle mindre Huse, der have været knyttede til den som Forraadshuse. Sammesteds træffes en Stald til Malkekvæget, som det jo gjaldt om at have nær for Haanden. Til Stalden er almindelig knyttet en Hølade, som i Reglen findes i umiddelbar Forlængelse af denne. Nærmere eller fjærnere ses andre Stalde, sikkerlig til Køer, Heste, Faar og Geder, hvortil knytte sig Hølader eller Høgaarde (indhegnede, firkantede Pladser), hvor Høet har staaet under aaben Himmel, muligvis foroven dækket af Græstørv. Hertil kommer endelig større og mindre Kvægfolde. hvilke baade træffes paa Hjemmemarken og i Nærheden op ad Fjældsiderne eller længere borte paa fjærnere Græsgange. Ved meget fjærne Græsgange ses ofte mindre Huse, der muligvis ere Stalde, ved Siden af slige Folde. De kunde tyde paa, at Kvæget (Geder og Faar) ogsaa om Vinteren havde været anbragt her. I det hele taget tyder alt paa, at Nordboerne i Grønland have haft en lignende Bedrift som den, der kendes fra Sagatiden, paa Island, hvor f. Eks. Faarene holdtes adskilte i Flokke for sig, efter som de vare Malkefaar, Hunfaar med Lam, Beder o. s. v.

Boligerne ligne da ogsaa for største Delen de gamle islandske. De findes i de samme Variationer som paa Island, lige fra den ældste Form, hvor de »tæt sammenstillede Beboelseshuse« (stofa, skáli, eldhús, matbúr o. s. v.) staa Side om Side paa een Linie, der ofte har en Udbygning paa Bagsiden, til den seneste Udvikling, hvor de findes grupperede i to til tre Rækker bag hverandre og paa begge Sider af en Midtergang. Desuden findes andre Variationer, som dog i det væsentlige nærme sig til de omtalte Typer.

Væggene have vistnok ikke været højere end godt Mandshøjde; de ere opførte af Græstørv og Sten, Lag paa Lag. Et enkelt Sted er der truffet en Mur af Ler, der hvilede paa et Fundament af Sten. I Hustomterne er der fundet en Mængde forkullede Træstykker af Birk samt Fyr og andet Naaletræ. Største Delen af dette Tømmer maa antages at være Drivtømmer. I Reglen har Gulvet været af faststampet Ler eller Grus. Dørene have haft store, flade Sten som Overliggere. Ildstederne have enten været dybe, forsænkede Huller, omgivne af Randsten, eller simpelthen været anbragte paa flade Sten. Langs Væggene i Rummene er truffet indtil 8 Fod brede og godt $1^3/_4$ Fod høje Forhøjninger, hvoraf nogle formentlig have været Sovebrikse. At man har været omhyggelig for ikke at faa Fugtighed i Husene, kan ses af de Afløbsrender, som enkelte Steder findes. Hvorledes Taget i disse Boliger har været, kan ikke bestemt siges, men da der enkelte Steder synes at være mere nedfalden Mur ved Gavlene end langs Sidevæggene, synes det troligt, at det har været et Skraatag, vistnok dog ikke med nogen stor Hældning. I dette Tag, der vel nærmest har været dannet af Græstørvlag over Sparreværk, have formentlig Lysaabningerne eller Røghullerne siddet. Saadanne omtales jo i Fostbrødre Saga.

Lige i Nærheden af Boligerne, ja ofte tæt sammenstillede med disse, ses nogle smaa, firkantede Bygninger, der dels have været Opbevarings- eller Forraadsrum (ulibúr), maaske Smedje (smiðja) og Nødtørftshus (salerni, kamarr). I Boligerne findes en Mængde Rester af store og smaa Vægstenskar; flere af dem have siden været gennemhullede og aabenbart benyttede til Vægtsten for Væve, saaledes som de kendes fra Fund i Norge. Foruden slige Oldsager er der i Hustomterne fundet en Mængde andre

Genstande, som Jærnknive, Jærnsøm og Nagler, nogle Spillebrikker af Ben, Spindesten, Kværnsten, Redskaber af Ben o. s. v. Flere af Vægstensstykkerne bære Bomærker og i nogle Tilfælde Runer, samt simple Streg- og Cirkelornamenter. Kun nogle faa Stykker ere pynteligere ornamenterede med romanske Ornamenter, men det hele vidner om, at Kunsten har staaet paa et tarveligt Standpunkt.

Tæt uden for Beboelseshusene ligge altid Dynger af Affald fra Nordboernes Maaltider. I Reglen danne de et, ofte flere Fod tykt, Lag af Aske og Knogler, isprængt med Stumper af Vægstenskar og bortkastede Brugsgenstande. De ere let kendelige i Terrænet paa Grund af Grønsværets saftigere og kraftigere Udseende end andetsteds i Nærheden, og de er den bedste Rettesnor til Erkendelsen af Boligernes Beliggenhed. Affaldsdyngernes Hovedindhold bestaar af Knogler af Sæler, Okser og Geder. Sælknoglerne, særlig af Svartsiden, ere i stor Overvægt. Af Husdyr er der desuden fundet Knogler af Faar, Hest og Hund. Iøvrigt findes Knogler af de sædvanlige grønlandske Pattedyr: Polarræv, Isbjørn, Hvalros, Remmesæl, Fjordsæl, Ringsæl, og især ikke faa Blæresæler og Rensdyr, hvilke sidste nu ere uddøde i Julianehaabsegnen; men ingen Harer. Paafaldende er den ringe Mængde Fugle og Fisk.

Da det kan antages, at Nordboerne i Grønland foruden at benytte Gødningen paa Hjemmemarken (der enkelte Steder er indhegnet af et Gærde) tillige have benyttet den til Brændsel paa lignende Maade, som det har fundet Sted og endnu finder Sted paa Island, kunde man ikke vente at finde større Levninger af Staldmøddinger ved Gaardene, dog ere saadanne et enkelt Sted konstaterede.

Kostaldene bestaa i Reglen af langagtige, firkantede Bygninger, opførte af Græstørv og Sten. Deres ind-

vendige Bredde er som oftest 13 Fod. Store, flade Sten ses ofte at have tjent som Baasesten. De findes enten langs begge Langvæggene eller ogsaa kun langs den ene. Skønt Køerne i Grønland vare af en lille Race, maa det dog antages, at 13 Fod vilde være en for ringe Bredde til, at to Køer kunde staa med Halerne mod hinanden. At den ene Række derfor kunde være til Faar eller Geder er ikke udelukket.

Til disse Stalde knytte sig Hølader, der i Reglen ere opførte af Sten alene, eller i alle Tilfælde af Sten med ringe Tætning. De ligge enten i umiddelbar Forlængelse af Staldene eller ogsaa tæt ved disse.

Gede- og *Faarestaldene*, antager jeg, maa søges blandt de større, firkantede, kortere og udelte Huse, opførte af Græstørv og Sten, som findes paa enhver Gaard. De ere i Reglen smallere end Kostaldene, nemlig 8 til 10 Fod i indvendigt Maal. Hølader eller mulig kun Høgaarde findes i Nærheden eller ere sammenbyggede med disse Stalde, ofte i Vinkel ud fra dem.

Det er kun paa Steder, hvor der paa Underlandet er særlig god Græsning, at der synes at have været holdt Køer i større Antal. I Almindelighed synes Koholdet ikke at have været saa overmaade stort, derimod har der sikkert overalt været holdt større Hjorde af Geder og mindre af Faar. Foder til Brug om Vinteren er sikkerlig fuldt saa meget skaffet til Veje fra Fjældene som fra Underlandet.

Foruden de omtalte Huse findes i Reglen paa Nordbogaardene flere mindre, firkantede Huse, som formentlig have været Forraads- eller Tørrehuse.

Ved Stranden i Nærheden af Gaardene træffes af og til slige Ruiner netop paa Steder, hvor der er den bedste Landingsplads for større Fartøjer.

Skure til Fartøjer har jeg ikke kunnet paavise derimod maa det antages, at enkelte mindre Huse Nærheden af Stranden have kunnet bruges som Baadeskure eller i alle Tilfælde til Opbevaring af Baadegrejer og Fiskeredskaber.

At Nordboerne have drevet Jagt paa større Pattedyr er aabenbart; Fund i Køkkenmøddinger af disses Knogler vise jo dette; at de endvidere have fanget Ræve i Fælder, er sandsynligt; thi overalt i Nærheden af Nordboruinerne træffes saadanne. De ligne ganske de nuværende Grønlænderes og bestaa af et aflangt, smalt Rum i en Stendynge. Indgangen lukkes med en flad Sten, der har hængt i en Snor, og som falder ned, naar Maddingen berøres. Enkelte Fælder, der ere større end Rævefælderne, men for smaa til Bjørnefælder, skulle, efter Grønlændernes Sigende, have været anvendte til Ulvefælder. Ulven lever nu, saa vidt vides, ikke i Grønland; i Nordboernes Tid har den dog muligvis levet der, efter som Kongespejlet omtaler den.

Skønt Nordboerne, efter Sagaernes Beretninger, maa antages at have drevet betydeligt Fiskeri, er der dog i Affaldsdyngerne næsten ikke fundet Fiskeknogler; hvor disse ere blevne af, maa staa hen. Enkelte Hytter ved Stranden have formentlig været knyttede til Fiskeriet.

Nordboernes Hovederhverv har dog aabenbart været Sælfangst og Kvægavl, saaledes som det fremgaar af Fundene i Køkkenmøddingerne.

Endnu bør omtales de mange Varder, som findes paa Fjældene, hvor de have vist Vej fra en Gaard til en anden. De ere ofte byggede af udsøgte Sten i firkantede Konstruktioner med lodrette Mure; men mange Steder ere de kun en Hob Sten, som ere dyngede sammen. Deres Højde er indtil nogle Fod.

Af *Kirker* fandtes ingen nye i de undersøgte Fjorde; kun konstaterede det, at Kirken ved Kagsiarsuk i Tunugdliarfikfjorden virkelig var en Kirke. Der er hidtil ialt fundet fem af de tolv Kirker, som man ved skulde findes i Østerbygden Ved senere Undersøgelser vil forhaabentlig Resten blive fremdraget af de Ruingrupper, hvor de nu ligge gemte i sammenstyrtede Dynger, som uden Udgravning ikke ere lette at skelne fra almindelige Huse. De hidtil fundne Kirker ere beliggende ved *Ikigait*, *Kakortok*, *Kagsiarsuk* i Igalikofjorden, *Igaliko* og *Kagsiarsuk* i Tunugdliarfikfjorden.

Kirken ved *Igaliko*, der er den største af dem alle, har sikkerlig været en Korskirke, bygget af store Sandstensblokke med Tætning af Ler.

Kirkerne ere selvfølgelig de væsentligste Holdepunkter ved Identificeringen af Fjordene og de enkelte Lokaliteter, men saa længe der ikke er fundet flere, vil der altid blive et for stort Spillerum for Gisninger.

Flere af de Holdepunkter, som man hidtil har haft, synes jo nu at være omtvistelige. Den Opfattelse har jo f. Eks. begyndt at gøre sig gældende, at Bispesædet *Garðar* ikke skal søges ved Kagsiarsuk i Igalikofjorden, men snarere ved selve Igaliko, hvor Korskirken findes. Hvis denne Antagelse skulde vise sig rigtig, maa *Erik den Rødes* Gaard *Brattahlið* søges i Tunugdliarfikfjorden. Det Sted, der nærmest maatte paapeges, vilde i saa Tilfælde blive Kagsiarsuk, hvor der jo findes Ruiner af en Kirke, thi en saadan skulde der jo være ved Brattahlið.

Det Spillerum, der er for Tydningerne af de enkelte Lokaliteter, burde sikkerlig indsnævres saa meget som muligt, hvilket vilde ske, om f. Eks. de fleste Kirker kunde findes. Det vilde være en smuk Opgave for kommende Forskere at paapege Kirkernes

Beliggenhed. Haand i Haand hermed kunde da nye Undersøgelser af de øvrige Ruiner gaa. Der er nok at tage fat paa, thi intetsteds i Norden haves saa uforstyrrede og righoldige Mindsmærker, af hvilke det daglige Liv i Norden kan studeres.

I.

Skagen rundt. — Norges Kyst i Sigte, Fiskeren og hans Søn. — Fair Hill, »Jan van Gent«. — Ud i Verdenshavet. — Vore Følgesvende. — Gamle Matroser fra Grønlandsfarerne blive til Mallemukker, naar de dø. — Maagerne hakke i Vimplen. — Forsprængte Fugle, »Piv i Øst«, »Baadsmanden«. — Første Isstykke. — Kap Farvel træder pludselig frem af Taagen. — Et Isfjeld. — I »Storisen«. — »Den Gamle« gaar op paa Bramraaen. — En Kajakmand dukker op. — En gammel Ishavsfarer. — Til Ankers i Nødhavnen ved Tigsaluk. — Fiffige Handelsmænd.

Ombord i »Fox II«.

9. Maj 1894. Skagen rundt til Morgen. Hen ad Eftermiddagen Norges Kyst i Sigte ved *Mandal*. Styrede mod et Skær, hvor der laa en Fisker med sin lille Søn i en Baad. De besørgede Breve i Land og fik til Gengæld baade Penge, Sulevarer og Snaps.

Sejlede videre langs Norgeskysten, saa klods Land, at vi om ikke som Kaptajn Arentz kunde

fortælle Bønderne langs Stranden Eventyr, mens vi sejlede forbi, saa dog saa nær, at vi tydelig saa Træhusene ved *Lindesnæs* Fyrtaarn. — *Listerlandet* i Sigte ved Solnedgang — styre saa ud i Nordsøen.

10. Maj. For Sejl og Damp gaa vi over Nordsøen. Ved Middagstid prajede vi en engelsk Fiskersmakke, som satte Baad paa Siden og solgte os en Mængde Torsk.

11. Maj. »Fox« ruller saa det er væmmeligt, skyder dog god Fart.

Løb til Morgen forbi *Fair Hill*, en lille, stejl Ø mellem Ørkenøerne og Shetlandsøerne. Passerede senere den flade Ø *Dennis Head.* Stod ud i Atlanterhavet.

En enkelt Sule saaes i Nærheden af Fair Hill. Hollandske Søfolk kalde denne Fugl »Jan van Gent«.

12. Maj. Vinden er imod. Aa! hvor »Fox« ruller! Skyder dog god Fart ved Damp.

Der følger stadig store Maager, *Mallemukker*, og mindre do., *Taterakker* med Skibet. De blive vore Følgesvende paa hele Touren over Verdenshavet.

Maagerne hakke i Vimplen. »Det betyder daarligt Vejr,« siger Kaptajnen, og Tømmermanden lægger til, at gamle Matroser fra Grønlandsfarerne blive til Mallemukker, naar de dø. Det er derfor en god Gerning at give disse

stakkels Skabninger lidt Føde. Men de ere kræsne. Medens smaa Flæskestumper er dem yderst velkomne, saa de slaas for at faa dem, ænse de ikke Brød. En enkelt Gang har jeg narret en Maage til at hakke i et Stykke Kød, men i Almindelighed kunne de paa langt Hold skælne selv diminutive Stykker Flæsk fra Brød.

Forsprængte Fugle komme af og til og hvile sig paa Skibets Rejsning. Imorges var der en Ugle paa Stortoppen, senere en Digesmutte.

13. Maj. Pintsedag.

Maagerne følge stadig i Kølvandet. De hakke en Gang imellem i Vimpelen — uden at det bliver Storm, tværtimod! En Struntjæger kommer farende for at tilrane sig det Bytte, som Maagerne have bjærget. Søfolkene kalde den »Baadsmand« paa Grund af dens Hales Form, som minder dem om et Mærlespiger.

I Horisonten se vi en islandsk Fiskerbaad, ellers ingen Sejlere.

14. Maj. Fair Vind. En Snespurv kom ombord og hvilede sig.

15. Maj. 60^0 27^m N. B. 22^0 46^m V. L.

To Digesmutter, maaske et Par forfløjne Elskende, komme af og til om Bord og sætte sig et Øjeblik for snart efter at flagre ud over Havet. En Regnspove, der øjensynlig er meget træt, kredser om Skibet uden at turde sætte sig. Den forsvinder, men viser sig endnu en Gang inden

Aften. Den kaldes »Piv i Øst«, thi med den kommer der Østenvind.

Om Natten kan man let tage de Fugle, som søge Hvile paa Rejsning og Dæk, thi de sove da fast.

Det er stille med Dønninger.

Fandens saa Skibet ruller!

16. Maj. $60^1/_2{}^0$ N. B. $28^1/_2{}^0$ V. L. Det gaar strygende.

Jeg blev vækket ved, at Fiskeren kom ind til mig med Regnspoven, som han havde fanget, da den udmattet satte sig paa Dækket. Det var ude med den.

17. Maj. Næsten Stille.

Ingen Maager, ingen Sejlere, stadig haste vi Vest efter.

18. Maj. Lidt nordlig Brise.

Maagerne komme igen. Enkelte Edderfugle pile hen over Vandskorpen. Vi nærme os Land. En Digesmutte endte sit Liv paa Dækket.

Det første lille Isstykke kommer drivende. Et Mylr af Maager sidde paa det.

Til Aften Taage og Stille, senere østlig Vind og Taage.

Dampfløjten lyder væmmeligt den hele Nat. Maskinen gaar langsomt.

19. Maj. Vi er en tolv til fjorten Mil af *Kap Farvel.* I Horisonten se vi en lys Stribe, det er »Storisen«. Der er paafaldende mange

Maager og enkelte Edderfugle. Op ad Dagen komme vi tæt ned til Storisen; løsrevne Stykker i de forunderligste Konturer og med det prægtigste Farvespil ligge spredt til alle Sider. Lidt længere borte er det hele en hvid Stribe med ru Overflade.

Taage! vi gaa forsigtigt frem og bøje mod Syd uden om Storisen. Det bliver stille. Havet er blankt; men Dønningerne rulle. Maagerne ligge som mørke Punkter paa den hvidgraa Havflade. —

Pludseligt letter Taagen og hele Grønlands Sydkyst ligger for os som en sort Stribe, kronet af en Række spidse Toppe. Det er Eggers Øens Tinder. Yderst til Højre fortoner Kap Farvel sig som en ensom Spids. Bag denne Fjældmur gløder den ildrøde Aftenhimmel.

Det er koldt; Thermometret viser kun et Par Graders Varme, og Vandets Varme er nu kun $1\frac{1}{2}$ Grad. Jeg tager Peltsen paa og nyder som sædvanlig min Aftentoddy paa Dækket med Officererne og Kaptajnens Frue i velbehagelig Følelse af snart at være ved Rejsens Endemaal.

Til Natten faa vi af og til Taage igen; senere frisk Brise.

Ingen Is.

20. Maj. Morgen.

Dejligt fint Solskinsvejr. Ingen Is er at øjne i Davis Strædet. Land se vi heller ikke.

Op ad Formiddagen opdage vi et stort hvidt Punkt ret forude over den blaa Horisont. Først tre Timer efter er vi tværs af det og har Lejlighed til at beundre et prægtigt Isfjeld, som først flere Timer efter er sejlet helt agter ud.

Eftermiddag. I sydlig Retning og langt fra Land sees Storis ude i Strædet. Iøvrigt aabent Vand. Endelig mellem Klokken fire og fem »gør vi Land« forude.

Det er de sneklædte Fjælde ved Arsukfjorden og *Nunarsuits* Toppe Syd derfor.

Et Par Delfinhvaler boltre sig tæt ved Skibet.

Senere paa Eftermiddagen. Forude ligger nu igen en Masse Storis. Det bliver koldt. Vinden blæser op. »Den gamle« gaar op paa Bramraaen med sin Kikkert for at spejde. Snart efter giver han Ordre til at bøje udenom Isranden i Nordvest. I nogle Timer følge vi Udkanten af Ismassen. Det er ikke nogen sammenhængende Isflage, men store og smaa Isstykker, som ligge og vugge i Vandet. Mærkelig nok stiger Vandets Varme pludseligt til $2^1/_2$ Grad; i Eftermiddags var den kun 1 Grad. Isstykkerne danne de mest forrevne Figurer — farvede vidunderlig smukt i blaat og blaagrønt.

Hvaler boltre sig i Vandskorpen og sprøjte Vand op. Edderfugle trække hen over Storisen. Maager flyve jævnligt forbi. Inde paa en Is-

skodde ligger en Sælhund som en sort Pølse i dyb Søvn og vugger med Isen op og ned. Vi er ikke mere end et Par hundrede Alen fra den, og den rører sig ikke.

Over den vuggende Ismark øjne vi snedækte Bjærge, hvis Toppe endnu lyse i Aftensolen, medens Hav og Is allerede ligge i Halvmørke. Al den Sne paa Fjældene varsler ikke godt for vor Ekspedition.

Endelig Klokken halv ti har vi naaet Isens Nordende, og vi sejle nu i aabent Vande lige ind mod Arsukfjorden, der er c. tolv Mil borte. Jeg gaar til Køjs for at blive purret, inden vi naa ind.

Til Ankers i Bugten v. *Tigsaluk,* N. f. Arsuk.

22. Maj. Det gik anderledes, end jeg havde ventet.

I Morges Klokken halv fem vaagnede jeg ved at Skibet stødte imod Is. Da jeg kom paa Dækket saa jeg, at vi laa midt imellem Isflager og Smaafjælde. Over Horisonten hævede de kolde, snedækte Tinder ved Arsukfjordens Indsejling sig i kun faa Miles Afstand; men Isen spærrede al Adgang. Is og atter Is laa foran os. Vi maatte vende og søge Nord efter.

Kaptajnen staar oppe paa Bramraaen støttet til Masten, med Huen trykket ned over Ørene, med Pelsen tæt knappet og med store Træsko-

støvler paa Fødderne. Hans Kommandoord raaber han ned til Styrmanden paa Broen, som gentager dem til Rorgængeren og Maskinmesteren.

Agterude staa Folk for at passe paa, at Skruen er fri af Is. Maskinfolkene ere paa Plads og have Møje med at parere Ordre saa hurtigt som det er nødvendigt:

»Styrbord!« — »Bagbord lidt!« — »Haardt Styrbord!« — »Ret saa—aa!« — »Bak!« lyder det til Rorgængeren.

»Halv Kraft!« — »Langsomt!« o. s. v. til Maskinfolkene.

Vi tørne dog stadigt imod med vældige Brag; men »Fox II« er forhudet vel, den klarer sig stolt.

Jeg gaar ned med første Hold for at skaffe til Middag. Just som vi sidde allerbedst ved Suppen, kommer der et vældigt Brag — alle Mand paa Enden! Suppe, Tallerkener og Opdækning rutscher, ikke ned; men rundt og op — og derpaa ned.

Taagen ligger over Isen, da jeg igen kommer paa Dækket, og det begynder at støvregne. I lang Tid øjne vi intet Land; men endelig træde *Sermersut* Fjældene frem af Taagen, og gennem løsere Is dampe vi ind i Bugten ved *Tigsaluk*, hvor Kaptajnen vil søge en Ankerplads indenfor Isen, som ligger klos til Land.

Som vi ganske langsomt sejle ind imellem spredte Isfjælde, hvoraf nogle synes at staa paa Grund, lyder en vældig Kanonade, der giver Genlyd i Fjældene. Den efterfølges af en fjærn Brusen. Enhver Grønlandsfarer ved, at det er et Isfjæld, som har kalvet og som nu ruller rundt for at finde Ligevægten igen, medens Skum og Sprøjt staar til alle Sider.

Pludselig se vi en Kajakmand komme frem mellem Isskodderne. Han bruger Aaren vel og skyder en stærk Fart, thi det gælder at være første Mand om Bord. Flere smaa Streger med Prikker paa Midten sees forude. Det er andre Kajakmænd, som ile til inde fra Bugten. Den først ankommende faar en Tovende om For- og en om Agterenden af Kajakken, og vi hale ham op, medens han sidder i sit Fartøj. Han har været paa Fangst; thi da han stiger op af Kajakken, se vi, at han i den har gemt en Sælhundeunge. Foruden de sædvanlige Grønlændervaaben, Harpun og Fuglepil, som ligge oven paa Kajakken, har han baade Riffel og Fuglebøsse forvarede i Bunden af den. Efter at have faaet en Snaps og Brød, kommer han op paa Kommandobroen for at vise Vej ind til en Ankerplads. Han staar og skrutter Ryggen, har begge Hænder i Lommerne paa sine Sælskindsbenklæder og stirrer ud for sig, som om han ikke brød sig det aller mindste om Skib

og Mennesker, hvad der dog staar i skærende Modsætning til den Hastighed, hvormed han søgte at komme om Bord. Baade han og de fleste af de andre Kajakmænd, som efterhaanden komme paa Siden og gøre Følge, have nogle væmmelige Kasketter med Skygge paa, som i høj Grad misklæde dem. Det stride sorte Haar stritter ud under Hovedbeklædningen til alle Sider.

Længe staar han ubevægelig, indtil han pludselig peger fremad. Ved at følge Retningen se vi en Baad komme roende. Først antage vi den for en Konebaad; men snart efter opdage vi, at det er en Europæerbaad. Det viser sig at være Kaptajnen paa en engelsk Skonnert, Mr. *Simpson*; hvis Skib, »*Traveller*«, ligger opankret i en lille Vig inderst i Bugten. Han har i mange Aar faret paa Ishavet; i sin Ungdom deltog han i Ekspeditioner til Smithsund, senere har han sejlet paa Fangst ved Spitsbergen og i Danmarkstrædet. Nu farer han med sit eget Skib mellem Ivigtut og København med Kryolith. Han anviser os Plads ved Siden af »Travaller«, der ligger tæt ind under en stejl Fjældvæg med Fortøjninger til denne og til en Pynt udenfor.

At Havnen tidligere har været benyttet som Nødhavn sees af en paa Fjældet malet Indskrift:

»Nordlyset 1884«.

Dette Skib tilhører den kgl. grønlandske Handel.

Da Ankeret er faldet, føres Trosser i Land, og »Fox II« ligger nu i god Behold, medens Isen udenfor skruer og brydes.

Der er nu kommet tretten Kajakmænd til — vistnok alt, hvad der kan skaffes til Veje fra Bopladsen Tigsaluk paa en Odde mod Sydøst i Bugten. De ligge rundt om Skibet, hvile paa Aarerne og glo. Saadan kan Grønlænderne tilbringe hele Dage uden at røre sig, naar noget interesserer dem, eller naar de ville handle, uden at give det Udseende af, at de søge at sælge noget; thi fiffige Handelsmænd ere de efterhaanden blevne.

De blive kaldte ombord og entre op ad Rebstigen efter at have fastgjort alle deres Kajakker til hverandre og Skibet ved at stikke Aarerne ind under Remme paa Kajakkerne fra den ene til den anden.

Kaptajnen giver dem hver en Snaps, Brød og Skraa. Dertil faa de Lov at slikke Gryderne i Kabyssen. De le og ere meget glade.

Kommunismen synes et Særkende for disse Mennesker. De dele alt med hverandre. Kokkens Gryde gik rundt fra Mand til Mand, og hver tog en Skefuld for at række Gryden til sin Nabo. Da en af dem fik en Æske Fyrstikker, delte han Indholdet ud, saa hver fik lige mange.

Efterhaanden komme de nu frem med nogle Smaasager og en Del Vildt, blandt andet syv Edderfugle og en hvid Hare, som de falbyde. Det bedste gemmes dog altid til sidst. Morsomt var det at se dem stige ned i Kajakkerne og hente nye og bedre Varer frem hver Gang der var solgt noget. Dog lode de altid gaa en passende Tid, inden de paa ny tilbøde noget.

Det er imidlertid blevet sent. Aftenen er stille, kun en lille Elv bruser ensformigt, men hyggeligt, inde paa Land ned ad Fjældsiden, og Edderfuglene trække uden om Næsset, medens Kajakmændene over Bugten pile hjem, een for een. »Den Gamle« sover allerede sin vel fortjente Søvn nede i Køjen, ogsaa jeg gaar snart efter til Ro.

II.

Indesluttet af Isen. — Bopladsen Tigsaluk. — Kvinder og Børn modtage os. — Kirken. — Vi love at komme igen. — Paa Udkig efter os. — Modtagelse. — Jeg vælger en Konebaadsbesætning. — Dans under aaben Himmel. — Kedelsmeden gør Kur. — Et Afskedskys. — Vor Ankerplads i Læ for Vind og Vejr. — Andetræk. — Besøg om Bord hos den gamle Hvalfanger. — En praktisk Løsning af Nordpolspørgsmaalet. — Ingen Udsigt til snarlig Befrielse. — Dog Grønland er Overraskelsernes Land. — »Fox II« slipper igennem til Ivigtut.

Ombord i »Fox II«, til Ankers i Bugten v. *Tigsaluk.*

22. Maj 1894. En Kajakmand forsøger forgæves at naa til Arsuk for at bestille Baade til min Rejse ned ad Kysten. Det er kun daarlige Udsigter for vor snarlige Befrielse.

Efter Frokosten lader Kaptajnen en Baad bemande, og efterat vi have hentet den engelske Kaptajn ro vi i en let Taage over Bugten til Bopladsen ved Tigsaluk.

Da vi nærme os Pynten se vi de utydelige Omrids af en Dreng, som staar og pilker. Aldrig saa snart har han opdaget os, før han styrter af Sted, sikkerlig for at mælde det interessante nyt; thi da vi noget efter lægge til Land, komme et halvt Hundrede Kvinder og Børn stormende ned mod Anlægspladsen. Mændene ere alle ude paa Fangst. Det første Indtryk var ikke videre tiltalende. Kvinderne vare snavsede og Børnene stank; men jeg maa staks tilføje, at man utrolig hurtigt vænner sig til det for os Europæere mindre appetitlige Faktum for til Slut udelukkende at have Øjet aabent for disse Menneskers mange og gode Sider.

Nærmest Stranden laa en Mængde lave Grønlænderhuse af den sædvanlige Slags, opførte af Jordtørv og Sten og med en lang Gang. Et Par Konebaade laa parate til nu ved Foraarets Indtrædelse at stikkes i Søen, og Stellet af en tredje ventede paa at blive beklædt med Skind. Mellem Husene saaes stinkende Møddinger og firkantede, af Sten indhegnede, foroven aabne, Rum til Kød. Blod, Fiskeknogler, Kødrester og Snavs æltede vi i overalt.

Efterfulgt af den brogede Skare af Kvinder med røde, grønne, blaa eller sorte Topbaand (svarende til ugifte Piger, do. med Børn, gifte Koner og Enker) vandrede vi op til Kirken, der

er bygget af Træ og hvis renlige Indre danner en Kontrast til de snavsede Boliger.

I et Forrum holdes Skole, og her glædede vi os over at se de sirlige Skriveboger, hvilke overbeviste os om, at Skrivekunsten staar fuld-

kommen saa hojt som hjemme paa Landet. Dette Skriftsprog er til overordentlig megen Gavn og Fornøjelse for Gronlænderne; thi Brevskriveriet har, efter hvad man har fortalt mig, taget et ganske forbausende Omfang. Fra Nord- til Sydgronland

meddele de indfødte hinanden hvad de have paa Hjerte og hvad nyt de have at melde.

I Kirken var umalede Bænke, paa hvilke laa grønlandske Salmebøger, et simpelt Alter med et rødt, uldent Klæde over, en hvidmalet Prædikestol; men alt var rent og pænt, og da vi havde plettet det snehvide Gulv med vore Fodtrin, gav en Ungmø sig straks til at feje det med en Maagefjer.

Efterhaanden samledes alle ved Indgangen til Kirken, særlig da jeg begyndte at uddele nogle Broscher og Ringe — iøvrigt noget frygteligt Godtkøbskram. Enhver af Pigerne, store og smaa, kom hen, strakte Hals og modtog sin Gave. Særlig en lille, pukkelrygget Pige opvakte vor Medlidenhed og fik baade Penge og Smykker.

Ved Kirken laa Kirkegaarden med sine smaa Stendynger.

Kateketen, en lille, spinkel Grønlænder med en sort Anorak (Trøje), var ude paa Jagt — i Kajak gaar han ikke. — Han kom snart hjem med et Par Ryper, som han forærede os. Det var en lille, velvillig Mand, som er opdraget paa Seminariet i Godthaab og som iøvrigt ikke kunde tale et Ord Dansk; hans elskværdige Smil overbeviste os dog om, at vi ikke vare ham uvelkomne. Sørgeligt at se en saadan Vantrevning, som har tabt Evnen til at bjærge

sig som Grønlænder, fordi han har lært Præstegerningen.

Ved Bopladsen findes ogsaa en Udligger, en halvblods Grønlænder, gift med en Grønlænderinde. De boede ved en smal Vig et Par Hundrede Alen fra Grønlænderhusene, hvor der findes et Udliggerhus og et »Spækhus«. Udliggeren var fraværende, men hans pæne lille Kone viste os det renlige Hus og Købmandsbutikken paa Loftet over Spækhuset med Opgang ad en Stige uden paa Gavlen.

Efter at have delt Kaffe ud, roede vi hjem til Skibet, fulgte til Stranden af den samme Hob af skidne, velvillige og godtroende Mennesker, som havde modtaget os og som jublede, da det blev den sagt, at vi om Aftenen vilde komme igen, give Punch og holde »Dansemik«.

Aften. Efter Aftensmaaltidet roede vi da igen over Bugten til Tigsaluk. Tre Kajakmænd, som havde ligget ved »Fox II« hele Eftermiddagen — maaske for at føre os hjem — ledsagede os. De snakkede uafladelig indbyrdes og øvede sig, saaledes som Kajakmændene altid pleje, naar de ro i Magsvejr, i at kaste med Pil og Harpun hen over Vandskorpen.

Isen var tættere, vi kunde kun ad Omveje naa frem mellem de store og smaa svømmende Isblokke.

Allerede længe forinden vi naa Land se vi sorte Prikker paa Klipperne. Det er Kvinderne, som ere paa Udkig. Da vi nærme os opdage vi, at de ere pyntede og at de se helt anderledes godt ud end i Formiddags. Enkelte have røde Sløjfer med lange Baand hængende foran paa de farvede Støvler ved Knæet. De røde, blaa eller brandgule Kamikker og de tærnede eller ensfarvede Anorakker med de store Perlekranse tegne sig smukt paa Sneen, der glimter i Aftensolen.

Det hele ser festligt ud, da vi lægge til Land i Nærheden af Udliggerens Bolig, hvor baade Mænd, Kvinder og Børn staa opstillede paa Skrænter, Klippeblokke, mellem Sne og Is.

Mændene hjælpe os i Land, flere af dem give os Haanden. En af dem kommer hen og siger tilsyneladende ganske umotiveret: »Mig Storfanger.«

»Naa, er du det, min Ven,« svarer jeg med et Haandtryk og et Nik.

Udenfor Udliggerstedet lægges nu Planker til et Gulv. Med Grønlændernes sædvanlige Sorgløshed er der hverken sørget for det eller for Indsamling af Brændsel til at koge Kaffe ved, saa det varer en Stund, inden Ballet kan begynde.

Imens gør vi en Runde til Husene. Overalt lugter der af Tran, saa man er nær ved at

kvæles — en Lugt, som man dog tilsidst taber Sandsen for at opfatte, heldigvis! — I de fleste Huse er der smukke Brikser; mange Steder sees endog Uhre, ja Skilderier og Porcellæns- eller Gibsfigurer opstillede.

Jeg benytter Tiden til at se paa Baadene. Da en af dem synes mig ret solid, siger jeg skæmtende til en Del omstaaende Kvinder, idet jeg peger paa Baaden: »Vil I ro mig i den til Julianehaab?« En tilstedeværende, der kan lidt dansk, forklarer hvad jeg har sagt, og straks jubler Skaren af Glæde; Hovederne stikkes sammen Fryderaabene gentages til andre længere borte paa Tagene og ved Stranden. Der er Udsigt til Langfart — til at tjene Penge, til at faa god Forplejning, men frem for alt til Eventyr og Morskab ved fremmede Bopladser.

En ganske kon, stor og svær Pige kommer trækkende med en anden, som hun holder i Haanden. Den forste var til Stede, da jeg foreslog Touren, og anseer sig derfor sandsynligvis for selvskreven til at komme med. Hun snakker noget for mig uforstaaeligt og peger paa sin Ledsagerske. Jeg gætter, at hun vil have hende med, og nikker, hvorpaa begge fnisende styrte af Sted hen til den ovrige Forsamling ved Spækhuset.

Her er efterhaanden Gulvet bragt i Orden, saa vi endelig kunne begynde. En Gronlænder

spiller op med en Vals, og Kaptajnen aabner Ballet med sin Kone, hvorefter de grønlandske Piger byde deres unge Mænd op til Dans. De gamle Kvinder og Mænd danse ikke; men de og Børnene staa i Klynger rundt om og se til.

Musikanteren er ikke at foragte; han kan baade Vals og Galopade foruden de Melodier, som bruges til de særegne grønlandske Danse, f. Eks. *Arfinek pingasut*, ɔ: Ottetur, som nærmest ligner vor »Sekstur«. Der trampes og hoppes, der svinges og trippes, der ryges og spyttes, der grines og snakkes — alt mens Dansen gaar saa muntert paa Plankerne i den stille, lyse Sommeraften.

Ude i Bugten ligger fuldt af Is, og af og til høres en Brusen eller et dumpt Knald, naar et Fjæld kalver, ellers lyder kun Violinens taktfaste og skærende Tone.

Den gemytlige Kedelsmed, Jensen, som er ombord paa »Fox II« og som skal til Ivigtut for at arbejde der et Par Maaneder, danser som en rasende, medens Pigerne kælent smile til ham.

Inde i Huset forsøger et Par Ungmøer at faa Ild paa Skorstenen, thi der skal koges Vand til Romtoddy. En af Besætningen paa »Fox II«, en rigtig Gavtyv, sidder troligt paa Hug foran Ildstedet og hjælper de to nysselige Piger med at puste op i Ilden. Hvert Øjeblik forsvinder en af Pigerne ud af Døren for at hente mere Lyng

oppe paa Fjældet; saa gør han Kispus med den anden og puster til Ilden, saa de begge er nær ved at kvæles af Røg, hvilket opvækker stor Moro.

Udenfor gaar Dansen i et væk med en frygtelig Trampen. Smaadrenge paa to—tre Aar stavre om og samle vore bortkastede Cigarstumper op og tænde dem. En ganske lille Purk kommer alvorsfuld ind i Køkkenet for at faa sin Cigarstump tændt. Stumpen er saa lille, at man ikke ser andet end Ild i Munden paa ham; men han vanker alvorsfuldt og stolt omkring med Hænderne i Lommen. Jeg giver ham en større Stump, og Moderen, som staar ved Siden af, ler og siger: »Kujanak!« (Tak!). Hun er aabenbart henrykt over den Lykke, hendes Pode gør.

Endelig er der kogt Vand og Punchen laves nu til i en Træbøtte, og langt om længe findes en Kop, hvorefter Uddelingen til Mandfolkene foregaar.

Dansen fortsættes imidlertid, og efter lange og trange Anstrengelser er der atter lavet en Bøtte fuld af Punch. Nu er det de dansende Pigers Tour, saa faa alle de gamle, rædsom grimme Kvinder, som sidde bag ved. Vore Damer vilde maaske have ligget under Bordet, men det var ikke kendeligt paa Grønlænder-

inderne. De smilte kun lidt mere kælent med deres skraa Øjne.

Det bliver sent, vi maa hjemad og følges til Stranden af alle Grønlænderinderne.

Kedelsmeden tager en varm, meget varm Afsked med en af Pigerne, idet han trykker et Kys paa hendes svedige Kind. Hun ser voldsom henrykt ud, hvorfor Maskinmesteren siger til hende:

»Hør du, Amalie, *Amelu?*« (vil du have mere?).

Hun nikker. Smeden springer til og giver hende endnu et sidste Afskedskys — hvorpaa vi under Latter springe i Baadene.

Længe stod der Kvindeskikkelser paa Klippetoppen og vinkede Farvel.

Med vældige Halloh! svares fra vor Baad, som styrer ud i Taagen og hjem gennem Render og mellem Is.

Til Ankers i Tigsalukbugten.

23. Maj. Inde i vor Krog er der varmt og godt og Læ for Vinden; men stiger man til Fjælds, hvilket vi gør mange Gange om Dagen for at se efter Isforholdene, slaar den kolde Blæst os imøde, og vort Øje møder kun Is og atter Is.

Jeg tager Bøssen og lader mig sætte i Land paa de nøgne Skær for der at ligge paa

Bugten ved Tigsaluk med Sermersuts Fjælde i Baggrunden.

Lur efter Edderfugle og Havlitter, naar de trække langs Stranden. En Kajakmand er fulgt med, han ligger gemt tæt ved en Klippe-revne. Stadig ser jeg hans buskede Hoved vippe op og ned med Dønningen. Saa snart der falder Skud, piler han frem fra sit Skjul og griber Fuglen i Vandskorpen. Saadan gaar Formiddagen, og vi vende tilbage til Skibet med nogle Edderfugle, af hvis Bryster Kokken steger den herligste Boeuf.

Senere gaar Maskinmester Sørensen og jeg i Land for med det af ham selv lavede Apparat at fotografere Bugten med Isfjældene og Sermersuts Toppe i Baggrunden.

Aftenen tilbringer jeg ombord i »*the Traveller*« for at besøge Kaptajn *Simpson*, der fortæller om sine Farter i Ishavet. Han er en fuldendt Gentleman, en dristig og dygtig Sømand, der trods Alderen og sit hvide Skjæg har Ungdommens Verve. Han er meget religiøs, men dog ikke noget Hængehoved, eller som en af Søfolkene udtrykte sig, »liegodt med paa Ruder ni.« Den gamle Hvalfanger og jeg tømte adskillige Glas Whisky i hans lille, men hyggelige Kahyt, medens vi talte om Nansen, Ishavsstrømme, Nordpolsekspeditioner og meget andet.

Han kom stadig tilbage til sit Yndlingstema, Nordpolsekspeditioner, og hver Gang

sluttede han med at sige, at efter hans Mening vilde der være størst og sikrest Chance for at naa Nordpolen, om man satte en meget høj Belønning ud derfor, saadan f. Eks. 100,000 Pd. Sterling. Gjorde man det, vilde sikkerlig de Hvalfangere, som søge nordlige Bredder i Nordishavet mellem Spitsbergen og Grønland, forsøge at benytte de store Aabninger i Isen, som efter hans Mening af og til findes. »Vilde man sætte en ordentlig Pengesum ud,« sluttede han, »skulde det ikke vare ti Aar, før Nordpolen var naaet, thi saa vilde Hvalfangerne, som alligevel ere paa Stedet og som holde til ved Isranden, lure paa gunstig Lejlighed, og hvis de saa den, benytte den; nu derimod har de ingen Grund til at søge den, og selv om de tilfældig træffe den, ville de ikke give sig i Kast med Opgaven.«

Hen paa Aftenen tog jeg Afsked og roede en Tour langs Kysterne for at skyde Fugle. Det var dog for sent, der var ikke mere noget Træk, og jeg maatte nøjes med en Ryle, som var uforsigtig nok til at flagre hen mod Baaden.

Stadig v. Tigsaluk.

24. Maj. Da en udsendt Kajakmand vender tilbage med Melding, at Isen ikke synes at ville tillade »Fox II« at bryde igennem, beslutter jeg mig til at søge at naa Ivigtut indenskærs i Konebaad, som eventuelt kan hales over Isen.

Jeg begiver mig i den Anledning til Tigsaluk for at aftale det nærmere til Opbrud imorgen. Det er min Agt at medtage en Del af Bagagen for at lade den øvrige Del eftersende i Konebaad, naar »Fox II« naar Ivigtut. En Grønlænder, *Abraham*, der er Broder til en af de Roersker, jeg har engageret, lover at ville være min Kajakmand.

Ivigtut.

25. *Maj*. Grønland er Overraskelsernes Land. Den ene Dag ser det ud til en lang Indeslutten i Isen, den næste sejler man frem i aabent Vande.

»Fox II« lettede i Morges og stod ud gennem Isen, idet vi utallige Gange med vældige Brag tørnede mod Isskodderne. Langsomt krydsede vi ud af Bugten — efterladende »Traveller« til sin Skæbne — og styrede langs Landet Syd paa. De prægtige, snedækte Fjælde ligge paa vor venstre Haand, og til højre øjne vi Isfjæld ved Isfjæld. I Horisonten fortabe de sig paa Grund af Refleksionen som uhyre Istappe. Paa Broen staar en Grønlænder, *Daniel Smit* fra Kangarsuk som Lods. Det er en erfaren Mand. Forude ligger *Kunnak*-Fjældets spidse Top ved Arsuk.

Efter nogle Timers Forløb naa vi ud til *Arsuk*, hvor en dansktalende Grønlænder, *Peter*

Hansen, kommer ombord med Melding, at Fjorden er isfri.

Saa dampe vi da ind i denne Fjord, omgivne af høje Fjælde, passere det snævre Løb mellem Arsukøen og Fastlandet og melde ved Salutskud vor Ankomst til *Ivigtut.*

Snart efter drøner der Skud fra Land, vi svaje om den sidste Pynt og øjne Husene, Havnen med Skibe og Mennesker ved Landgangsstedet.

III.

Ivigtut. — Amerikanske Søkaptajner. — En gammel »Udsætter«. — Johan Petersen ankommer. — Kvinderne holdes afspærrede. — I Konebaadene til Arsuk. — Peters nye Anorak. — Udliggeren. — Grønlænderne ere Børn. — Kvinderne synge. — Dans. — Den kokette Stine. — Konebaadsbesætningerne. — Klar til at rejse. — Roer væk!

Ivigtut.

26. Maj 1894. Ekspeditionen modtages paa det hjerteligste af Kontrollør *Basse,* i hvis gæstfrie Hjem vi skulle tilbringe nogle behagelige Dage, inden vi kunne faa Konebaaden i Orden til Rejsen Syd paa; men ogsaa Inspektøren ved Bruddet, Hr. *Schmidt,* Ingeniør *Edwards* og alle de andre til den store Bedrift knyttede Europæere kappes om at vise os Imødekommenhed og Gæstfrihed. Jeg skal ikke her komme nærmere ind paa Beskrivelsen af Bruddet, da andre før mig, have gjort dette.

At Trafikken er strygende vidnede de Skibe om, som laa ved Bolværk og i Havn. Foruden Kryolithmine- og Handelsselskabets eget Skib, »Fox II«, der er et Søsterskib til »Hvidbjørnen«, og som foretager fire Rejser om Sommeren mellem København og Ivigtut, hente ogsaa andre, særlig Sejlskibe, Kryolith paa Stedet. Vi have set, at »the Traveller« var under Vejs og forbauses nu over at erfare, at der mellem Amerika og Ivigtut gaa ikke saa faa Sejlskibe i stadig Sommerfart. Af Amerikanere laa der for Tiden to, som begge kommanderedes af danske Kaptajner. I Amerika fordres ingen Eksamen for at faa Lov at sejle som Kaptajn. Følgen er, at mangen praktisk, dygtig Mand, som er vant til den vanskelige Sejlads i Isen, hurtigt naar Kaptajnstillingen, medens f. Eks. Avancementet paa Handelens Skibe er yderst langsomt. Det ene af Skibene kommanderes af en ung, djærv Mand, Kaptajn *Hansen*, som for et Par Aar siden havde været Hovmester paa et af de Skibe, som besøge Ivigtut. Han havde sin unge Hustru med. Den anden dansk-amerikanske Kaptajn hed *Andersen*.

I Havnen ligger det gamle, verdensberømte, rigtige »*Fox*«, som begyndte sin Løbebane som Hvalfangerskib i Sydhavet under Kaptajn *Sødring* og som senere førtes af *Mac-Clintock* paa hans berømmelige Rejse til Opdagelse af Franklins

Efterladenskaber, som derpaa mange Gange har trodset Isen ved Grønlands Kyst i den samme Fart, som nu det yngre »Fox II« har overtaget under den gamle, prøvede Chef, Kapt. *C. F. Olsen.* »Fox« er nu Bugserdamper ved Ivigtut. Det fører Sejlskibene ud af Fjorden og henter dem igen, naar de komme ud for Kysten. Den er nu som en gammel Droschehest, der har kendt bedre Dage.

Johan Petersen, den bekendte Grønlandsfarer, som ledsagede Kaptajn *Holm* paa Rejsen til Østkysten og som skal op til Angmagsalik endnu i Aar for der at oprette en Handelsstation, ventes med Længsel. Han skal komme Syd fra for at gaa hjem til København om et Par Dage. Derfra skal han med »Hvidbjørnen«, Kapt. Holm, gaa direkte til sit Bestemmelsessted. Kommer han ikke, synes der Fare for, at hele Østkystekspeditionen iaar maa opsættes.

Ivigtut.

26. Maj. Forgæves har der hele Formiddagen været spejdet ud ad Fjorden for at opdage den ventede Konebaad med Johan Petersen. Allerede er der Tale om, at gamle »Fox« skal forsøge at gaa ham imøde for at føre ham hertil — da lyder Raabet: Konebaad!

og snart efter se vi en fuldt lastet Konebaad komme ude ved Pynten. Det er den ventede. Petersen har været fjorten Dage undervejs fra Julianehaab, en Strækning, som under gunstige Omstændigheder kan tilbagelægges i nogle faa Dage. Der er næsten ikke til at komme frem for Is. Baaden har man maattet trække lange Strækninger over Isen, og Bagagen har man hidbragt paa Slæder. Det tegner ikke godt for min Ekspedition. Imidlertid, een heldig Omstændighed er der for mig, nemlig den, at Konebaaden skal tilbage til sit Hjemsted, *Kagsimiut*. Jeg engagerer den derfor og sender Kajakmænd af Sted til Tigsaluk for at fremskynde Ankomsten af den allerede bestilte Konebaad derfra. Med disse to Baade kan jeg medtage hele min Bagage.

Da Grønlænderkvinder ikke maa komme i Berøring med de mange Arbejdere ved Bruddet, bliver Kagsimiutbaadens kvindelige Roersker indespærrrede i et lille Hus, og der gives Ordre til, at Tigsalukbaadens Roersker skulle blive ved Arsuk, medens Konebaaden føres videre hertil med midlertidig mandlig Besætning fra sidstnævnte Sted. Slige Bestemmelser kunne synes haarde; men jeg skal dog gøre opmærksom paa, at man ved dem har forhindret Syphilis i at brede sig ud i Sydgrøn-

land fra Arsuk, hvor den i sin Tid grasserede slemt, men hvor den forøvrigt nu er ophørt.

I det hele taget søger den danske Regering at holde Grønlænderne afspærrede fra Omverdenen — ingen kan saaledes f. Eks. rejse i Grønland uden Tilladelse — for derved at bevare dem for Civilisationens Onder. Intetsteds i Verden bliver en halvvild Befolkning saa omhyggelig behandlet som Eskimoerne i Grønland, og intetsteds tvinger man den som her til at leve under de Former, som passe den bedst og som den er vant til. Den kongelige grønlandske Handel har sikkerlig Ære af sin Administration, der tager alle mulige Hensyn til de indfødtes Tarv.

Ivigtut.

28. Maj. Efter igaar i Konebaad under Ledsagelse af Johan Petersen og flere Europæere at have gjort en Udflugt til nogle Ruiner ved Ininguit, paa hvilken Udflugt vi første Gang sloge Telt og lavede Mad af *Beauvais*'s Sager, vendte vi om Aftenen tilbage til Ivigtut.

Idag er alt gjort klart til Afrejse. Baadene lægges nu Kl. 3 Eftermiddag i Vandet. Jeg ser Flaget vaje fra Agterstavnen og gaar nu om Bord for at sejle til Arsuk. Derfra gaa vi

imorgen Syd paa langs Kysten til Julianehaab. Gid Isforholdene ikke maa være altfor ugunstige!

Arsuk.

29. Maj. Igaar roede vi paa fire Timer hertil fra Ivigtut. I Nærheden af Arsuk naaede vi gamle »Fox«, som havde været ude med alle Skibsførerne for at de kunde se paa Isforholdene. Jeg lagde bi og gik om Bord for at sige Farvel blandt andre til Kaptajnen fra »Fox II« og hans fortræffelige Kone. Man drak en Skaal paa lykkelig Rejse og gav mig et Hurra, da jeg stævnede bort — saa kippede »Fox« med Flaget, og vi svarede. En lille Time efter var vi i Arsuk, hvor Besætningen til Tigsalukbaaden ventede. Straks opdagede jeg de kendte, venlige Ansigter og traf, som jeg havde ventet, netop de Roersker, som jeg havde bemærket vare de mest ivrige for at komme med.

Fra Fjældene se vi ned langs Kysten i sydlig Retning; overalt ligger Isen tæt pakket. Kajakmændene tør ikke vove at føre Baadene igennem, hvorfor jeg har maattet bide i det sure Æble og ligge over.

Jeg har engageret *Peter Hansen,* en halvblods Grønlænder, som Tolk; han har faaet Forskud og derfor købt Tøj til en ny Anorak hos Udliggeren. Den skal naturligvis syes inden

Afrejsen, og efter hvad man betroer mig er dette nok den egentlige Aarsag til mit ufrivillige Ophold her. Det er imidlertid bedst at gøre gode Miner til slet Spil.

Udliggeren her er en dansk Mand, *Kurch*; han er gift med en dansk Dame. De har i elleve Aar ikke været i Danmark. Ikke saa underligt, at Længselen efter Hjemstavnen var stor. Deres Gæstfrihed mod os blev maaske kun overtruffet af den Hjertensgodhed, hvormed de behandle Grønlænderne; en Godhed, disse ikke altid forstaa at skønne paa, og som vistnok ofte misbruges. Dog altid havde de et venligt Ord tilovers for de Mennesker, som de vare satte til at vogte paa.

Undslap der mig et nedsættende Ord om Arsuk'erne, der ere mindre gode Fangere, fordi de ofte tjene Føden for let ved Ivigtut, blev jeg straks afbrudt med et mildt bebrejdende:

»Men det er jo Børn!«

Det slog mig, og siden har jeg maattet sande disse Menneskers Dom. Grønlænderne ere kun Børn, men intelligente Børn. De maa behandles venligt, men bestemt, og man maa ikke fordre, at de skulle vise Taknemmelighed, fordi man f. Eks. i haarde Vintre hjælper dem. De kunne jo dog ikke indse andet, end at den, som har saa meget i Butikken, dog virkelig bør dele med dem.

Efter Skik og Brug gav Ekspeditionen Kaffe til hele Arsukbefolkningen, hvorefter der dansedes udenfor Udliggerens Hus lige til henimod Morgenstunden. Saa først bleve de unge jagne i Seng.

Her hørte jeg for første Gang grønlandsk Sang og forbausedes over Folkets store musikalske Sans. I den lyse Nat lød Kvindernes melodiske Sang hyggeligt og kønt.

Forinden vi lagde os, gik vi til Fjælds og saa Isen komme anstigende. Paa Vejen ned ad Fjældet traf vi adskillige Piger, som i den lyse, ikke videre kolde Nat, havde lagt sig til at sove i det Fri, formodentlig for at blive afkølede efter Dansen. Ja, den kønne Stine stod ret op med Hovedet hvilende nok saa koket paa Taget af et af Husene og lod, som om hun snorksov, men da vi vare komne lidt forbi hende og vendte os om, opdagede vi, at det hele var det bare Koketteri; thi et Par skælmske Øjne skelede hen til os, hvorefter Hovedet straks efter blev skjult i Armen. Saa længe vi stod paa Altanen udenfor Udliggerstedet, stod Stine ogsaa op ad Huset; men da vi gik ind, forsvandt hun.

Alt er istand til Afrejsen. Hver Baad har faaet sine Kasser, Sække og Telte tildelt, der er købt Kaffe, haardt Brød, Ærter og Tobak til Grønlænderne, Spæk til at stoppe i Hullerne, om Konebaaden skulde faa en Flænge samt Bund-

brædder til Baadene — og Besætningerne ere fordelte. Til Konebaaden fra Tigsaluk, i hvilken jeg skal sejle, er *Abraham* Kajakmand, den gamle *Mikael* Styrer, *Erika* og *Malene* (Abrahams Søstre) samt *Helene* og *Karoline* Roersker; desuden hører Tolken *Peter Hansen* til Baaden. Kagsimiutbaaden har foruden Sergent *Jørgensen* og Fisker *Otto Hansen* følgende Besætning: Storfangeren den ældre *Terkel* og den yngre *Boas* som Kajakmænd, *Konrad*, en ældre Mand, som Styrer, *Bolette* og *Amalie* som Roersker, *Zakarias, Otto, Vilhelm* og *Thomas* som Roere. Vi ere saaledes ialt 19 Personer med omtrent tredive Kasser og Ankere, 3 Telte osv. Af hver Baad er udtaget en Tjenerinde til at vaske Tøj og holde Fodtøjet (Kamikkerne) i Orden. I forreste Baad er det Karoline, Daniel Smiths Datter og Kedelsmedens Veninde, i anden Baad er det Bolette fra Nunarsuit.

Besætningerne faa 85 Øre à 1 Krone pr. Dag foruden Forplejning.

Arsuk.

30. Maj, Morgen. Peter ser straalende ud i sin nye Anorak. Isforholdene synes mig som igaar; men nu er der dog intet, som forhindrer vor Afrejse. Altsaa, alle Mand i Baadene!

Ipungniaritse! (roer væk!).

IV.

Konebaadene lægge ud. — Abraham fortæller om, da han var ung. — Jagttouren til Rensdyregnene. — Sermiliarsukfjorden. — Første Jagtdag. — Jagtselskabet begiver sig paa Vej over Højfjældene. — Paa Renjagt skynder man sig ikke, man ser sig for. — Anden Jagtdag. — Abraham bliver bange, da han ser sit første Rensdyr. — Faderen skyder det og senere to til. — Tredje Jagtdag. — Hjemad med Jagtudbyttet. — Fjerde Jagtdag. — Hjem til Baadene. — Abraham begynder at ro i Kajak. — Atter paa Renjagt med Faderen. — Uvejr. — Han gaar Faderen træt. — Han elsker Faderen, er altid sammen med ham. — Faderen omkommer paa Sælfangst. — Abraham bliver Familiens Forsørger. — Om Rensdyrene og Jagten paa dem. — Vi slaa Lejr paa Sioraklit-Øerne.

Teltplads paa en Ø i Bugten S. for Sanerut.

30. Maj, Aften. Ud for Arsuk rager en mægtig, spidstoppet Klippe op af Havet; det er Storøen. Syd for den sees Saneruts Pynt, som vi styre imod. Vinden er nordlig, og ved Kysten

er der derfor ikke videre Ishindringer. Vi ro da ogsaa jævnt fremad. Kajakmændene ere foran for at finde Vej mellem Isflagerne, og Baadene følge efter. Jeg har indrettet mig et hyggeligt Sæde agter i Baaden med Ryggen støttet mod vore Brødsække. Bag mig sidder Styreren Mikael og misser med sine gamle rindende Øjne for at se, hvor han skal føre Baaden den bedste Vej. Naar jeg vender mig om til ham, nikker han venligt og griner. Foran mig sidde de fem Piger og forrest i Baaden roer Tolken Peter Hansen. Hans Fader var en Arbejder ved Bruddet, som nu er Værtshusholder i København, og hans Moder en Grønlænderinde fra Arsuk. En Gang imellem synge Pigerne en monoton, men velklingende Konebaadsang, saa skingrer Peter op med de Revueviser, som han har lært i Ivigtut, eller han fortæller Pigerne nyt eller giver mig Beskrivelse af Egnen, spækket med engelske Ord og Vendinger — for at blære sig.

Den anden Baad følger i Kølvandet; her muntrer man sig paa lignende Vis. Pigerne i min Baad kigge til Mændene i den bag ved værende, fnise og ro væk. Da det bliver dem for varmt at ro i Timiak'en (Pelsen) trække de den uden videre Formaliteter af, løsgøre Anorak'en (Overtrækket) og iføre sig det. De ro temmelig hurtigt med korte Tag og falde en

Gang imellem i langsommere Takt paa Avertissement fra den agterste af Roerskerne.

Sama! (langsomt) lyder det med passende Mellemrum.

Abraham kommer en Gang imellem paa Siden, naar Isen forude ikke fordrer hans Nærværelse, saa hører jeg ham snakke med Pigerne, som alle som een skingre højt i Sky — rimeligvis fordi han har fortalt en af sine ikke for europæiske Damer egnede Historier. Naar Fortællingen er til Ende, stryger han pilsnart væk for en halv Times Tid efter at komme igen. Peter oversætter hans Historier for mig eller han fortæller selv om sine Jagttoure med Europæerne, særlig nævner han Lægerne *Helms* og *Krabbe*, med hvem han jævnligt færdedes.

Terkel og Boas ere i Reglen langt foran eller ude til Siden, de blive en Gang helt borte mellem Isflagerne. Da de langt om længe komme tilbage, har Terkel harpuneret en lille Sælhund.

Paa nogle Smaaoer, *Norkuitsak,* som ligge i Bugten Nord for Sanerut, gaa vi i Land for at faa Oversigt over Isen. Der ruger Svartbagen. Dens Rede er kun en Hulning i Græsset.

Videre styre vi over mod Saneruts Pynt, som vi naa op ad Dagen. Her lægge vi til for at koge Kaffe. En Roerske bliver ved hver

Baad for at passe paa, at den ikke skurer mod Klippen, og de andre spredes for at samle Brændsel. Da det er gjort, tændes Baal i en Klipperevne, hvor der er Læ, og inden ret længe har vi Kaffen færdig.

Snart lægge vi ud igen, stadig holdende os nogenlunde nær ved Land, indenfor Isen. Abraham er nu hele Tiden paa Siden, og paa min Opfordring fortæller han om Rensdyrjagterne i Hjemstavnen. Peter oversætter Abrahams Fortællinger, som jeg Ord til andet paa Stedet skriver ned i min Lommebog:

Abraham var Dreng, da han første Gang var med paa Rensdyrjagt. Faderen, som hed *Jens*, tog ham med ind i *Sermiliarsukfjorden*, hvor der i Bjærgegnene mellem denne Fjord og den nærmeste Nord derfor liggende *Sermilikfjord* holdt ikke saa faa Rensdyr til ved Randen af Indlandsisen.

En tidlig Sommermorgen ved

Solopgang lagde der to Konebaade og en Del Kajakker ud fra *Tigsaluk.* I den Baad, som tilhørte Abrahams Fader og i hvilken Abraham var, roede blandt andre Søsteren *Vilhelmine* og Fasteren *Agate.* I Kajakker vare foruden Jens flere andre Fangere fra Tigsaluk. Mændene havde foruden Fangstredskaber deres Rifler og Jagtknive med, Kvinderne Kamjutstokke og Synaale for at kunne holde Jægernes og Fangernes Tøj i Orden. Iøvrigt medbragtes foruden nogle Skind til at sove paa ikke ret meget andet end tørret Sælhundekød.

Det var varmt i Vejret om Morgenen, men senere op ad Dagen friskede det lidt op, og da Vinden nu strøg ind ad Fjorden, anbragtes der et Latinersejl i den ene Konebaads Forstavn, og den anden Konebaad slæbte da bag den forreste. Saaledes strøg Baadene ind efter, hjulpne frem af Aarer og Vind, medens Kajakmændene sværmede om til alle Sider.

I Fjorden var noget Kalvis inderst ved Bræerne, og paa Fjældene laa nogen Sne.

Abrahams Fader lykkedes det at harpunere en Fjordsæl, en anden af Kajakmændene bjærgede en Sparreli (Spidssnudet Sæl).

Trods det gunstige Vejr var det dog en anstrengende Dag for Kvinderne, som skulde ro, thi først om Aftenen naaede Baadene til Landingsstedet ved Isblinken paa nordre Side af Fjorden.

Undervejs var der flere Gange lagt op for at Roerskerne kunde drikke Vand og hvile lidt.

Da de to Konebaade kom til deres Bestemmelsessted saa de, at der allerede laa en Konebaad der. Den var fra Bopladsen *Kangarsuk* paa Fjordens Nordside ved Mundingen. To Kajakmænd, som hørte til denne Baad, havde været paa Rensdyrjagt og skudt 3 Rensdyr. Jagtudbyttet skulde først hentes næste Dag; thi Jægerne havde ikke givet sig Tid til at slæbe det med, fordi de havde lovet at komme tilbage samme Aften til Kvinderne, som ellers vilde være blevne bange.

Om Natten bleve Baadene trukne paa Land og vendte, og under dem sov nu Besætningerne paa deres Sælskind.

I tre Dage gik nu alle Mændene paa Sælfangst i Fjorden. De havde et godt Udbytte, saa der var fuldt op af Kød og Skind. Abraham, der endnu ikke havde lært at gaa paa saa lange Farter i Kajak, blev hjemme hos Kvinderne. Han kedede sig og længtes inderlig efter, at Faderen vilde tage ham med op i Fjældene paa Rensdyrjagt.

Endelig oprandt den Dag, da Jagten skulde begynde. Tidlig om Morgenen inden Opbruddet indtoges et forsvarligt Maaltid af Kød og Kaffe, og snart efter brød Jagtselskabet op. Forrest vandrede Faderen med Abraham i Haanden,

derefter fulgte Mændene med deres Forladerifler over Nakken, Krudthornene og Posen med Blykuglerne ved Siden. Toget sluttedes af Kvinderne, som bare Mændenes Reservekamikker og Tøj. En stor Skindpose med raat og kogt Kød skiftedes de til at bære.

De sædvanlige Skindbukser, som Mændene plejede at gaa i, være aflagte og erstattede med grove Tøjbenklæder, thi Skindbukserne vare for varme. En tynd Anorak dækkede Overkroppen.

Abraham var, trods Glæden over at skulle med, dog beklemt om Hjertet ved Tanken om nu at skulle staa Ansigt til Ansigt med de store Dyr, som han havde hørt saa megen Tale om. Han holdt Faderen fast i Haanden og trykkede sig tæt op ad ham. Lige saa længe han kunde huske havde Faderen altid haft ham om sig, naar han da ikke var ude paa Fangst. Abraham var saaledes fra ganske lille vænnet til ikke at søge ret meget Selskab med andre Børn, hvis Lege ikke interesserede ham. Derimod holdt han, som han sagde, forfærdelig meget af Faderen, som iøvrigt var meget stræng mod ham, men som ogsaa paa den anden Side legede med ham og lavede smaa Vaaben til ham, som han øvede sig i at bruge. Endnu havde han dog ikke lært at gaa i Kajak, men det var snart ved Tiden, da han skulde begynde herpaa.

Ved Solopgang var det dejligt klart Vejr, som holdt sig op ad Dagen; men det blev meget varmt, og Myggene generede overmaade meget. Man gik imidlertid ikke videre hurtigt, saa Abraham kunde let følge med. Paa Rensdyrjagt skynder man sig nemlig ikke; man ser sig for!

Nu steg man over de lave Fjælde, højere og højere, passerede over Højdedrag og ned gennem Smaadele med mange nedrullede Sten. Hver Gang Jægerne kom ind i en ny Dal, lagde de sig ned bag Klippeblokkene og spejdede til alle Sider efter Rensdyrene.

Der for af og til Ryper op, og man stødte jævnligt paa Harer; men der blev ikke skudt noget Vildt, nærmest for at spare paa Ammunitionen.

Falke saas at kredse højt til Vejrs over Dalene, og en Gang opdagede Abraham en Falkerede højt til Fjælds; men man standsede ikke og fremad gik det uden at nogen løsnede et Skud. Hele Dagen gik paa denne Maade; kun en Gang imellem standsede Jægerne, enten for at se sig om, for at hvile eller spise Kød, eller de lagde sig ned og drak Vand for at slukke Tørsten. Flere Gange maatte de passere over rivende Elve, hvor Vandet gik dem helt op paa Livet. Saa tog man Benklæderne og Kamikkerne af

og vadede over, idet Jægerne brugte Ladestokkene til at sondre Vanddybderne med.

Man var nu efterhaanden naaet op paa Højderyggen, hvor de bølgeformede Fjælde vare bedækkede med Lyng og Græs og i hvis grydeformede Dale der fandtes mange smaa Søer i forskellig Højde. Paa disse laa enkelte Par af Havliter, Strømænder eller Skalleslugere, thi det var netop lige efter Rugetiden.

Under Vandringen saaes hele Tiden Indlandsisens hvide Stribe over Fjældene.

Hen ad Aften saaes Rensdyrspor i en Dal; men det var nu for sent at følge dem, og man beredte sig derfor til at overnatte paa Stedet.

Kvinderne sankede Brændsel paa Fjældsiderne, og nu brasedes der Kød paa flade Sten. Da Baalene vare udbrændte, lagde alle sig ned tæt Side om Side og sov til hen imod Daggry, saa gik man længere ind i Landet, stadig spejdende til alle Sider. Just som man vandrede hen ad en Fjældskraaning med mange nedstyrtede Blokke, saa Abrahams Fader et Rensdyr komme løbende frem fra et Fjældstykke og tage Retning bort fra Jægerne. Han raabte derfor Hæv! Hæv! idet han søgte at efterligne Rensdyrets Brøl.

Rensdyret standsede og vendte sig om.

Faderen, der havde Riflen over Nakken, skyndte sig at gribe den. I samme Nu op-

dagede Rensdyret imidlertid de ankommende og gjorde derfor omkring, inden Faderen havde faaet Sigte. Han skreg derfor atter:

Hæv! Hæv!

Abraham var imidlertid krøben om bag ved Faderen. Det var jo ogsaa første Gang i sit Liv, at han saa et saadant stort Dyr.

Faderen hviskede:

»Nu skal jeg skyde bestemt.«

Det var Abraham saa vant til at høre, thi det sagde Faderen altid, naar han skulde skyde. Abraham havde imidlertid af og til set ham fejle alligevel, saa han tænkte ved sig selv:

»Blot det nu maa gaa godt.«

I det samme skød Faderen, just da Rensdyret ved hans Tilraab for anden Gang standsede og vendte Siden til. Det var paa c. 50 Alens Afstand, og Faderens Kugle ramte paa Bladet. Rensdyret faldt med det samme om og var stendødt.

Faderen var en udmærket Jæger og fra lille vant til Rensdyrjagten. Hver Sommer gik han flere Gange paa Jagt ind i Fjældene og sjeldent vendte han tomhændet tilbage.

Da de kom hen til det døde Dyr, saa de, at det var en ung Tyr.

»Naa, nu har vi da Føde til et Par Dage,« ytrede Faderen.

Abraham holdt sig stadig tilbage og turde ikke nærme sig den døde Krop, skønt han blev opfordret dertil. Mændene sagde da til ham:

»Lad du blot være at gaa der hen og pas blot paa, at den ikke springer paa dig.«

Endnu medens Dyret var varmt, blev det flaaet, thi saa gaar det lettere. Mændene skar den op i Bugen, og alle vare nu med til at flaa det med Hænderne. Først da det var gjort, turde Akraham komme nærmere og røre ved Kroppen.

Da de vare færdige, dækkede de det hele til med Sten og vandrede videre.

Faderen skiltes nu fra Resten af Selskabet og gik alene forud. Det var nu Hensigten, at de andre skulde søge at drive Rensdyrene, om der fandtes nogen, hen imod ham.

De satte nu hverandre Stævne et opgivet Sted og aftalte den sædvanlige Maade at give hverandre Meddelelser paa.

Faderen skulde sætte en Sten op paa Højkant paa et let synligt Sted, hvis han vilde meddele, at han havde været der, men var gaaet videre. Havde han derimod oprejst en hel lille Varde, betød det, at de efterfølgende godt kunde bliver der og afvente hans Tilbagekomst. (»Jeg har været her, nu kan I vente«).

Op ad Dagen kom Selskabet til en Varde. De beredte sig derfor til at blive; men i det

samme hørte de Skud, og der lød langt borte fra et gennemtrængende, flere Gange gentaget Fløjt. Alle skyndte sig derfor af Sted. Det viste sig nu, at Faderen havde skudt to Rensdyr til. Det var Tyre ligesom den først skudte, ogsaa de bleve paa Stedet flaaede og parterede.

Faderen sagde: »Nu er det bedst at gaa hjem. — Jeg vil ikke mere.«

De andre vilde ogsaa helst hjem; thi de vare trætte.

Alle maatte nu bære. Foruden Takker, som bruges til Fuglepile, Kajakstole og Harpuner*) var der Skind, Kød samt Indvolde. Jagtudbyttet var jo Faderens, hvorfor han og de to Kvinder, som hørte ham til, toge alt, hvad de kunde bære. Resten forærede Faderen straks til de to andre Mænd, *Terkel* og *Niels*. I Almindelighed dele Grønlænderne ellers først deres Jagtudbytte, naar de ere komne hjem. Det er da som oftest Kvindernes Sag at give til de andre Kvinder paa Stedet, saaledes at alle Familier, der trænge, faa noget.

Ogsaa Abraham maatte gøre Nytte og fik en Del Rensdyrkød at bære paa. Han var imidlertid træt og gik og smaagræd hele Tiden.

Faderen sagde da til ham:

*) Hvalrostand kan ogsaa bruges.

»Hør nu Abraham, lad mig nu se, at du ikke glemmer, naar du bliver gammel, at du græd her paa Fjældet.«

Abraham blev arrig over denne Tiltale; men han turde ikke svare, saa gik han hen og slog Søsteren Vilhelmine. Hun sagde ingen Ting; men Faderen, som havde set, hvad der gik for sig, gik da hen til Abraham og gav ham et ordentligt Rap, hvorefter de alle fortsatte Vejen. Abraham tøflede med; men lidt efter smed han Rensdyrkødet og lade sig ned. De andre lode som de ikke saa det, og han blev da tilbage. Det varede derfor ikke længe for han igen tog Kødet paa Nakken og fulgte efter. Da Jagtselskabet var naaet til det Sted, hvor det første Rensdyr var skudt, besluttede man at overnatte. Forinden man lagde sig til at sove blev der ristet en Mængde Rensdyrkød over Ilden, idet det anbragtes paa Knive eller Knogler og drejedes rundt; alle spiste nu en ordentlig Mængde deraf; endogsaa Indvoldene, som ansees for en Lækkerbisken, maatte holde for. De indeholde som Regel en Del Mos, Planter og Græs, som nydes i raa Tilstand. Ogsaa Tælle nydes ofte i Kaffe istedetfor Flode. Kødet spises baade i stegt og raa Tilstand.

Den tredje Dag gik man hele Dagen fra Morgen til Aften, men den stærke Varme, den ulidelig Mængde Myg og de svære Byrder

bevirkede, at man kun kom langsomt frem. Abraham maatte bære et Skind, et Bagstykke og desuden et Stykke af en Forpart, saa han var meget træt; men han holdt ud. Det viste sig umuligt at naa Konebaadene inden Aften, hvorfor der overnattedes i Fjældene.

Endelig den fjerde og sidste Dag naaedes ved Middagstid til Baadene, hvor Kvinderne længe havde ventet Jægerne, ængstelige for, hvad der var blevet af dem. Den Dag regnede det, hvilket besværliggjorde Vandringen en Del.

Endnu i nogle Dage bleve Tigsalukbaadene paa Stedet for at Mændene kunde gaa paa Sælfangst, saa det varede i alt en halv Snes Dage inden man igen var tilbage ved Bopladsen.

Senere var Abraham flere Gange med Faderen paa Rensdyrjagt i de samme Egne, saaledes f. Eks. et Par Aar efter. Han var nu bleven femten Aar gammel og var begyndt at ro i Kajak. Det var første Gang han var med paa en længere Tur. Han havde endnu intet Gevær faaet, og det var udelukkende for at han skulde vænnes til at ro, at Faderen havde taget ham med. Da de kom til Landings-

stedet, lagde de Kajakkerne op paa Land og begave sig paa Jagt i Fjældene. Det blev imidlertid et slemt Tordenvejr, saa de maatte krybe i Læ under nogle Sten. Abraham laa og rystede og var ræd, men Faderen søgte at trøste ham og sagde:

»Du skal ikke være bange. Tordenen gør ikke noget.«

Da Uvejret holdt op, gik de paa Jagt; men nu hørtes voldsomme Brag, og atter var det galt fat med Abraham. Faderen sagde da:

»Det er kun Indlandsisen. Tordenen er hørt op.«

Snart brød imidlertid Uvejr med Storm og Regn løs, og i fire samfulde Dage maatte Fader og Søn ligge uvirksomme i Ly af Fjældet. Først den femte Dag kunde de atter gaa paa Jagt, og Faderen skød da et Rensdyr, som de slæbte til Stranden og læssede paa Kajakkerne efterat det var flaaet og parteret. Med dette Jagtudbytte begave de sig nu hjem den sjette Dag. Faderen vilde ro helt uden om Skæret ved Kangek uden at benytte Overbærestedet, fordi de havde saa meget at bære. Abraham syntes det var en alt for lang Vej, og han, der var uøvet med at ro, foretrak den anstrengende March over Land med Kajak og Jagtudbytte paa Nakken frem for den længere Kajakrejse.

Flere Gange havde han forgæves foreslaaet Faderen at forandre sin Beslutning, da denne endelig gav efter:

»Ja, Abraham, men saa skal det hele bæres over.«

»Jeg skal nok bære alt mit over,« svarede Sønnen.

De lagde derefter til Land og toge Kajakkerne og Rensdyrkødet paa Nakken og begave sig paa Vej. Det kneb for Abraham; men han holdt ud og vilde ikke give sig, skønt han var nær ved at segne.

Snart mærkede Abraham imidlertid at Faderen begyndte at blive træt, og det opmuntrede ham til at holde ud.

»Nu kan du selv se, at denne Vej er meget nærmere,« sagde han drillende til Faderen.

»Jeg troede ikke, du var saa rap til at bære,« svarede Faderen, og saa fortsatte de Vejen langs de to Søer ved Overbærestedet. Hen ad Aften naaede de hjem til Tigsaluk.

Fra den Dag var det sjældent, at Faderen skændte paa Sønnen, som snart blev en flink Kajakmand. De to vare altid sammen, og Abraham lærte nu ogsaa at skyde med Bøsse. Harpun og Fuglepil kunde han forlængst bruge. Naar han ikke kunde være sammen med Faderen, holdt han mest af at være ene — en Vane, som siden har holdt sig, og som er ret

ualmindelig, thi Grønlænderne pleje altid at foretrække Selskab, saa ere de mindre udsatte for Fare naar de have en Hjælper i Nærheden. — Abraham syntes nemlig, at der altid havde været saa meget Vrøvl, naar han en enkelt Gang havde været sammen med andre paa Fangst.

Der gik nu kun et Aarstid, og Abraham var bleven seksten Aar, da hændte der ham den store Ulykke, at Faderen, som han elskede saa højt, druknede i Kajak.

Det skete en Dag, da Faderen var paa Fangst og havde harpuneret en Sæl. Inden han kunde faa Kobberemmen med Blæren kastet ordentlig ud, drog Sælen ham ned, fordi Remmen havde snoet sig om Aaren, saa han ikke kunde benytte den til igen at rejse sig med.

Abraham var ikke til Stede, da Ulykken skete, han var ude at pilke fra Kajak et Stykke derfra.

Andre Fangere, som havde været ude, fandt paa Hjemvejen Faderens Kajak med Bunden i Vejret. De trak den og ham i Land; men han var da død.

Da Abraham kom til Stede og saa Faderen ligge død, græd han bitterligt og var bedrøvet over at han denne Gang ikke havde været ude sammen med ham, saaledes som han plejede.

Han sørgede nu for at Faderen blev syet i Skind og begravet.

Ved Faderens Død vare de elleve Personer, som dannede hans Husstand, uden Forsørger, og Abraham maatte nu, saa ung han var, paatage sig at ernære Familien: hans syv Sødskende, der alle vare yngre end han selv, Moderen, Faderens Søster der var Enke og dennes Datter samt endelig Abrahams Farmoder.

Da han jo langtfra havde den Færdighed som Fanger og Jæger, som kun faaes ved lang Øvelse, kneb det ofte i Begyndelsen for ham at skaffe Føde til de mange Mennesker, og tidt lede de derfor ogsaa Nød; men eftersom han blev ældre, gik det bedre og bedre, da han blev en dygtig Fanger og Jæger. Sine Tilbøjeligheder til Ensomhed aflagde han dog ikke, og som oftest saa man ham ene. Efterhaanden svandt Familien ind ved Dødsfald og Giftermaal; men længe varede det desuagtet, inden han mente at kunne gifte sig. Det skete først i den for Grønlændere sene Alder af otte og tyve Aar. Nu er han en Mand paa et Par og tredive og har med sin Kone en lille Datter.

Nu til Dags findes der næppe Rensdyr i Julianehaabs Distriktet; i det hele taget ikke sydligere i Grønland

end ved Tigsaluk. I gamle Dage derimod var der Rensdyr overalt i Sydgrønland. I Køkkenmøddingerne paa Nordbogaardene findes deres Knogler i Mængde, hvilket viser, at man drev en betydelig Jagt paa dem. Senere ere de blevne udryddede; men de sidste ere blevne fældede for ikke saa meget lang Tid siden. Terkel har fortalt mig, at der kort før han blev født er skudt Rensdyr ved Kagsimiut.

I Tunugdliarfikfjordens Inderste Nord for Kordlortokdalen paa Fjordens vestre Side er der en Pynt, som Grønlænderne kalde Rensdyrpynten, fordi et Rensdyr der ud for var Aarsag i, at en Kajakmand omkom. Denne roede nemlig en Dag i Fjorden. Han saa da et Rensdyr svømme langt fra Land. Da han ingen Vaaben havde med, men gerne vilde bjerge Rensdyret, søgte han at ro uden om det for at hindre det i at naa Land i den Hensigt at drukne det; men Rensdyret var ham for udholdende. Det blev rasende over at blive forhindret i at naa Land, og Jagten endte med, at det sparkede til Kajakken, saa den gik itu, og Manden kæntrede og døde. Nogle Fangere, som vare i Nærheden, kom til og fik den døde halet i Land paa Pynten, hvor han blev begravet. Grønlænderen Ole fra Igaliko der er en stor Jæger, men en mindre god Kajakmand, fortalte mig senere, at han havde hørt at Rensdyr for ikke mange Aar siden vare sete ved Tunugdliarfikfjordens Inderste. Han udtalte som sin Formodning at der mulig endnu fandtes saadanne i Nærheden af Indlandsisen, hvor ingen Grønlænder plejer at komme. Det var imidlertid hans Agt en Gang at gøre en Jagttur til Fjældegnene nærmest Indlandsisen for mulig at genfinde dem.

At der langt ned i Tiden har været Rensdyr i Fjordegnene ved Julianehaab er saaledes sikkert nok. Der findes ogsaa mange Steder i Fjældene Skydevolde

og Hytter, som efter Sigende have været benyttede af Grønlænderne i tidligere Tid.

Flere Steder skal der saaledes i Klipperne findes Huler, Klippely eller Hytter, hvor der endnu ses Ildsteder.

Foruden slige Hytter er der ogsaa i Fjældene gamle Skydevolde og Mure med Skydeskaar, bag hvilke Grønlænderne have ligget paa Lur efter Rensdyrene, naar de kom ad deres sædvanlige Stier.

Rensdyrjagten er forbundet med store Anstrengelser paa Grund af de lange Veje, som maa tilbagelægges. Det kunde derfor være overmaade hensigtsvarende at have slige Tilholdssteder i øde Egne, hvor der kunde søges Ly om Natten og for Uvejrsstorme, som ofte mange Dage i Træk hjemsøge Højfjældene.

Nu, da de fleste Jægere efterhaanden ere blevne forsynede med gode Jagtrifler, er Jagten lettere end i ældre Tid, da man maatte nøjes med mindre gode Vaaben, for ikke at tale om den aller ældste Tid, før Geværer bleve indførte, thi da maa det have været et overmaade vanskeligt Erhverv at jage Rener.

Grønlænderne udvise en forbausende Energi paa Forfølgning af dette Storvildt:

Ingeniør *Edwards* i Ivigtut viste mig et gammelt rustent Gevær uden Hane, som han havde hængende paa sin Væg. Grønlænderen *Thor Smit* i Kangarsuk havde i mange Aar ikke andet Gevær, og med det nedlagde han ikke saa faa Rensdyr. Han var en udholdende Fodgænger og udmærket Løber, som ikke var bange for i fuld Fart at sætte efter Renerne. Engang forfulgte han et Rensdyr og skød tre Skud paa det alt medens han løb det op. Kuglerne havde han i Munden og efter hvert Skud spyttede han dem bogstavelig talt i Geværløbet og ladede saaledes medens han løb. Skuddet

gik af ved at han med en Sten slog paa Fænghætten. Ved tredje Skud faldt Renen. Han slog den nu med en Sten i Hovedet for at være sikker paa, at den var død.

Rensdyrene *(Tugto)* gaa ofte om Sommeren meget højt til Fjælds; om Efteraaret derimod, naar Sneen dækker Toppene, træffes de helt nede ved Fjordbredderne.

Efter Grønlændernes Sigende græsse de i Reglen kun om Morgenen efter Solopgang og om Aftenen efter Solnedgang, men saa æde de ogsaa længe. Af og til kan man vel om Dagen se dem løbe med en Tot Græs eller Mos i Munden; men i Reglen tilbringes Dagen paa Hvilepladserne med at tygge Drøv. Deres Tilholdssteder ere for det meste ens Dag og Nat. Om Sommeren, naar Myggene genere, sees de ofte liggende oven paa Sneen. Om Vinteren grave de sig ned i Sne eller lægge sig paa Steder, hvor der er megen Mos. Naar de sove strække de Hovederne frem for sig plat ned paa Jorden. Tyrene vælte sig ofte om paa Ryggen, saaledes at Hovedet støttes af Gevirerne. Naar Rensdyrene saadan hvile ere de meget aarvaagne og vanskelige at komme til, hvis da ikke Vinden bærer fra dem; thi i saa Tilfælde kan man ved at kravle fra Sten til Sten liste sig helt ind paa dem. Naar de derimod ere i Bevægelse eller naar de æde ere de mindre aarvaagne og lettere at komme paa Skud. De bevæge sig i Rad, den ene efter den anden. Kalvene ere altid i Midten, og Dyrene følge jævnlig de samme Veje, hvorved der dannes Stier, ved hvilke Rensdyrjægerne kunne passe dem op.

Flokkenes Størrelse ere udenfor Brunsttiden fra nogle faa til en 7—8 Stykker: Een Tyr med nogle Køer.

Rensdyrene ere som sagt meget sky. Træffe de f. Eks. Menneskespor, staa de stille og snuse, hvorefter de løfte Hovene forsigtigt og springe over for at skynde sig bort. De klattre i Fjældene, bevæge sig behændigt paa Isen og svømme dristigt lange Strækninger i Fjordene; dog har man aldrig set dem paa Indlandsisen, hvor der jo heller ingen Næring er for dem. Lige før Brunsttiden, der indtræffer i Slutningen af September eller Begyndelsen af Oktober, sees de største Flokke. Dyrene ere fedest i August Maaned, hvorfor det er den bedste Tid at skyde dem.

I Brunsttiden slaas Tyrene med et voldsomt Raseri. Ikke sjeldent sees det, at de have brækket Gevirerne i Kampens Hede. En Grønlænder berettede mig, at han ved denne Tid ofte havde set Tyrene løbe som rasende efter Køerne, som ikke sjeldent smuttede fra dem. Tyrene slaas, gaa højt til Fjelds og mødes igen for at slaas. Da ser man dem rejse sig paa Bagbenene i Øjeblikkets Raseri og gaa løs paa hinanden.

Naar Koen i denne Tid skydes, hænder det, at Tyren løber bus paa Jægeren, inden han atter er færdig til Skud. Ligeledes har man set Kalvene klamre sig til og forvare en anskudt Moder.

I Slutningen af Oktober tabe Rensdyrene Gevirerne, som først atter til Foraaret udvokse, forsynede med nye Ender.

I April Maaned føder Koen en Kalv. Den vedbliver at følge Moderen i indtil halvandet Aar, hvorved fremkommer den Mærkelighed, at Moderen *(Kulavak)* i Reglen har baade en godt eet Aar gammel Kalv *(Tugtuarak)* og en nyfødt do. *(Norrak)* med sig efter at hun nemlig atter i paafølgende April Maaned har faaet den sidste. Moderen giver dog kun Mælk i en Maanedstid, hvorefter Kalvene selv maa søge Næringen,

desuagtet klamre de sig til deres Moder og skrige, naar hun gaar fra dem. De ere voksne i September Maaned. Den unge Han kaldes da *Nukatugak*. Naar den bliver fuldvoksen benævnes den *Angissorssuak*.

Edderfuglene trække langs Isranden. Vi skyde et Par. Det er bleven hen ad Aften; men forinden Mørket helt falder paa, har vi fra en lille Klippe set nogle andre Øer; dem satte vi Kurs efter. Der lægger sig Taage over Vandet, det bliver mørkt, og der falder en let Støvregn. Efter mit lille Lommekompas styre vi derfor fremad og ere saa heldige at finde en Landingsplads, hvor vi i Nærheden af gamle Grønlænderboliger kunne slaa Telte, et til Europæerne og et til Grønlænderne. Bagagen bringes op over Højvandsmærket. Bundbrædderne fra Baaden anbringes som Teltgulv, Soveposerne bredes derpaa, og en Del af Kasserne stilles op i Baggrunden af Teltet, medens Resten anbringes under en Presenning udenfor. Da det er gjort, hales Baadene paa Land, vendes og stilles op til Tørring.

Lysene tændes i Lygterne, og medens Pigerne og Otto Hansen, der er en udmærket Kok, tillaver Middagsmad, strækker jeg mig velbehagelig ovenpaa Soveposen.

V.

Paa den øde Ø. — Malenes Fødselsdag højtideligholdes. — Indesluttet af Isen. — Edderfuglejagt. — Terkel fortæller om da han og tre Mand vare paa Klapmydsfangst i Strædet. — Flere Mil fra Land. — Strøm og Blæst imod. — Fangsten slippes. — 37 Timer i Kajak. — Om Kajaksvimmelhed.

---

31. Maj 1894. Vinden nordlig. Der er pakkende fuldt af Drivis og Isfjelde i Bugten. Vi gaa i Baadene Kl. halv syv Morgen, men naa kun nogle faa tusinde Alen til en anden lille Ø, hvor vi slaa Lejr op ad Formiddagen. Kajakmændene udsendes, men kunne ingen Gennemgang finde. Ved Aftenstid skyde vi Maager og Edderfugle. Terkel gaar i Kajak ind paa Isflagerne, og jeg staar paa Stranden for at passe paa Fuglene, naar de i flyvende Fart trække forbi. Solen gaar ilrød ned bag Ismasserne. Det blæser op til en Storm. Teltene buldre, men de holde.

Det er idag Malenes Fødselsdag, og dels i den Anledning, dels for at holde Humøret oppe hos Baadsbesætningerne, lader jeg Kassen med Isenkramvarerne aabne. Efter at Grønlænderne først i stum Beundring have stirret paa alle disse Herligheder: Trompeter, Rangler, Skralder, Mundharmonikaer, Sirener, Løver, Tigre, Bjørne, Lam, Spejle, Børster, Kranse o. s. v. o. s. v. som i een Uendelighed, ogsaa til min usigelige Glæde, fremdroges af denne Vidunderkasse, som Beauvais havde besørget, uddelte jeg nogle Gaver og udlaante alle Instrumenterne til Brug paa Stedet. I næte Øjeblik dansedes der paa en stor Sten den vildeste »Arfinek pingasut« til den frygteligste Kattemusik, medens Stormen tudede.

Men det er Tiden at gaa til Ro. Efterat Teltet er forsvarligt lukket og Snorene strammede til store Sten, kryber jeg i Soveposen, hvor jeg har det brillant, trods Vind og Vejr og Larm.

1. Juni. Stormen raser endnu, da jeg stikker Hovedet ud af Teltet. Det er ikke muligt at gøre Ild paa i det Fri, hvorfor Sprit-apparatet stilles op i et af Teltene.

Da vi øjensynlig ikke kunne komme af Sted straks, give nogle af Pigerne sig til at vaske Tøj ved en lille Vandpyt. De staa med Hovedet bøjet helt ned i Højde med Tæerne, saa der fremkommer en stor hvid Aabning over

Lænden, mellem Skindbukserne og Anorak'en; i den sees Særken. Nogle brænde Kaffe, andre male Bønner, og atter andre ere i Færd med at kamjute vore Kamikker. Alt imens tager Fiskeren og jeg vore Geværer og gaa op paa den golde Ø for at jage og se efter Isen. Paa Toppen ligger der gamle Grønlændergrave, som vi i Smug undersøge, derpaa vandre vi ud til Øens modsatte Ende, hvor der er fuldt op af de Tuer, som Maagerne danne. En stor Sælhund svømmer med Hovedet højt mod Stranden mellem Isen, i næste Nu dukker den under, kommer op igen flere Gange; men stadig udenfor Skudvidde. Efter at have forvisset os om, at der er et Stykke aabent Vand mellem Øerne og Fastlandet, begive vi os hjem, og Klokken 10½ lægges Baadene i Vandet.

Store Flokke af Edderfugle, paa over Hundrede eller maaske flere, trække fra aabent Vand til aabent Vand, saaledes som de pleje Morgen og Aften. Om Dagen ligge Flokkene derimod stille paa Vandet. Jeg antager, de ere samlede for at begynde Rugningen, thi efter Grønlændernes Sigende skulle vi være i Nærheden af Rugepladserne paa de lave kullede Øer. Om Sommeren tage Grønlænderen fra Arsuk her ud for at samle Æg og Edderdun (de faa 50 Øre for Pundet ved Handelsetablissementerne).

Længere Syd paa kendes ingen Rugepladser. Edderfuglen flyver lavt hen over Vandet i susende Fart. Man har regnet ud, at en Mands Brystkasse vilde knuses, om en Fugl fløj mod den i fuld Fart.

Baade Abraham og de andre Grønlændere forsikre, at Grønlænderne fra Kajak kunne tage disse Fugle med Hænderne. Naar nemlig en Fugl dykker, skynder Kajakmanden sig efter den, og hans glimrende Øje har snart set, hvilken Retning Fuglens Næb havde, da den dykkede; han følger Retningen, ser maaske endog Fuglen under Vandet, hvor den svømmer med fremstrakt Hals, idet den bruger Vingerne saa længe den bevæger sig vandret. Naar den atter vil op til Vandfladen lægger den Vingerne til Kroppen og stiger hurtigt. Grønlænderen ved, hvor den vil komme op, og forsøger da at gribe den med Haanden eller dræbe den med Fuglepilen. Lykkes det ikke første Gang, dykker Fuglen straks igen, svømmer under Vandet som før, forfulgt af Kajakmanden, til den kommer op paa ny. Har denne Jagt gentaget sig nogle Gange, er Fuglen udmattet, og Kajakmanden skyder den eller tager den med Hænderne, inden den faar Tid til at gaa paa Vingerne.

Der hører selvfølgelig et sikkert Blik og megen Hurtighed til den Slags Jagt — desuden

maa Havet ikke være i Bevægelse, men Overfladen maa være blank og Vandet gennemsigtigt. Paa lignende Maade jage Grønlænderne andre Dykkefugle.

Edderfuglene findes ikke i Fjordene om Sommereren (Maj—November), derimod træffes de der om Vinteren, ofte i saa store Flokke, at en Grønlænder Marius ved Julianehaab endog i eet Skud skal have nedlagt fjorten.

Sammen med den almindelige Edderfugl saaes i færre Antal en Del Pragt-Edderfugle. Grønlænderne sagde, at det netop nu var Tiden, da de gik til Ynglepladserne Nord paa.

Saa længe vi roede i Læ mellem Fastlandet og Øerne gik alt godt, og vi skød tilmed baade Edderfugle og Havlitter; men aldrig saa snart vovede vi os udenfor dette Farvand, før Isen stoppede os.

Efter fem Timers Roning vare vi kun naaede een Mil frem i lige Linie, og jeg maatte lade lægge til Land ved en lille Ø, da det aabne Vand næsten ikke var til at se. Roerskerne gjorde deres Sager brillant, medens Mændene med Aarerne søgte at tvinge sig Vej frem mellem Isskodderne. Grønlænderne bade mig nu om ikke at udsætte de skrøbelige Baade med den tunge Last mere, da Stormen tiltog og Isflagerne skruedes tættere og tættere om os. Jeg foreslog

da at losse Baadene og fore Bagagen over Isen samt trække Konebaadene efter til næste aabne Vand. Vi vare just begyndte herpaa, da Farvandet lukkede sig fuldstændigt saa langt vi kunde se foran os, og jeg nødsagedes til at

give Ordre til Tilbagetog. En Time vare vi om at manøvrere gennem smalle Render til en lille Ø nogle faa Hundrede Alen bag os. Teltene opsloges, Konebaadene lossedes og bleve trukne paa Land i Læ mellem Fjældstykkerne. Paa Touren havde jeg skudt to

Edderfugle og Otto een, de kogte nu lystigt i Gryderne, medens Kvinderne samlede Lyng til Brændsel.

Otto gik en Tour paa Øen og skød to Ryper. De ere her saa tamme, at man kan slaa dem ihjel med Sten. Jeg gik op paa Toppen sammen med Kajakmændene for at se paa Isen. Vinden susede stadig fra Nord, og Isen laa tæt sammen. Edderfuglene trak om Næsset og søgte forgæves aabent Vande. Ude i Davis-Strædet taarnede mægtige Isfjælde sig op over Havisen, prægtigt belyste af Aftensolen.

Ved at gaa langs Stranden saa vi en Mængde Drivtømmer, der samledes af Kvinderne til Brændsel.

Det er Aften og halvmørkt. Ilden fra Kogestederne blusser op og lyser paa Kvinderne, der sysle ved Maden, thi medens vi Europæere for længst have spist, takket være vort Sprit-apparat og vore henkogte Sager, ere Grønlænderne langt fra færdige. Det er dog ikke alle Kvinderne, der ere beskæftigede med Kogning. Jeg ser nemlig et Par Spidstoppe titte frem over Klipperyggen — de ere sikkert paa natlige Eventyr med de unge Mænd.

Imedens gaar jeg ind i Teltet til Besætningen fra *Kagsimiut* og opfordrer Mændene til at fortælle mig Historier om hvad de selv havde oplevet. Længe sidde de tavse og se til hinanden, men endelig hæver den prægtige *Terkel*, Storfangeren og Kajakmanden fra Kagsimiut sit Hoved med de udtryksfulde livlige Øjne og fortæller under Tavshed om dengang, da han og tre andre vare paa Klapmydsjagt i Davisstrædet. De fire Mænd vare *Terkel* og *Villiam* (som er her til Stede), *Hendrik* og *Mathæus*, alle Storfangere fra Kagsimiut. En tidlig Morgen i Juni Maaned 1891 besluttede de sig til at gaa ud i »Strædet« for at jage Klapmyds. Storisen laa helt ind mod Land og holdtes fast af Søndenvind. Dog kunde de let i Kajakkerne ro mellem Isflagerne. De havde allesammen Geværer med, foruden de almindelige Fangstredskaber. Klokken var mellem tre og fire om Morgenen, da de roede hjemme fra, men først henad Middag traf de Klapmyds. Disse laa og sov paa Isflagerne i Flokke paa tre, fire Stykker, og der var mange, mange Flokke, hvorfor det heller ikke varede længe, inden hver Mand havde skudt seks. Fangerne pleje altid, naar de saadan er ude sammen, at passe paa, at hver Mand faar lige mange Chancer til Fangst, ikke for at spare Krudt og Kugler, men ligefrem ifølge gammel Skik.

Nogle af Klapmydsene bleve skudte i Vandet, men de fleste paa Isen. Fangerne pleje at banke paa Isflagerne med Fuglepilen, saa hører Sælen det nede i Vandet og kommer stikkende med Hovedet over Vandskorpen for at se, hvad det er.

Vinden havde om Morgenen været stik imod; men noget over Middag blev det Vindstille og Taage, desuagtet fortsattes Fangsten, idet de stadig, saaledes som de plejede under lignende Forhold, toge Kending af store Isfjælde. De var nu mange Mile fra Land, mindst lige saa langt som fra Ivigtut og til Nunarsuit, men de vare ikke bange, da de vare vante til at færdes langt fra Land.

Imidlertid begyndte det atter at klare op, denne Gang fra Land med Nordenvind. Taagen drev bort, Solen brød frem, og de kunde akkurat over Horisonten skelne Bjergtoppene ved deres Hjemstavn.

Jagten var nu færdig, og det var noget over Middag. De kunde let have skudt mange flere Sæler; men de nøjedes hver med seks, hvortil kom en lille Unge, som Terkel havde nedlagt. Hver Mand bandt nu sine seks Klapmyds til sin Kajak, saaledes at den ene slæbte bag den anden ved Kajakkernes venstre Side, og saa roede Fangerne hjem ad. Isflagerne kom drivende imod dem; men man

havde ikke Vanskelighed ved at klare sig, da Isen var meget spredt. Dog efterhaanden tog Stormen til.

Henrik og Terkel boldt sig paa Siden af hinanden. Sidstnævnte mærkede ikke noget videre usædvanligt, skønt han nok syntes, det varede saa længe, inden de kom i Nærheden af Land. Da de havde roet flere Timer — Klokken kunde vel være henad seks — sagde Henrik til Terkel, at han kunde mærke, at de, foruden Vinden, ogsaa havde Strømmen imod og at han var træt. Terkel sagde ingen Ting, men da de havde roet lidt, gentog Henrik, at han var træt, og at de ingen Vegne kom, hvorfor han foreslog, at de skulde slippe deres Fangst, da den tyngede. Terkel vilde hellere slæbe lidt endnu og se Tiden an, men lidt efter bleve de dog enige om at lade den gode Fangst gaa. Terkel beholdt dog den lille Sælhundeunge ovenpaa Kajakken, men han flaaede den og tog kun Skindet og Spækket. Det var alt, hvad der var tilbage af Fangsten.

Vilhelm og Mathæus roede sammen. De vare paa Udtouren og under Fangsten noget tilbage, og de kunde ikke se deres foran værende Kammerater; men de vare ikke ængstelige for dem. De havde allerede tidligere end deres Kammerater bemærket, at Strømmen var fra Land, hvorfor de snart efter gik tilbage, slæbende

Klapmydsene paa Siden. De bleve dog ogsaa nødsagede til at slippe Fangsten, men det var først henad Klokken ni om Aftenen. De saa stadig ikke noget til Henrik og Terkel, men det viste sig ogsaa senere, at de havde haft et Par Mils Forspring for disse. Op paa Isen gik de ikke for at spejde efter Kammeraterne, fordi den drev af Sted.

Ved Midnatstide kom Vilhelm og hans Kammerat til en Ø udenfor Kagsimiut der hedder *Sitliakat*; der vidste de, at de andre vilde søge hen, hvorfor det var deres Agt at vente paa dem her; men da Mathæus ikke havde andet end Halvpels paa og var pjaskvaad og gennemblødt til Skindet, tog han noget efter hjem til det c. $1^1/_2$ Mil bortliggende Kagsimiut, medens Vilhelm ventede paa de to andre. Han ventede og ventede hele Natten og lige til næste Dags Middag, stadig spejdende, saa først kom de dødtrætte og hungrige Mænd, efter at have roet i eet Væk siden Gaarsdagen. Ingen havde tænkt paa, at det skulde blive saa lang en Tour, da de gik ud, og derfor havde ingen taget nogetsomhelst spiseligt med. I Almindelighed tage Grønlænderne nemlig intet med paa Jagttourene; kun naar de vente meget lange og anstrengende Farter have de et Stykke Kød eller Spæk med i Kajakken. Paa Øen

hvilede Kajakmændene sig ikke, Sult og Nattekulde tvang dem til straks at gaa ud igen.

Klokken var fire om Eftermiddagen, da de naaede Land. Terkel og Henrik havde da været i deres Kajak i samfulde 37 Timer. Lykkelig og vel var nu alle Fangerne i deres Hjem efter den meget farefulde og anstrengende Kajaktour.

Intet Uheld var tilstodt nogen af dem, skønt Bølgerne vare høje, Stormen stærk og Strømmen rivende. Terkel, Mathæus og Henrik vare alle gifte, og deres Familier ventede derfor i Angst paa Forsørgernes Hjemkomst. Tiden tilbragte de paa Fjældene, medens de spejdede efter de borteblevne Kajakmænd.

Isen havde Fangerne sluppet allerede om Aftenen, saa hele Natten og næste Dag roede de i aabent Vand. Da de fra Fjældene, Dagen efter deres Hjemkomst, saa ud over Havet, var der slet ingen Is at øjne. De store Isfjælde og Havisen vare, mente de, drevet ned ad Kap Farvel til.

Paa mit Spørgsmaal om, hvordan Tiden gik for dem, svarede Terkel, at han og Henrik hele Tiden roede saa tæt Side om Side, at de kunde snakke. De talte om Vejret, Stormen, Isen og deres Kammerater, om hvilket Land de saa, ellers ikke om andre Ting.

Terkel er en udmærket Kajakmand. Han lærte at ro, lige efter at han var konfirmeret. Han begyndte da som alle Grønlændere først alene ved Stranden, senere roede han ud med andre. Kun een Gang er han kæntret — nu er han 37 Aar gammel — det var en Gang han skulde smide Blæren ud, efter at have harpuneret en Sælhund. Han fik da Overballance, slap Aaren og kæntrede. Andre hjalp ham op, men først, da han næsten var død. Dette hændte en fem, seks Aar efter at han begyndte at gaa i Kajak.

Terkel er en ualmindelig behændig Kajakmand. Han kan vælte med sin Kajak baade til Højre og Venstre, — gaa under Vandet og komme op paa den anden Side.

Da jeg havde hørt, at Grønlænderne ofte skulle lide af Svimmelhed som Følge af megen Tobaksrygning, spurgte jeg de til Stede værende om deres Mening derom.

Terkel ryger meget, men bliver aldrig svimmel. Villiam ryger derimod ikke meget, men lider af Svimmelhed. Han gaar derfor aldrig i Kajak uden Følge. I Almindelighed kommer Svimmelheden, naar Havet er spejlblankt og Solen skinner i Øjnene. Saa paakommer der ham en Stivnen i Kroppen, og han tør ikke se til Siden. Alt bliver taaget og løber rundt for ham, samtidig taber han

Kræfterne. Under saadanne Anfald maa saa de andre til Stede værende Kajakmænd tage ham paa Siden og slæbe ham med.

Der er mange Kajakmænd, der lide af Svimmelhed, dog altid kun i stille Vejr. De gaa dog dristigt ud, naar der blot er en Mand paa Siden af dem.

Vi have jo set, at Villiam deltog i den lange Tour med Terkel, da de fangede Klapmyds i Strædet.

Disse Oplysninger lære Europæerne, altid at sende to Mand, naar de vil være sikre paa at faa en Kajakpost frem.

VI.

Vi ligge vejrfaste paa en øde Ø. — Overbærestedet. — Indenskærs til Kagsimiut. — Benjamin fortæller om Fundet af Genstande fra »*Jeanette*«. — En Baad i Havsnød. — Ankomst til Julianehaab.

---

2. Juni 1894. Vaagnede i Nat og hørte Hagl og Sne slaa mod Teltet. Puttede mig ned i Soveposen igen med en behagelig Følelse af Velvære. Til Morgen fik vi mere Sne og Regn. Vinden er sprungen om, og der viser sig Aabninger i Isen; men Grønlænderne ville ikke ud. Jeg bliver utaalmodig; men det nytter ikke det allermindste. Terkel og de andre staa med Hænderne i Lommen, opspilede Øjenbryn og stirre hen over Isen mod Nunarsuits Toppe som var det den ligegyldigste Sag af Verden, hvad jeg mente. — Selvfølgelig viste det sig ogsaa at være det. Vi kom ingen Vegne.

3. Juni. Samme Scene som igaar. Jeg giver Ekstraforplejning og Tobak i Haab om,

at det skal virke. Da Maden er spist, og vi atter staa paa den lille Fjældtop og se ud over Isen, er der kun den Forskel fra igaar, at nu har hver Mand en Toøres Cigar i Munden.

Nej, saalænge det er Slud og der er Udsigt til daarligt Vejr, komme vi ingen Vegne. Tolken giver mig paa sine Landsmænds Vegne en Sludder for en Sladder. Han er selvfølgelig, trods sit danske Udseende og trods sit danske Sprog, alligevel Grønlænder om en Hals.

Saa kække Grønlænderne kunne være, naar det gælder, saa dygtige Fangere og Jægere, de ere i godt Vejr — eet er sikkert, at de i Sne og Regnvejr ikke ere til at drive ud. Det ligger rimeligvis for en Del i, at de nødig ville have Skindklæderne vaade.

Om Aftenen sidder Grønlænderne sammenkrøbne i deres Telt. Jeg hører dem tale sagte sammen og formoder, at det er mig, det gaar ud over. Et vrantent Udseende, et lidt haardt Tonefald i Stemmen, for ikke at tale om bebrejdende Ord, gør disse Mennesker bedrøvede og stemmer dem ugunstigt mod den, der har været vranten og talt haardt til dem. Man maa fremfor alt vogte sig for at give sin Misstemning tilkende, thi saa vende de en Ryggen ligesom Børn og gaa bort, under Foregivende af, at de have andet at bestille — og saa kan man se sig om efter andre til at hjælpe sig frem.

Jeg gik ind i Teltet og gav mig ved Hjælp af Tolken til at samtale med dem. Jeg roste dem og sagde, at jeg godt vidste, at naar det var muligt, kom vi af Sted, saa fortalte jeg dem muntre Historier fra mine Rejser, lempede efter deres Forestillingsevne, og lidt efter lidt syntes jeg, at Stemningen blev rigtig god. Jeg fortalte dem om Folk, der boede i Huler i Fjældene med deres Koner og Børn og Husdyr, og Terkel bemærkede da, at det vel maatte være *Kivitok*'er ligesom dem, der gik til Fjælds her hjemme i Grønland.

Det hænder af og til, at en Grønlænder forsvinder og »gaar til Fjælds« for at leve som Eneboer. Enten er det, fordi han er bleven uenig med sin Kone eller med andre, eller ogsaa er det paa Grund af Kærestesorg. Sine Vaaben og sin Kajak tager han med, og ingen ser som Regel noget til ham, før man maaske en Gang finder hans Lig i en Klippehule eller paa et afsides Sted. Om Sommeren kan slig en Eneboer jo nok bjærge Føden og Livet; men sjeldent kan han holde Vinteren ud. Dog hænder det; men saa maa han mangen Gang stjæle.

Terkel fortalte, at han i Vinter havde Spæk hængende udenfor sit Hus. Da han om Morgenen søgte efter det, var det borte, og andre Mænd paa Bopladsen berettede da, at de havde

set en Mand gaa og luske udenfor Huset. De troede, at det var en af Husbeboerne; men da ingen af dem vilde vedkende sig at have været der, mente alle, at det maatte have været en Kivitok. At det skulde have været en almindelig Tyv, tænkte ingen paa.

Syd for Julianehaab skal findes flere Kivitokgrave, hvor slige Eneboere have indemuret sig selv, naar de følte Døden nærme sig. Ved Ikafjorden, tæt ved Ivigtut, skal der, efter Tolkens Sigende, ligeledes findes Kivitokgrave.

4. Juni. Endelig blæser Vinden fra Land, det bliver hen ad Eftermiddagen godt Vejr, og der viser sig store Aabninger i Isen.

Ved Aftenstide gaa vi i Baadene for at fortsætte Rejsen indenskærs med Benyttelse af Overbærestedet *Itivdliatsiak*; men foran dette kommer Fjordisen i Vejen, og vi maa stoppe noget vestligere, losse Baadene og bære dem og Bagagen over Isen ind paa Stranden, hvor vi sent om Aftenen opslaa Teltene. Medens Losningen varer, skyder jeg Ryper paa Fjældene.

5. Juni. I Nattens Løb og noget af Formiddagen ere Baade, Bagage og Telte slæbte en halv Fjerdingvej over Land gennem en Lavning med smaa islagte Søer til en Fjord.

Klokken fire Eftermiddag ere Baadene klare til Afrejse ved den sydlige Side af Overbærestedet; men nu maa vi med Økser, Spader

og Hakker hugge os en 7—800 Alen lang Rende gennem Tyndisen, som paa Grund af Højvande fyldte Fjordens Indre.

Ved en smal Indsnevring i Fjorden maatte Baadene senere lægge til Land, da Vandet, paa Grund af Floden, stømmede ind med en rivende Fart som den strideste Elv. Først sent om Aftenen kunde vi gaa videre, da Vandet igen begyndte at gaa ud efter.

I næsten aabent Vande roede vi nu i den lyse Nat forbi Torsokatekløbet og »Bang Havn«. Der var Fart paa. Øjensynlig længtes Terkel og hans Besætning hjem til Kagsimiut. Vi gave os ikke Tid at lægge til Land for at koge Kaffe; men jeg lod gøre Ild under Spritapparatet, og alt mens vi roede lavede Otto Kaffe — vi holdt et Øjeblik paa Aarerne, drak den, og roede saa videre under Sang og Snakken, og medens Kajakmændene kappedes om, hvem der kunde kaste Fuglepilen længst. Det blev efterhaanden blikstille, og alt var tyst rundt om os, kun een Gang saa vi en stor Flok Maager flyve højt over os, og vi hørte deres hæse Skrig. Først Klokken eet om Natten lagde vi til Land og rejste Teltene — trætte og søvnige.

Kagsimiut.

6. *Juni.* Roede i aabent Vande indenskærs til *Kagsimiut.* Passerede i Sermitsialik

Fjordens Sydende et Maagefjeld, hvor Fuglene rugede paa en stejl Fjældside. Mændene i Kagsimiutbaaden fyrede Geværerne af, længe før vi kom til deres Hjem for at melde Ankomsten. Baaden var selvfølgelig ventet med Længsel, da den havde været borte i over 14 Dage, og der blev øjensynlig stor Glæde over Hjemkomsten.

Talrige Kajakker komme os i Møde, og der skydes Salut fra Højderne, hvilken besvares fra vore Baade. Men ved Landingsstedet, hvor hele Befolkningen modtager os, lyder ingen højrøstede Fryderaab til Velkomst; thi Grønlænderen viser ikke sin Glæde paa den Maade.

Bopladsen ligger paa en af de lavere Klippepynter, som skyde sig ud i det aabne Hav. Fra en Højde bag Husene, som vi bestige, se vi ud over Davisstrædet med de mange Smaaøer i Forgrunden og det næsten isfri Hav, kun yderst i Horisonten øjne vi hvide Punkter. Isen er drevet fra Land.

I Udliggerhuset indlogere vi Europæere os efter Indbydelse. Til Tak herfor byde vi Udliggeren, en halvblods Grønlænder, hans Kone og deres smukke Datter Sofie samt Sønnerne et europæisk Maaltid. Imidlertid er der uddelt Kaffe rundt i Husene; den koger nu lystigt overalt, medens Smaapigerne pynte sig og vente paa, at Dansen skal begynde.

Efter Maaltidet nyde vi Kaffe i Terkels velbyggede Hus, hvor der er rent og pænt, og hvor Kvinder og Børn sidde rundt om paa Briksene, medens Mændene trone paa Stole og Bænke.

Udenfor spilles op til Dans, og ustandselig svinges Pigerne den ganske Aften. En Gang imellem standses der, naar der deles Cigarer ud eller naar Figener og Svedsker kastes i Grams. Men saasnart Cigarerne sprutte og Figenerne ere fortærede, fortsættes igen til ud paa Natten, alt imens mange pæne smaa Piger gaa en Fjældtour, efterfulgte af galante Ungersvende. Da det bliver Regn, tyer de dansende ind i et lille Hus, hvor der snart bliver stoppende fuldt; men der er Atmosfæren mig dog for stram, og jeg gaar hjem og kryber i min Sovepose.

Kagsimiut.

7. *Juni.* Stormen tuder, og Havet er i Oprør; vi ligge derfor over og tørre Konebaade.

Paa en Tour ud langs Pynterne træffe vi Grønlænderne i Sommertelte. En Mand kommer trækkende med sin Kone, som han holder fast paa med venstre Haand, medens han med den højre giver hende nogle Knubs, idet han skænder. Hun har været ham utro, fortælles der, nu bjærger han hende hjem til

Arnen igen og til Børnene, som staa og stirre uforstaaende.

Imorgen er den Historie maaske glemt!

Da jeg vidste, at den Grønlænder, *Benjamin*, som i sin Tid fandt en Del af Efterladenskaberne fra »Jeanetteekspeditionen«, skulde bo her, fik jeg ham fat og lod ham fortælle mig, hvorledes det gik til. Han var selvfølgelig aldeles uvidende om den store Betydning, man har tillagt hans Fund.

Forinden vi give ham Ordet, turde det have sin Interesse kortelig at mindes »Jeanetteekspeditionen«.

Det var i Vinteren 1878—79, at man overalt i Verden ængstedes for »*Vega*«, som med *Nordenskiöld* om Bord var sejlet ind i det nordlige Ishav for Norden om Asien at naa Behringsstrædet. *James Gordon Bennet*, som i sin Tid havde sendt Stanley ud for at finde Livingstone i Afrika, besluttede sig til endnu en Gang at vise Verden den Tjeneste at finde en anden af vor Tids berømteste Rejsende, i hvilken Anledning han udrustede Skibet »*Jeanette*«.

Dette Skib sejlede under Kaptajn *de Longs* Kommando fra San Francisco den 8. Juli 1879 og gik gennem Behringsstrædet ind i Ishavet, hvor det allerede i September kom fast i Isen. Efter at have passeret

Wrangels Land kom »*Jeanette*« til de Ny Sibiriske Øer og de af Ekspeditionen ny opdagede Øer Jeanette, Bennet og Henrietta, efterat det i 21 Maaneder havde drevet om i Ishavet, udsat for hvert Øjeblik at knuses. Endelig den 13. Juni 1881 forliste det og sank paa 150° 59′ østlig L. for Greenwich og under 77° 16′ nordlig Bredde. Mandskabet reddede sig ud paa en Isflage, hvor de Skibbrudne opholdt sig i tre Dage, indtil de havde faaet alt klar til at bryde op mod Land. Den 16. Juni begave de sig nu paa Vej i tre af Baadene, kun forsynede med det nødvendigste. En af Baadene, der blev kommanderet af Løjtnant *Chipp*, er formodentlig allerede gaaet under, inden Kysten naaedes. De to andre Baade under Kaptajn *de Long* og Løjtnant *Dannenhauer* lykkedes det at naa forskellige Punkter ved Lenas Munding; men her begyndte først for Alvor de frygteligste Lidelser og Strabadser; thi man havde en lang Vej til beboede Steder, og Is og Sne dækkede Landet. Medens Kaptajn de Longs Parti omkom af Hunger og Kulde, lykkedes det Løjtnant Dannenhauer og nogle faa andre at bjærge Livet.

Der forløb nu tre Aar. Da kom der pludselig gennem daværende Kolonibestyrer *Carl Lytzen*, Julianehaab, Meddelelse om, at der i Julianehaabs Distrikt var gjort mærkelige Fund, som aabenbart stammede fra »Jeanetteekspeditionen«*).

Den 18. Juni 1884 vare tre Grønlændere i deres Kajakker gaaede paa Fangst i Julianehaabs Fjord. De

*) Cfr. »Geografisk Tidsskrift« 8. Bind, 1885—86, Pag. 49: Levninger fra Jeanetteekspeditionen paa Grønlands Vestkyst.

lagde Mærke til, at en Ravn vedblev at svæve over et Isstykke ude i Fjorden. De roede derhen og saa da forskellige Genstande, blandt hvilke en Bomuldssok, som var fastfrossen til Isen.

Selvfølgelig læssede de, hvad de kunde, paa deres Kajakker; men meget maatte efterlades, og da Lytzen nogle Dage senere, efter at have modtaget Meddelelse om det forefaldne, lod Isstykket eftersøge, var det forsvundet.

Derimod kom der i de følgende Dage Melding om et lignende Fund fra Kagsimiut, der ligger 9 Mile N.V. for Julianehaab. Her fandtes, som vi neden for skulle høre af Benjamin, under lignende Omstændigheder en Del Beklædningsgenstande, hvoraf ialt 59 Stykker bleve erhvervede af Kolonibestyreren.

I samme Maaned naaede den da 83aarige Brig »*Hvalfisken*«, Kaptajn *M. Bonde*, tilhørende den grønlandske Handel, efter en usædvanlig vanskelig Isfart ind til Godthaab paa 64° N. Br. Det var et slemt Isaar, som krævede to Grønlandsfarere, nemlig Barken »*Alba*« og Briggen »*Elna*«, hvilke begge forliste under Grønlands Kyst.

Den 10. Juni afsejlede »Hvalfisken« med nordlig Kuling sønder efter. Ved Frederikshaab Isblink mødtes Isen, som laa tæt til Land, men dog saa spredt, at den med godt Vejr kunde gennemsejles, naar man holdt sig nær Kysten. Paa Isflagerne saas overalt en Mængde Sælhunde; paa en enkelt stor Flage iagttoges desuden forskellige fremmed udseende Genstande, blandt hvilke der ved nærmere Undersøgelse i Kikkert viste sig at være et Bjørneskind, maaske Efterladenskaber fra de Longs Ekspedition, thi omtrent paa samme Tid fandtes jo, som vi have set, saadanne ud for Julianehaab. Forholdene forbød desværre Kaptajn Bonde at undersøge Sagen, da Isen truede Skibet.

Den 12. ankredes ved Avigat.

Kolonibestyrer *Lytzen,* senere Pakhusforvalter ved den kgl. grønlandske Handel, havde straks Blikket aabent for den videnskabelige Betydning af det gjorte Fund, som han tilligemed de nødvendige Oplysninger sendte til Danmark, hvor det i Slutningen af Aaret blev forevist i »Geografisk Selskab« af Professor *Valdemar Schmidt.* Selvfølgelig vakte Fundet saa vel her hjemme som i Udlandet og da særlig i Amerika, hvor dets Ægthed iøvrigt bestredes, den største Opsigt. *Lytzen* yttrede: »Man vil altsaa se, at de Polarfarere, som fra det sibiriske Hav ville søge at trænge frem over Polen, rimeligvis et eller andet Sted ville blive indesluttede i Isen, men at disse Ismasser af Strømmen ville blive førte ned langs Grønlands Kyst. Det vil derfor ikke være nogen ren Umulighed, at en saadan Ekspedition, naar dens Fartøj i længere Tid kan udholde Ismassernes Tryk, vil kunne ende i S. Grønland; men den maa i saa Tilfælde være forberedt paa at være flere Aar under Vejs paa denne Fart.« I disse Ord ligger øjensynligt Spiren til *Nansens* Ekspedition.

De fundne Sager bestod af nogle gamle, sønderrevne Klæder og Papirstumper; men de havde uomtvisteligt tilhørt de Longs Ekspedition. Der fandtes nemlig en af Chefen undertegnet Proviantliste, Fortegnelse over »Jeanettes« Baade, nogle Klædningsstykker med Navne paa nogle af Deltagerne, som bleve reddede, foruden Levninger af et Telt. Disse Genstande vare altsaa drevne fra Sibiriens Nordkyst til Grønland. Man havde nok tidligere vidst, at Strømmen i Ishavet gik denne Vej, men derimod ikke, hvor længe Genstandene vare om at drive denne Strækning. Nu vidste man det; thi de fundne Genstande havde, som sagt, været tre Aar om at drive en Strækning, som i lige Linje er 1650 Mil lang; men rimeligvis vare Genstandene drevne en langt større Strækning.

Benjamin (Kristoffersen) er nu 33 Aar gammel, gift og har foruden Konen og to Børn tillige endnu to Personer at sørge for; men da han er »Storfanger« falder det ham ikke vanskeligt at bjærge Føden til dem alle, skønt han kun ejer een Kajak og ingen Konebaad har.

Det er nu, efter hans Sigende, ikke saa faa Aar siden, at han fandt Sagerne paa Isflagen; hvor længe husker han ikke, men derimod erindrer han, at det var i Juli Maaned. »Storisen«, i hvilken der var mange store Isfjælde, laa dengang tæt inde under Kysten; han og to andre Kajakmænd besluttede nu en tidlig Morgen at gaa paa Sælfangst. Det sneede lidt; men det var ikke Tykning, og Vinden var i Sydøst, medens Strømmen var nordlig.

Da de tre Fangere vare komne ud for nogle Øer S.V. for Kagsimiut skiltes de for at drive Fangst hver paa sit særskilte »Mærke«. Grønlænderne vide nemlig med Lethed at finde de Steder, hvor der er de bedste Fangstpladser; de tage nemlig »Mærker« paa Fjældene.

Noget efter, at de to andre Fangere havde forladt Benjamin, roede han forbi en stor Isflage, som drev Nord paa med Strømmen. Paa Afstand syntes han at bemærke, at der ved dens afbrudte, ikke videre høje, Kant laa noget mørkt, der ved første Øjekast lignede Tang. Da han kom nærmere, kunde han dog se, at

det ikke var Tang; men nu troede han, at det mulig var Sælhunde, og han skyndte sig derhen. Først da han var godt hundrede Alen fra Isflagen, opdagede han imidlertid, at det var en Bunke Klæder. Han sagtnede nu Farten; thi han kunde nok begribe, at det var Efterladenskaber fra et Forlis, og han tænkte sig Muligheden af, at der ogsaa var Lig.

Denne Tanke gjorde ham bange, og han betænkte sig længe paa, om han skulde vove at undersøge Isflagen; til Slutning sejrede hans Nysgerrighed og Ønsket om at faa fat i alle de mange Klædningsstykker, som han skimtede, over Frygten, og han lagde til Isflagen, støttede sig til dens Kant, idet han kravlede ud af Kajakken og sprang derpaa op paa Isen, hvis Rand ikke var mere end 1 Alen høj. Derpaa løftede han Kajakken op til sig. Han stod nu i nogen Afstand og betragtede Sagerne og kunde da se, at der ingen Lig var, hvorfor han skyndte sig at rode op mellem de mange Klæder.

Isflagen var firkantet og henved et Par Hundrede Alen i Tværmaal. Tæt til dens ene Side laa mellem Halvtreds til Tredsindstyve Stykker Tøj i en Bunke, der var tykkest paa Midten og hvis Bredde var flere Skridt. Enkelte Beklædningsgenstande laa desuden spredte paa Isen i Nærheden. Nogle af Klæderne hang lidt ned paa Kanten af Isen. Et Stykke fra Klæderne

og ind mod Midten af Isflagen laa et umalet og høvlet Brædt, der var godt en Fingersbred tykt, og c. $1^1/_2$ Alen i Firkant. Det havde aabenbart ligget meget længe i Luften. Da han løsnede det fra Isen, opdagede han, at der midt paa den Side, som vendte ned ad mod Isen, var fastslaaet et firkantet Stykke Papir, som var beskrevet med smaa Bogstaver.

Klæderne laa, som om de vare smidte i Huj og Hast. Nogle af dem vare øjensynligt slidte ved Brug, andre vare hele. Saavidt han erindrer var der baade Frakker, Kapper, Benklæder, Skjorter, Strømper eller Kamikker*) og Uldtrøjer, derimod ingen Sko. Blandt Sagerne husker han særlig en »Timiak af Rensdyrskind«, en lang, hvid »Klædes Anorak«, en Hue med to Skygger samt en Kasketskygge, der var mærket med Skrift. Rundt paa Isflagen og mellem Klæderne fandtes en Del store Fænghætter, saadan som de brugtes til Bøsser af ældre Slags. Flere af dem vare i Papæsker. I Lommerne paa Tøjet fandtes kun en enkelt Skrivepen. Han samlede nu saa meget i og paa sin Kajak, som den kunde bære, og roede derefter bort for at finde sine Kammerater, som

*) Kolonibestyrer *Brummerstedt*, der saa de fundne Sager, erindrer, at der i et Par Strømper eller Kamikker var Materie som fra en daarlig Fod.

imidlertid vare langt borte, og som han forst fandt efter nogen Søgen. Alle tre roede nu tilbage til Isflagen, som de efter en Times Tids Forløb fandt igen. De to andre Fangere læssede nu ligeledes deres Kajakker fulde, saaledes at alt blev taget med, og nu begav man sig hjem til Kagsimiut, hvor Benjamin fik hele Fundet for sig alene.

Der var netop en Kajakpost i Kagsimiut fra Julianehaab, og med den gik Meddelelsen om Fundet til Kolonibestyrer Lytzen, som straks efter sendte Bud efter det altsammen. Benjamin har siden hverken hørt eller set til Sagerne.

Jeg spurgte ham, om han da slet ikke havde beholdt noget af, hvad han havde fundet, hvortil han først sagde nej — formentlig fordi det i sin Tid var bleven ham paalagt at aflevere alt —; men senere paa Dagen kom han med tre Skjorteknapper, som han foregav at have taget af en Skorte, som blev fundet sammen med det øvrige, og som han nu forlængst har slidt op.

Det er ærgerligt at tænke paa, at det hele Fund, som i sin Tid var udstillet hjemme i Danmark, og som nok ogsaa har været forevist i Udlandet, nu er sporløst forsvundet fra et Loft i København, hvor det var anbragt. Nogle mene, at det ved en Fejltagelse er havnet i en Modding.

Dette Fund, som i sin Tid opvakte saa megen Forbavselse og som senere gav Nansen Ideen til sin Nordpolsekspedition, er nu gaaet al Kødets Gang. Kun mine tre Skjorteknapper (!) ere endnu i Behold, og ærlig talt, de ere maaske fra en eller anden Kolonibestyrers eller Udliggers aflagte Skjorte!

I Amerika er Fundets Ægthed bleven bestridt; men efter alt, hvad der er oplyst, kan der ikke vel være Tvivl om, at Fundet stammer fra »Jeanetteekspeditionen« og ikke er en Mystifikation fra et eller andet Skib. Saa mange brugbare Klæder ofrer man ikke alene for at mystificere.

Julianehaab.

9. Juni. Endelig ere vi naaede til Kolonien efter tretten Dages Rejse fra Ivigtut.

Igaar Morges lagde Stormen sig, og vi roede af Sted i det Haab at kunne tage Touren hertil lige i eet Tag; dog vort Haab gik ikke i Opfyldelse.

I et snevert Løb, som vi maatte passere, laa Isen tæt pakket, da vi hen paa Eftermiddagen stævnede derind.

Den ene Baad fik en Flænge af Isen, som skruede sammen om den. Heldigvis var Baaden ikke langt fra Land, dog naaede den først Stranden i yderste Øjeblik. I et Nu blev

Bagagen kastet hulter til bulter op paa Klipperne. Grønlænderne vare forbavsende adrætte og snarraadige. Det var en Fornøjelse at se dem manøvrere. Min Baad var foran, da Ulykken skete, og Roerskerne stoppede øjeblikkelig, da de hørte Nødraab bag ved. Brændevinsankeret var, jeg kan gerne sige naturligvis, det første, som blev bjerget.

Den iturevne Baad blev trukket paa Land og Hullet syet sammen samt stoppet med Spæk, og efter et Par Timers Forløb kunde vi lægge ud igen; men nu vare Isforholdene blevne værre; vi maatte vende og gaa helt tilbage til Løbets vestre Ende for at søge langs den sydlige Bred. Her gik jeg i Land og saa fra Fjældene, at Isbæltet kun var smalt, og at vi havde aabent Vande paa den anden Side. Vi besluttede da at fortsætte. En Tid gik alt godt, men Isflagerne skruede mere og mere, og vi vare just paa et Sted, hvor vi ikke kunde lande. Fremad maatte vi derfor i en Fart. Jeg fik min Baad igennem, men i samme Nu lukkedes Isen bag mig, og den anden Baad blev tilbage. Mørket begyndte at indfinde sig, og jeg kunde ikke høre noget til de tilbageblevne. Vi raabte, men fik intet Svar, og Kajakmændene kunde ikke faa Forbindelse. Tilmed havde vi nok at gøre med at holde Isen fra Baaden, som laa under en stejl, næsten lodret Klippe,

paa hvilken vi ikke kunde redde os op, om Baaden blev knust. Alle brugte Aarer eller Stænger for at holde Isflagerne borte, naar de kom skruende. Da aabnede sig pludselig en smal Rende, som vi hurtigt benyttede. Fremad roedes af alle Kræfter, og en halv Time efter vare vi klare af Isen og paa et Sted, hvor vi kunde lægge til Land. I Hast lossedes Baaden, og det var min Mening derefter at gaa tilbage for at hjælpe den anden Baad frem; men det var efterhaanden blevet meget mørkt, og Grønlænderne erklærede, at der ikke kunde være indtruffet noget Uheld, thi saa vilde vi — efter Aftale — være blevne varskoede ved Skud. Da det vilde være tvivlsomt, om vi kunde have Held til netop at træffe den anden Baad der, hvor vi styrede hen, besluttede vi at blive.

Angstfuld gik jeg med Grønlænderne op paa en Fjældtop, hvorfra vi utydeligt saa en lys Stribe nedenfor os, det var Isen i Sundet.

Af og til affyrede vi et Skud for at hidkalde de borteblevne. Vi raabte og kaldte — alt forgæves. Saa endelig henad Morgenstunden, da det begyndte at lysne lidt, opdagede en af Grønlænderne en mørk Plet, som bevægede sig frem foran en lille Pynt. Lidt efter kunde vi høre svage Raab — det var fra dem, vi ventede; de vare frelste. Geværerne havde de ikke af-

skudt for ikke at forurolige os. De vare for anden Gang gaaede helt tilbage til Sundets vestre Ende for derefter at søge langs Nordsiden.

Klokken var nu mellem to og tre om Morgenen. Teltene sloges, og vi sov til langt op ad Formiddagen.

Solen stod allerede højt, og Smaafuglene kvidrede muntert i Krattet, da vi vaagnede for at foretage den sidste Dagsrejse til Julianehaab. I prægtigt Solskinsvejr og under munter Snakken lagde vi ud. Alt gik godt, til vi kom lige ud for Kolonien. Der laa vældige Mængder Is, og vi roede længe rundt, inden vi fandt Vej. Dog ogsaa denne sidste Hindring blev overvunden, og paa Skibsbroen bleve vi modtagne af Europæerne paa Stedet og Medlemmerne af Premierløjnant Greve *Carl Moltkes* Ekspedition.

Konebaaden fra Kagsimiut, som skulde hjem paa Angmangsætfangst, blev nu afmønstret, og jeg oplagde en Del af vort Gods ved Kolonien. Tigsalukbaaden skulde derefter føre mig videre ind i Fjordene.

VII.

Tigsalukbaaden gaar hjem. — »Tøsen«. — Bopladsen *Narsak.* — Kohold. — Sermilikfjorden. — Bjørnehistorier. — Foraar. — Den gamle Kurmager Adam og hans Kone Eva. — Min Konebaadsbesætning.

Udliggerstedet *Narsak.*

18. Juni. I Julianehaab laa vi kun een Dag over.

Om Aftenen dansede Grønlænderne, hvorfor min Besætning kom for sent op næste Morgen. I den Anledning skældte jeg den alvorligt ud, hvilket naturligvis havde til Følge, at Abraham op ad Dagen, da vi endelig vare komne af Sted, erklærede, at han længtes hjem efter, hvorfor han mente at ville gaa tilbage med Besætning og Baad, naar vi kom til Narsak.

Pigerne, som Peter var gode Venner med, vilde nødig hjem; men jeg vidste, at der ikke var andet at gøre end sige: »vær saa god!«

For imidlertid i Fremtiden selv at være Herre over Situationen, besluttede jeg at købe en Konebaad i Narsak.

Ved Afskeden saa Pigerne fra Tigsaluk smægtende til os; thi de vare sorgbetyngede. Abraham og de fik Gaver og droge hjem. Det kneb tilsyneladende for Peter at blive, nu da de andre gik hjem; men da jeg lovede ham en ny Kajak til at ro hjem i, hvis han holdt ud hele Sommeren, og yderligere forærede ham et Par flotte Kamikker, som han sendte hjem til Konen ved Arsuk, indvilligede han i at blive, og det saa meget hellere, som han imidlertid havde forelsket sig heftigt i Narsak, hvorfor Længselen efter Konen, der nok ikke er god at bides med, let blev overvunden.

Udliggeren i Narsak er en halvblods Grønlænder, hans Navn er *Adolf Egede*. Hvor han har dette Efternavn fra, ved jeg ikke, sikkert er det, at han ikke stammer fra Grønlands Apostel. Rimeligt er det, at dennes Navn, der har en saa god Klang, i sin Tid er laant af en Grønlænder. Adolf er en smuk Type af fuldkommen europæisk Udseende med slank Legemsbygning, smukke brune Øjne, en krum Næse og mørkt Haar. Hans Brøder og to Søstre, som bo paa Pladsen, ere ligeledes smukke Folk af europæisk Udseende. De to Brødre ere ubestridelig de flinkeste Fangere paa Stedet, og

Carl Moltke fot.

Søstrene give dem ikke noget efter i Dygtighed, saa man i det mindste her ikke sporer den saa ofte omtalte daarlige europæiske Indflydelse.

Blandingstypen er, synes det mig, ofte intelligentere og har mere Modstandskraft end den rene grønlandske Type. Den har ydet Handelen mange dygtige Folk, som have den Fordel frem for Danske, at de ikke længes bort. Desuden forstaa de selvfølgelig deres Landsmænd langt bedre end de indvandrede Danske, og endelig danne de et naturligt Bindeled mellem den øverste Administration og de Indfødte.

Af Udliggerens Broder købte jeg da som bestemt en temmelig ny Konebaad, til hvilken jeg fik en Besætning af fire Roersker, en Styrer og en Kajakmand.

Baaden døbtes, til stor Moro for Grønlænderne, »Tøsen«, hvilket Navn blev paamalet begge Sider af Agterstavnen.

Jeg skulde nu vælge en Tjenerinde af Besætningen til at passe mine Klæder, opvarte mig og særlig holde Kamikkerne i Orden.

Da Ekspeditionen om Aftenen gav sin sædvanlige »*Dansemik*«, mønstrede jeg derfor Pigerne.

»*Ivdlit uvanga Kivfak!*« (ordret: Du, jeg, Tjenerinde ɔ: vil Du være min Tjenerinde) sagde jeg til den lysøjede *Karoline*, Datter af gamle *Søren* ved Igaliko.

»*Âp!*« (Ja) svarede hun uden Betænkning; dermed var den Historie i Orden, og hun styrtede sig paa ny i Dansen, sikkerlig stolt over den store Ære, der var overgaaet hende.

Jeg havde besluttet at anlægge grønlandsk Dragt, saaledes som alle Europære, der tilbringe nogen Tid i Landet, i Reglen gøre, fordi den er bekvemmest. Den bestaar af en Trøje med Hætte, foret med Edderfugleskind *(Timiak)*, samt et blaat Overtræk af Tøj *(Anorak)*. Dertil har jeg de uundværlige Støvler *(Kamikker)* af Sælskind, uden hvilke man ikke kan gaa til Fjælds. Derimod kunde jeg ikke bekvemme mig til at anlægge Skindbukser, dels fordi de vare mig alt for varme, og dels paa Grund af den ulidelige Stank, de som Følge af Garvning med Urin udbrede.

I Udliggerstedet vare Udliggerens Kone og Søstre imidlertid i travl Virksomhed for at tilskære og sy denne min nye Dragt. Da jeg idag kom tilbage, var den færdig og passede brillant. Jeg ønskede imidlertid ogsaa at købe en af de smukke Kvindedragter for at medføre den hjem. I den Anledning kravlede jeg ad Stigen op paa Udliggerens Loft ved Siden af Butiken for at tage en Del af Familiens Dragter i Øjesyn. Der stod blandt andre den lille, nysselige Malene, som i daglig Tale kaldtes *Malit*. Hun var saa sød i sin tærnede Anorak,

de fine, broderede Sælskindsbenklæder, de røde Kamikker og med det lille, sorte Pandebaand, at jeg blev ganske indtaget i hende.

»Vil Du sælge din Dragt?« sagde jeg til hende.

Efter et Øjeblik at have talt med sine Sødskende, sagde hun ja.

I Modsætning til, hvad der i Almindelighed er Tilfældet med Grønlænderinderne, havde Malit og hendes Søster en Mængde forskellige Dragter, som desuden alle vare rene og pæne og udmærket smukt syede.

Bopladsen Narsak ligger udmærket smukt i en lille Vig ved Foden af et Fjæld. Store Sletter strække sig mod Vest hen imod en stor Elv (*Narsak* betyder Slettelandet). Der er ialt tretten Huse, og Befolkningen bestaar af godt en firsindstyve Mennesker: 39 af Mandkøn med 17 Kajakker, og 44 af Kvindekøn med 4 Konebaade.

Endvidere findes tæt Vest for Narsak endnu tre Huse med en Snes Mennesker, foruden at der endnu længere Vest paa ved *Kusinga* findes en Familie paa godt en halv Snes Mennesker, som bor i et Hus og som har en Konebaad og tre Kajakker.

Denne forholdsvis store Befolkning, som saaledes er grupperet om og nær ved Udstedet,

ernærer sig jo hovedsagelig ved Sælhundefangst og Fiskeri, men Beboerne have ogsaa en betydningsfuld Støtte i de Køer, som de holde. Sælhundene fange de hovedsagelig i Sermilikfjorden; om Vinteren gaa de ofte helt op i Bunden af Fjorden efter dem; men om Sommeren tilbringe de ofte halvanden à to Maaneder paa Sælfangst i Farvandet om Øerne udenfor Kysten. Saa slutte de sig sammen med Folkene fra nærliggende Bopladser og drage af Sted med nogle af deres Kvinder for at slaa Teltene op paa passende Steder, hvorfra de kunne jage. Først naar de have samlet nok til Vinterforraad, vende de tungt lastede Konebaade tilbage.

Gode Fiskepladser for Flynder, Slette, Haj, Rødfisk, Torsk o. s. v. findes i Nærheden af Narsak

Hvad der imidlertid særlig maa interessere os er nærmere at se, hvorledes Grønlændernes Kvæghold former sig. De ni Stykker Hornkvæg ere om Vinteren anbragte i to Stalde, om Sommeren gaa de løse for at søge Føden. De komme i Reglen først ud i Maj Maaned, thi før er der ikke Føde at vente for dem; men saa blive de i Reglen ude helt til Oktober Maaned, ja i heldigste Tilfælde, naar der er indtraadt en mild Vinter, har man endog set dem gaa ude ved Juletid. Saasnart Kreaturerne nu ere komne paa Stald, maa de selvfølgelig fodres, og der maa være sørget for tilstrække-

ligt Hø. Dette er ikke nemt at skaffe i Nærheden, thi vel findes ikke saa lidt Græs paa Fjældafsatser; men Transporten ned ad Fjældene er overvættes vanskelig, dels fordi den Slags Arbejde nu en Gang ikke ligger for Grønlænderne, og dels fordi de mangle saadanne Transportmidler, f. Eks. Heste, hvilke Nordboerne jo i gamle Dage have haft. Istedetfor en slig vanskelig Indbjergning sejle Grønlænderne langvejs ud med deres Konebaade for at hente Hø paa Steder, der ligge lige ved Kysten. Samtidig tilfredsstille de deres Trang til Omflakken, gaa paa Jagt eller fiske. I saa Henseende er det ret mærkeligt, at det ikke altid er de samme Steder, de Aar efter Aar besøge, nej de veksle; men de have jo ogsaa et forbausende stort Omraade, der tillader dem at vælge.

Til hvert Kreatur regner Grønlænderne, at der som Vinterfoder behøves knapt to fuldt lastede Konebaadsladninger med Hø — altsaa ialt seksten. I de senere Aar har man hentet Høet paa fjorten forskellige Steder. I Nærheden af dem alle findes Ruiner af Nordbogaarde, hvilket jo iøvrigt er ganske naturligt, da Nordboerne jo have nedsat sig ved de bedste Græsgange.

Høet opbevares i nogle Forraadshuse, som ere opførte paa samme Maade som Grønlændernes Boliger af Græstov og Sten i Lag paa Lag.

Køerne staa i to Stalde, opførte af lignende Materiale. Det er smaa, lave, firkantede Bygninger med Baase paa den ene Væg. Indvendigt ere de kun 4$^1/_2$ à 5 Fod høje, medens Tværmaalet er 12 Fod. De smaa Dimensioner ere valgte, fordi Kreaturerne i det indskrænkede Rum bedre kunne holde Varmen. Disse Stalde ere i meget et Sidestykke til de Stalde, der fandtes paa Nordbogaardene. Ens Klima og ens Livsvilkaar har aabenbart frembragt det samme Resultat, trods Aarhundreders Afstand og trods Raceforskel.

Køerne ved Narsak ere af en lille Race, men de give rigelig Mælk og ere en Rigdomskilde for Beboerne. En god Ko giver c. 11—12 Potter Mælk daglig om Sommeren.

De Dage, jeg tilbragte ved Narsak, fik jeg hver Morgen nymalket Mælk bragt i en Flaske af Kateket *Berthelsen,* der er en midaldrende, intelligent Mand og Søn af Overkateketen ved Godthaab. Han er Enkemand og har en nys konfirmeret Søn, som er hans Stolthed. Drengen er allerede en dygtig Kajakmand, der kan gaa rundt med sin Kajak, hvilket han viste os i Strandkanten. Faderen fortalte med berettiget Selvfølelse, at Sønnen havde fanget ikke saa faa Sæler. Berthelsen er selv baade Fanger og Jæger og danner saaledes en heldig Modsætning til sin Kollega ved Tigsaluk.

Den 13. Juni gik vi ind i Sermilikfjorden. »Tøsen« fik her sin Isdaab og samtidig nogle slemme Rifter.

Vi passerede Bopladsen *Niakornak,* hvor en Mængde Hunde kom ned til Stranden og knurrede os i Møde, medens Koner og Børn nysgerrige holdt sig i Nærheden af Husene længere tilbage. Hundene holdes alene for Skindets Skyld.

Derfra søgte vi Nord paa; men vi nødsagedes snart til at vende, da vi fra Fjældene saa hele Fjordens Indre fyldt af Kalvis fra Bræerne. Jeg gik derfor ind i den store Bugt, *Kangerdluarsuk,* hvor der findes tre Bræer, af hvilke den ene ikke naar Havet.

---

1 Sermilikfjorden skal, efter Grønlændernes Sigende, Fjordisen og sammen med den Kalvisen gaa temmelig tidlig bort, ofte allerede i April Maaned. Den stærke Strøm driver Isen ud, og i en fjorten Dages Tid er der ingen videre Ishindringer i Fjorden, ja, der er endog saa aabent Vande, at Konebaade fra Narsak regelmæssigt hvert Aar ved denne Tid gaa op til *Tasiusak* i det Indre af Fjorden for at Besætningerne kunne samle Brænde og fange Sælhunde. Efter dette Tidspunkt er Kalvisen fra de store Bræer, inderst i Fjorden, til Stede i stor Mængde og driver ud i Strømme. Der høres i denne Tid en voldsom Bragen fra Bræerne. Saadan varer det ved til September Maaned, da Kalvisen fryser sammen ved Bræerne, medens al den løse Kalvis driver ud. Der

er da aabent Vande i Fjorden i en Maanedstid indtil Fjordisen lægger sig. Der kommer sjeldent Drivis ind i Fjorden, den stærke Strøm holder den ude.

Sermilikfjorden er saaledes næsten hele Aaret fyldt med Is, hvorfor Adgangen ad Søvejen til de derværende Nordbogaarde i gamle Dage, som nu, maa have været yderst vanskelig om Sommeren. Om Vinteren derimod kunde selvfølgelig Samfærdselen ske over Isen. Dog har den omtalte uheldige Omstændighed sikkerlig for en Del været afhjulpet ved den Forbindelse over Land, som i de fleste Tilfælde har kunnet finde Sted.

Medens Fjorden i Nordboernes Tid har været beboet i stor Udstrækning, er Forholdet det modsatte nu til Dags. Der findes nemlig for Tiden kun et eneste til Stadighed beboet Sted, nemlig *Niakornak* ved den søndre Side af Indløbet til Kangerdluarsuk; der var 28 Beboere i 6 Huse med 7 Kajakker og 1 Konebaad.

For en 7 à 8 Aar siden var der Grønlænderbopladser længere Nord paa; men da flere af Fangerne druknede i Kajak, flyttede de Efterlevende til Niakornak.

Skønt Sermilikfjorden saaledes næsten ikke er beboet, er der dog til Stadighed en livlig Færdsel af Fangere fra Bopladser i Nabofjordene. Inderst i de store Bugter yngle Sælerne i Maj Maaned, og i den øvrige Del af Fjorden er der, paa Grund af den megen Is, til hvilken Sælerne holde sig, bedre Sælhundefangst end i Nabofjordene. Om Sommeren gaa f. Eks. Jægerne fra *Igaliko* i deres Kajakker tværs over *Tunugdliarfikfjorden* for at jage i Sermilikfjordens Indre, og om Vinteren drage de paa Ski den samme Vej for at fange Sæler paa Isen ved de Aandehuller, Dyrene holde aabne. De overnatte da i en Hytte.

Det er imidlertid ikke blot for Jagtens og Fangstens Skyld, at Fjordens Indre befærdes. Konebaade vove sig

endog derind for at hente Brændsel. Hertil kommer endelig, at naar Laksen i Juli gaar op i Elvene, søge Grønlænderne did for at fange den.

Jeg vilde forsøge samme Dag at naa en Ruingruppe, som laa inderst i Kangerdluarsuk ved den ene af Bræerne; men der laa Tyndis, som skruede sammen og som truede med at skære baade Kajakkerne og Konebaaden itu. Vi sloge da Telte paa en Ø, og først næste Dag kunde vi lægge til ved Ruinerne.

Termometret sank om Natten under Frysepunktet, og vi fik Snefog, saa vi maatte holde os i Teltene.

Medens vi laa ved Ruinerne, kom et Par Grønlændere fra Niakornak, *Ole* og *Konrad*, paa Besøg; de fortalte mig Jagthistorier. Her er et Par af dem.

Ole fortæller:

I Marts Maaned 1893 laa Fjordisen som sædvanlig over hele Kangerdluarsuk. Fra Niakornak gik i Dagningen tre Mænd ind i denne Fjord. Medens Ole holdt sig midt ude paa

Isen, vandrede *Josva* og *Abraham* langs Stranden. De to sidstnævnte havde Fiskeredskaber med, da de vilde pilke paa Isen, Ole derimod havde sin Riffel over Nakken i den Hensigt at skyde Sælhunde ved Aandehullerne.

Da Ole efter et Par Timers Vandring var kommen langt ind i den brede Ende af Fjorden i Nærheden af den midterste Isbræ, var han saa heldig at skyde en Sæl, som ikke i Tide slap ned under Isen. Straks efter saa han længst inde i Bugten et hvidlig-graat Punkt, som bevægede sig paa Isen mellem nogle indefrosne Kalvisstykker. Lidt efter var det borte igen. Han nærmede sig imidlertid saa hurtigt han kunde, da det anede ham, at det var en Bjørn. Ved at liste sig frem, fik han ogsaa snart Øje paa en stor Isbjørn, som var paa Jagt efter en Sælhund, der imidlertid slap fra den i et Hul. Nu stod Bjørnen og snusede ved Hullet, øjensynlig lurende paa, naar Sælen næste Gang vilde komme op. Da Bjørnen vedblev at staa paa Lur, og der saaledes ikke syntes at være Fare for, at den snart skulde stikke af, besluttede han sig til at hente de to andre Mænd, som ikke vare langt borte.

Da de nærmede sig Bjørnen, som stadig stod og snusede ved Aandehullet, opdagede den dem, stirrede et Øjeblik paa dem, men gav

sig derpaa til at løbe ind mod Land det bedste den kunde.

Ole var forrest og satte efter den i Løb; de andre kunde ikke følge saa hurtigt, men vedblev i deres Glæde over Udsigten til det gode Udbytte at raabe:

»*Nanork! Nanork!*« (Bjørn).

Da Bjørnen naaede Stranden, hvor der laa megen løs Sne, som det var møjsommeligt at komme over, tabte Ole Terræn. Bjørnen, der af og til under Løbet havde vendt Hovedet om og kigget efter ham, gik nu op paa Fjældet. Da Ole nu blev bange for, at den skulde smutte fra ham, brændte han et Skud af paa temmelig langt Hold, idet han sigtede paa Bladet, just som Bjørnen en Gang kom til at vende Bredsiden til. Efter Skuddet klatrede den et lille Stykke op ad Fjældsiden, derpaa lagde den sig pludseligt ned og væltede om paa Siden.

Inden han havde ladt igen, vare de to andre Mænd komne til, og de affyrede nu begge deres Skud paa Dyret, som var stendødt, da de kom op til det.

Nu slæbte de Bjørnen hjem over Isen til Niakornak i Kobberemmene. Først her blev den flaaet. For Skindet fik Ole 40 Kroner ved Udstedet Narsak.

Konrad fortæller:

Konrad, Johan og *Peter*, alle tre Fangere fra Niakornak, gik i Marts Maaned iaar en tidlig Morgen paa Jagt i Sermilikfjordens Sydende. Fjordisen laa ved Land. Udenfor den var der et lille Stykke aabent Vand, og yderst var Fjorden dækket af Drivis, mellem hvilken der fandtes en Del aabent Vand. Vejret var fint, og Solen skinnede. Fangerne gik i Kajak, hvor de kunde, iøvrigt bar de Kajakkerne over Isen til det næste aabne Vand. Riflerne og Fiskeredskaberne havde de i Kajakkerne. De vilde fortrinsvis pilke, men ogsaa jage, om der gaves Lejlighed.

Fiskeriet gav et godt Udbytte, og de havde pilket en Del Hajer paa den faste Is ved Aandehullerne. Leveren havde de udskaaret og medtaget, medens Resten af Fisken slængtes hen paa Isflagen. Da Fiskeriet her var til Ende, gik de omtrent $^1/_4$ Mil til nærmeste aabne Vand, hvor de nu fiskede fra Kajakkerne.

Da Konrad efter at have fisket igen klatrede op paa Isen med sin Kajak, saa han langt borte en Isbjørn, som stod og aad af de Hajkroppe, som vare blevne liggende.

Da Bjørnen opdagede ham, løb den ud mod Iskanten, efterfulgt af ham og de to andre. Fra Iskanten sprang den i Vandet og svømmede langs Isen ind i en Bugt. Konrad og Johan

toge nu Kajakkerne, satte efter den og drev den op paa Iskanten, hvorfra den løb imod Land. Peter havde imidlertid trukket sin Kajak op paa Isen, og han løb nu ind mod Land for at modtage Bjørnen. Da den kom hen imod ham, blev den forskrækket og vendte om i Løb for snart efter paany at springe i Vandet. Peter skød nu paa den fra Iskanten, men ramte ikke. Konrad og Johan, der vare i Kajak, satte da paa ny efter den. Konrad var nærmest og skød den lige i Hovedet. Den lagde det ned i Vandskorpen og var død.

Alle tre Kajakker kom nu til. En Kobberem anbragtes i Bjørnens Underkæbe, og nu bugseredes den hjem til Niakornak af de tre Kajakker, den ene foran den anden, bundne til hverandre med Kobberemme. Heldigvis var der nu bleven aabent Vande helt hjem, saa de behøvede ikke at hale Bjørnen over Isen. For Skindet fik Konrad 16 Kroner; det var nemlig kun en lille Bjørn.

Snart hørte dog Sneen op, og det blev et dejligt Solskinsvejr. Foraaret var jo allerede begyndt, og det daarlige Vejr var kun forbigaaende. Fjældene prangede i Foraarsdragt, Pile- og Birkekrattene grønnedes, Snespurvene

og Laplandsverlingerne kvidrede muntert rundt om; fra Fjældene rislede det smeltede Snevand i store og smaa Elve, ja selv en enkelt Sommerfugl fløj muntert om mellem Kvaner, Krækkebær og Bøller og forkyndte, at Sommeren kom.

Vi gaa i Baadene igen og ro forbi de stejle Fjælde, hvor Tejsterne yngle, og hvor Skuddene knalde, naar Fuglene komme flyvende ud fra de dybe Klipperevner eller fra Afsatserne, hvor de ruge. Skuddene bringe endnu flere Fugle til at flyve ud, de flokkes paa Vandet, dukke, komme op længere borte, gaa paa Vingerne, idet de baske med dem, tæt hen over Vandskorpen — for til Slut at samles ude i Fjorden, hvor de kredse rundt. Ogsaa Maager komme flyvende. Roningen gaar stadig jævnt fremad, medens Kajakmændene fiske op de Maager og Tejster, som falde for vore Skud. Har man skudt en Maage, er det den letteste Sag at hidlokke andre. Kajakmanden svinger med den døde Krop i Luften eller kaster den hen paa Havfladen, saa komme de andre Maager skrigende og flokkes for at se, hvad det betyder.

Alle skudte Fugle bliver senere spiste, baade Maager, Tejster, Havlitter og Ænder; thi Otto er jo en udmærket Kok, og Fuglene smage brillant og slet ikke trannet. Hemmeligheden er, at de altid skulle flaas. Boeuf af Brysterne er en herlig Ret, Maager i Karry ligeledes. Naar vi

spise Fuglene stegte, blive de først kogte lidt. Fisk faa vi ogsaa i Gryden, thi Kajakmændene pilke baade Fjordtorsk, Hellefisk og Flyndere.

Det er just nu Tiden at fiske Angmangsætter, en lille Sildeart. De staa i tætte Stimer

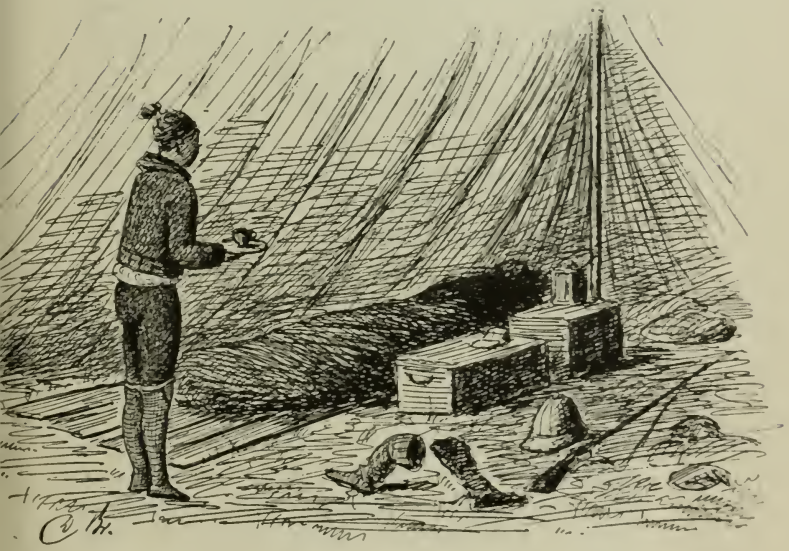

ved Kysterne og kunne ligefrem øses op med Hænderne. Grønlænderne tørre dem og anvende dem til Vinterføde.

Naar vi ere paa Rejse, er Dagsordenen følgende: Klokken godt fire purres der ud.

Tjenerinden kommer da ind i Teltet med Kaffen. Jeg drikker den liggende i Soveposen, medens jeg udenfor hører Fuglene kvidre og Grønlænderne snakke. Derefter staar jeg op og gør Toilette i det Fri ved en Elv eller en Vandpyt. Klokken fem begynder Ladningen af Baadene. Saasnart den er tilendebragt, stikke vi i Søen og ro til Aften med de nødvendige Ophold for at bese Ruiner eller for at koge Kaffe.

Nu rejses Teltene, Kasserne stuves, »Tøsen« hales paa Land og efterses i Bunden. Imens ere Kvinderne og Otto gaaede i Gang med Tilberedelsen af Middagsmaden. Siddende hver paa sin Kasse med en fjerde til Bord nyde vi tre Europæere snart det Maaltid, som vi hele Dagen have glædet os til. En Pibe Tobak, lidt Skriveri og Tegning, og derefter sørge vi for Grønlændernes Underholdning, thi ville vi paaregne, at de skulle følge os hele Sommeren og tilmed grave i Ruiner, hvilket Arbejde er dem uvant, maa vi sørge for Forandring og Adspredelse, ellers blive de en skønne Dag kede af Arbejdet og ville hjem. Vi have lært dem at lege »To Mand frem for en Enkemand«. Det er allerede blevet en saa yndet Leg, at nogle halvvoksne Drenge og Piger her ved Bopladsen legede hele den sidste lyse Nat til større Fornøjelse for sig selv end for os andre.

Af og til spille de ogsaa Bold eller der kastes med Sten i Stranden, og heri ere Kvinderne meget dygtige.

Ved *Narsaksuak* — en dejlig Slette, omkrandset af Bjærge, hvor vi traf Odinshanen rugende i en Sump, og hvor Fiskeørnen kredsede over Elvene — begyndte vi Gravning i en gammel Nordboruin, og jeg forbausedes straks over den Ihærdighed, hvormed Kvinderne arbejdede. Det var en ren Fornøjelse at se dem bruge Spade og Hakke for ikke at tale om den store Jernstang. Mændene derimod bleve hurtigt kede af Arbejdet og foregave da i Reglen, at de skulde paa Jagt eller efterse Konebaadene, hvorpaa de slentrede af.

Besætningen fra *Narsak* bestaar foruden Kvinderne af en ung Kajakmand *Ole*, der er flink paa Søen, men en Drivert til at arbejde paa Landjorden, og en Styrer, *Adam*, en gammel, gemytlig Fyr, som er gift med en grim, gammel Heks, der lyder Navnet *Eva*, skønt hun ikke er døbt saaledes. Adam gør altid Juks med Pigerne, og naar alle Grønlænderne ere komne til Køjs i een broget Forening inde i deres Telt, hvor de hvile paa deres Sælskind, dækkede af Dyner med Maagefjer, kan jeg høre ham snakke og Pigerne le. Naar Adam gør for stærkt Hanebën, trækker Eva ham til sig; men den gamle stritter imod, griner og lader som ingen Ting.

Da Konrad og Ole fra Niakornak havde fortalt deres Bjørnehistorier, hvortil en af dem i Spøg knyttede den Bemærkning, at Hanbjørnene vare slemme efter Pigerne, og at disse derfor skulde tage sig i Agt for ikke at faa Børn med *Nanorkehoveder*, agerede Adam øjeblikkelig Bjørn, krøb paa alle fire hen imod Pigerne, som hvinede. Eva styrtede efter sin Adam; da hun imidlertid var smaat gaaende, og gamle Adam havde en utrolig Færdighed i at løbe paa fire, kunde hun ikke indhente ham. Forrest styrtede Pigerne, derefter fulgte Adam, og Eva sluttede Toget; medens vi andre vare nær ved at kvæles af Latter.

Endelig standsede Pigerne nede ved Stranden. Adam styrtede ind mellem dem, Eva brasede efter og gav ham i Arrigskab en ordenlig Ørefigen med sin snavsede Haand, som lige havde været i Lag med en Sælhund, saa alle fem Fingre efterlode Mærker paa hans Kind, hvor de sad i flere Dage. Aldrig har jeg set en Mand tage Tingene med saadan Ro som den gamle Kurmager. Han grinte blot og lod Konen slaa væk, alt mens han omarmede den kønne Helene.

Da jeg nærmede mig Stedet, styrtede alle som een op mod Teltene, i hvilke de forsvandt. Et Øjeblik efter hørte jeg Halløj derinde, og et Par Pigeansigter tittede ud ad Sprækken ved

Indgangen for at se, om jeg var der. Da dette var Tilfældet, tog Spektaklet selvfølgelig til. Imidlertid gik jeg ind i mit Telt, og Støjen stilnede lidt af. Noget senere kiggede jeg ind i Grønlænderteltet. Der havde man arrangeret sig for Natten. Anorakker og Kamikker hang paa en Snor under Telttaget, og kun Hovederne stak op af Dynerne. Aller bagest i Teltet laa Adam og Eva, Side om Side. Da han saa mig rejste han sig op paa Hug. I samme Nu rejste ogsaa Eva sig. Saadan sad de et Øjeblik og saa paa mig, derpaa drejede Adam Hovedet om mod Eva og smilede. Hun saa ham arrigt ind i Øjnene.

I det samme var der en Stemme, som nede fra Dynerne blot sagde det ene Ord:

»Nanork!«

Ligesom ved et Trylleslag sprang Adam op, løb i sin ikke ganske hvide Skjorte og i sine do. Underbukser paa alle fire hen over Dynerne frem og tilbage, medens Pigerne jublede.

Da Eva ligeledes sprang op for at gribe ham, løb han ud af Teltet, forbi mig og ned ad Skraaningen stadig paa fire og raabende: Nanork! Nanork! Eva tog ikke i Betænkning at følge efter.

Først nu fandt jeg det raadeligst at fortrække, og saa hørte Spektaklet op af sig selv.

Naar Adam sidder bag mig i Baaden og styrer, trækker han Munden op til begge Øren, viser sin afslidte Tandrække, lukker Øjnene halvt i og smiler saa ræveagtigt og skælmsk, hver Gang jeg vender mig om til ham, saa jeg ogsaa maa smile.

Da vi kom tilbage hertil, afskedigede jeg Eva, da jeg dels syntes det var Synd for Adam at beholde hende paa hele Turen ind i Fjordene, og da den øvrige kvindelige Besætning gerne vilde af med hende.

Adam syntes henrykt — og hun ogsaa, thi jeg gav hende et flunkende Spejl i Erstatning for hvad hun for en Tid maatte miste.

Foruden Ole, Adam og Tolken Peter bestaar Besætningen endvidere af min Tjenerinde, *Karoline* og de to Søstre *Augusta* og *Malene Egede* samt en gammel Pebermø *Cecilie* med røde Øjne og en ondskabsfuld Tunge, der særlig rammer de yngre Piger, som gøre mere Lykke end hun selv; endelig er der den lille, tykke *Helene*. Foruden denne Besætning havde jeg midlertidig en Del andre Folk fra nærliggende Bopladser til Hjælp ved Gravningsarbejdet.

Imorgen gaar jeg ind i Tunugdliarfikfjordens Indre, hvor Isen nu skal være borte, efter hvad Kajakmænd have meddelt. Der forestaar nu min Besætning et brydsomt og trivielt Arbejde

— gid jeg maa kunne holde Humøret oppe hos den, saa den ikke forlader mig af Kedsomhed.

Jeg har lovet, at »Tøsen« skal tilhøre dem af Folkene, som vil blive hos mig, til jeg skal rejse hjem, jeg har tilsagt dem, at vi holde Søndagen hellig, og at de af og til skulle faa Lov at komme hjem til Narsak, naar vi skulle hente Proviant. Foreløbig staar Humøret glimrende, og de have lovet mig trofast Følge; Vejret er smukt, Solen skinner, og alt lover det bedste. Snespurvene, Laplandsverlingerne og de graa Digesmutter, der ruge i denne Tid, flyve fornøjede omkring. Sommeren er kort, men der er dog Tid endnu til vort Arbejde, thi Smaafuglene skulle først have Unger og lære dem at flyve, inden de i Oktober forsvinde.

Jeg sidder i Udliggerens Stue og skriver dette, medens Sergenten, Fiskeren og Besætningen ere i Færd med at pakke og ordne alt udenfor til Afrejsen imorgen tidlig. Om lidt kommer Udliggeren ind, saa gøre vi Regnskab over de mange Pund Gryn, Ærter, Kaffe, Skibsbrød, Sukker, Svedsker, Tobak o. s. v., som vi har faaet, og saa faar jeg en hel Kasse fuld af »Kreditsedler« lige fra 25 Øres til 5 Kroners til at betale med i Fremtiden. Her i Landet kendes i Reglen ikke andre Penge, foruden lidt dansk Skillemønt, end disse af Handelen

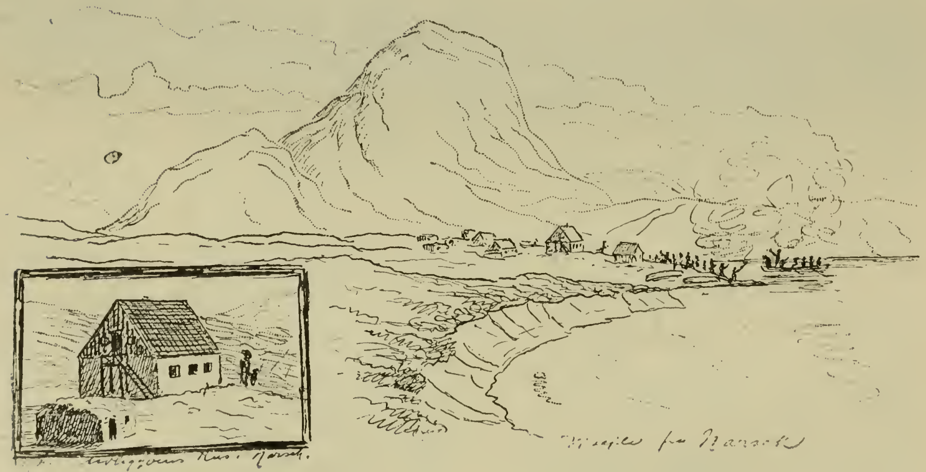

udstedte Sedler, som kun gælde ved Handels-etablissementerne i Grønland.

Endnu staar tilbage at uddele Legetøj til Børnene og Spejle, Broscher, Knive o. s. v. til de Voksne, saa er alt i Orden, og vi kunne roligt tage imod den Salut, som sikkert vil blive os til Del, naar vi i Morgen ro bort.

IX.

Tunugdliarfikfjorden. — Vi klare Pynten. — Vandrefalken. — Kagsiarsuk. — Sygdomstilfælde. — Udgravning af en gammel Nordboruin. — Myggene indfinde sig. — Helligdagsstemning.

I *Tunugdliarfikfjorden* gaar Fjordisen i Almindeligked først bort i Juni Maaned, somme Tider dog allerede i April. I Slutningen af Oktober eller Begyndelsen af November lægger den sig igen.

De indefrosne Isfjelde fra *Korokbræen* i Bugten af samme Navn bryde om Foraaret ud sammen med Fjordisen. Straks efter kan Fjorden omtrent være isfri; men efter at Kalvningen, der i Foraaret ere stærkest, tiltager, driver der af og til Fjælde ud. Eftersom Strømmen ud efter bliver stærkere, paa Grund af, at Elvene fyldes med Vand, forsvinde disse Fjælde mere og mere, og hen ad Efteraaret, i September, kan Fjorden endog helt være isfri; thi naar det begynder at fryse, holder Kalvningen fra Bræen op. Af Drivis ude fra ses lidt om Foraaret; men hen paa Sommeren holdes den ude af Strømmen.

Tunugdliarfikfjorden har en Mængde Ruingrupper, særlig i sin inderste Del.

Fra i Højde med Igalikotangen begynder paa vestre Side det lave, bølgeformede og frugtbare Terræn, som breder sig helt over til Sermilikfjorden. Særlig her findes Ruiner af talrige Gaarde, dels ved Kysten dels inde i Landet. Nord herfor, nærmest Indlandsisen, ses det smukke Alpelandskab, som krones af Ulunguarsuak (4050 Fod højt).

Fjordens Bund fortsættes i en prægtig, bred Dal, hvori løber en stor Elv.

Den store Mængde Gaarde, som saaledes i Nordboernes Tid har opfyldt Fjordens Indre, skylde en forholdsvis stor Rigdom paa Fjældgræsgange deres Tilstedeværelse. Brændsel har der ligeledes været nok af, og Jagten paa Harer, Ræve, Ryper og Svømmefugle har sikkerlig den Gang som nu givet et godt Udbytte. Desuden fandtes der tidligere mange Rensdyr i Landet. Isbjørne komme af og til ind i Fjorden med Drivisen, særlig i Foraarets Begyndelse. Sælhundefangsten er ikke saa god som i den isfyldte Sermilikfjord. Derimod er der ypperlig Laksefangst i de store Elve, ligesom der i Fjorden er Rigdom paa Fisk.

Dette udmærkede Jagt- og Fisketerræn er nu ikke beboet, men benyttes hovedsagelig af Beboerne af Bopladsen ved Igaliko i Nabofjorden af samme Navn.

Kagsiarsuk i Tunugdliarfikfjorden.

29. Juni 1894. Vi har nu været her i over otte Dage. Den 19. gik jeg med »Tosen«

ind i Fjorden. Der laa, til at begynde med, megen Is, senere fik vi aabent Vande; men samtidig rejste der sig en Brandstorm ind efter.

Om Morgenen ved Solopgang er der i Reglen stille i de grønlandske Fjorde, allerhøjst blæser en ubetydelig Vind ud af Fjorden. Men efterhaanden som Solen kommer op, varmer den Landet stærkere op end Havet udenfor, og der rejser sig en Vind ind ad Fjorden, ofte med Istaage i Fjordens ydre Del; den begynder om Formiddagen, lægger sig hen ad Eftermiddagen eller ved Aftenstid, da Vinden springer om og blæser ud ad Fjorden til hen imod Solopgang. Foruden disse mere regelmæssige Vinde optræder Sydostvinden, *Føhnen,* af og til med stor Voldsomhed i Fjordene.

Vi holdt os langs Fjordens stejle vestre Bred tæt ved Land og strøg af Sted med en rivende Fart. Det gik altsammen godt, til vi naaede en Pynt. Da Baaden her skulde lægges noget tværs af Søerne, gik Vandet over, og Roerskerne bleve bange. Da der var pakket med Is, og da vi maatte være sikre paa, at Manøvreringen skete med Ro og Orden, hvis vi vilde undgaa en Katastrofe, lod jeg lægge til Land. Kysten var imidlertid saa smal og Klipperne saa stejle lige bag ved den, at vi ikke kunde tænke hverken paa at faa Telt slaaet eller Baaden trukket paa Land, fordi der stod

en Braad ind over den. Jeg lod da Kvinderne gaa over Land til Pyntens Nordside, medens vi tre Europæere og Tolken roede »Tøsen« uden om Pynten. Søerne sloge over, og vi stødte flere Gange mod Isskodderne, men hun holdt. Et af Teltene, som laa sammenrullet forude, blev skyllet over Bord; men en af vore flinke Kajakmænd saa det og bjærgede det i en Haandevending, skønt det var nær ved at trække hans Kajak under Vand. Han tog resolut en af Teltsnorene i Munden, da selve Teltet var ved at gaa til Bunds. Paa denne Maade bugserede han det i Land.

Kvinderne stode rædselslagne paa Fjældet og saa til. De rakte Armene i Vejret og skreg, medens Storm, Bølger og Is frembragte et djævelsk Spektakel. Vi klarede Pynten, lagde til Land i Læ paa Nordsiden, toge Kvinderne om Bord igen og roede videre til i Nærheden af nogle gamle Nordboruiner ved *Tunuarmiut*. Her sloges Telte, og Ruinerne besøgtes samme Aften. Paa Toppen af de høje Tinder ovenfor vor Teltplads føg Sneen — det saa prægtigt ud, da Aftensolen skinnede derpaa.

Den 20. gik vi videre ind i Fjorden. I den smallere sydlige Del ere Kysterne stejle og temmelig utilgængelige. Fra Tid til anden ser man en smal Strimmel Land, hvor der findes Nordboruiner gemte i Pilekrat. Paa Fjæld-

siderne ud til Fjorden bo Tejster; de komme susende ud fra Klippeafsatserne og kredse ude paa Fjorden, til vi ere passerede.

Forude øjne vi de høje sneklædte Fjælde Nord for Igalikotangen og blandt dem *Igdlerfigsalik*'s spidse Top ved Indløbet til Korokbugten, hvor der som sagt findes en Bræ, den eneste i Fjorden.

Just som vi i al Ro og Mag roede væk i Nærheden af et Sted, som hedder *Musartut*, kom en Vandrefalk flyvende os i Møde. Da den var ca. 30 Alen over Konebaaden, holdt jeg til den. Fjerene fløj af den, den slog nogle Slag op og ned og tabte, idet den fløj bort, en død Sidserønnike, som den aabenbart havde gjort til Bytte. I samme Nu, som denne lille Fugl faldt i Vandet ikke langt fra Baaden, kom en Odinshane susende og kastede sig foran Baaden paa den blanke Havflade. Den har maaske været angst for Falken, thi da denne var borte, lettede den og forsvandt pilsnart.

Grønlænderne sige, at Vandrefalken tager sit Bytte ved fra oven i rask Fart at flyve ned og ind paa det. Som oftest støder den Byttet med sit eget Bryst for derefter at gribe det med Kløerne. Det samme gør Jagtfalken. Vandrefalken træffes almindelig parvis i Fjordene baade Sommer og Vinter, og den yngler her.

Til højre for os saa vi op ad Dagen Tangen ved *Igaliko*. Herfra fortsatte vi ind i

Fjordens nordvestre Arm, langs det lavere Klippeland paa vestre Side. Endelig om Aftenen sloge vi Telte ved *Kagsiarsuk*, hvor de systematiske Udgravninger i Ruinerne skulde begynde, og hvor vi derfor indrettede os paa at blive i nogen Tid.

»Tøsen« er halet paa Land ved Elvmundingen. Bunden er vendt i Vejret paa hende, og hun er nu stivet godt af med Stene paa Siderne og dækker over en Del af vor Proviant.

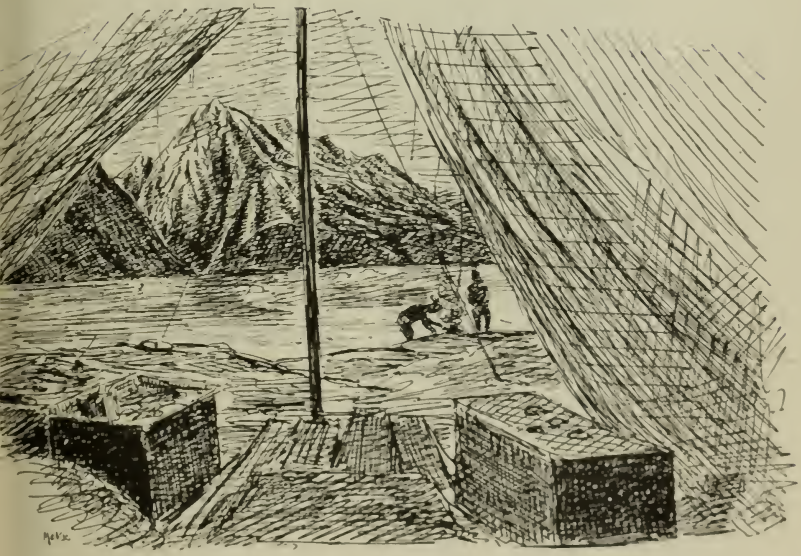

Tæt ved har Grønlænderne rejst deres Telt; lidt længere oppe paa Stranden har mine to europæiske Ledsagere indrettet sig i deres, og øverst og længst tilbage har jeg min midlertidige Bolig.

Fra denne ser jeg ned over Teltene og Baaden ved Elvmundingen, hen over Fjorden, hvor der svømmer enkelte Stykker Kalvis, og over til den modsatte Fjordbred med de 3000 Fod høje Fjælde og den brede Dal ved *Kiagtut,* der gemmer en stor Isbræ, hvis afsmeltede Is flyder ud i en stor Elv. Følger jeg med Øjnene denne Kyst mod Syd, øjner jeg *Igdlerfigsaliks* sneklædte Spids.

Vi har en Medicinkasse med. Ingen af os Europæere har endnu haft Brug for dens Indhold. Jeg har imidlertid kureret paa adskillige Grønlændere og ikke uden Held.

Først havde vi paa Nedturen fra Ivigtut en flink ung Fyr *Boas* fra Kagsimiut, som fik en Byld paa Hagen — Bylder ere Grønlænderne meget plagede af, vistnok paa Grund af den megen Kødspise. — Jeg viste ham en blank sleben Kniv og sagde, at hvis Bylden ikke kom sig, maatte den skæres. Derpaa gav jeg ham en Kop almindelig The (det kunde da ikke skade); men for at han skulde vide, at der dog var noget ekstra ved den, hældte jeg Kamfer-

draaber i den. — Han kom sig paa et Par Dage. Kniven havde alligevel gjort sin Nytte.

Dernæst var der *Adam,* som straks efter Ankomsten hertil, da der blev Tale om at arbejde med Spade, fik Sting og Hold i venstre Bryst. Jeg var bange for Lungerne og tog hans Temperatur. 45°! Du gode Gud! han maa jo allerede være død! — Een Gang til — 45°! igen! — Ingen Tvivl!

Jeg bemærkede da til Tolken:

»Han er færdig; men sig det foreløbig ikke til nogen.«

Saa gik jeg ind i mit Telt for at studere i Lægebogen, ikke saa lidt beklemt ved Tanken om, at vi nu maaske skulde have Begravelse; men saa opdagede jeg, at — — Thermometret var itu, og glad blev jeg.

Jeg gav nu Adam Ordre til at dække sig godt til, og jeg paalagde Kvinderne at sørge for, at han puttede sig under Dynerne og holdt sig varm.

Der gik flere Dage, uden at Adam kom sig. Trods varme Omslag og god Behandling var han mærkværdig nok ikke til at faa rask. Hver Gang jeg saa til ham, laa han og grinede velbehageligt, omgiven af Teltets kvindelige Beboere.

Tilsidst fandt jeg paa at beordre alle Pigerne ud af Teltet om Dagen — saa kom

han sig pludseligt og deltager nu formelt i Arbejdet, men i Virkeligheden bestiller han ikke andet end at hvile sig.

Den tredje Patient var en gift Kone fra Igaliko, som med Manden var antaget til Arbejde. En Dag kom sidstnævnte og sagde, at Konen var bleven saa daarlig.

Jeg saa paa hende, og det var ikke vanskeligt at se, hvad hun fejlede:

»I Omstændigheder, min kære Mand!«

»Nej, ikke Spor!«

Nogle Dage efter betroede Manden mig, at det vist maatte forholde sig, som jeg havde sagt.

»Ja, jeg tager sjeldent fejl. Du.«

Foruden disse Patienter har jeg haft adskillige andre, alle lidende af Bylder, som jeg med Held har kureret med Kniven efter alle Kunstens Regler.

Gid mit Renommé som Læge maa holde sig Sommeren over.

Her er ingen Grønlænderbopladser i Tunugdliarfikfjorden, og den nærmeste er ved Igaliko. Derfra har jeg da ogsaa haft en Del Kvinder og unge Fyre til Hjælp ved Arbejdet, hvoraf største Delen nu igen er vendt hjem, kun et Par Mænd og Grønlænderen *Ole,* en vældig Jægersmand, som er godt kendt i Egnen, har jeg beholdt.

Kvinderne arbejde troligt med at udgrave en gammel Bolig. De ere langt mere ihærdige end Mændene og disse langt overlegne i Dygtighed til den Slags Arbejde. Klokken seks

purres ud, og Klokken otte ere alle paa Arbejdspladsen. Der arbejdes nu til Middag, saa holdes der et Hvil, hvorefter der igen arbejdes til hen ad Aftenen.

Myggene, ere allerede begyndte at komme. De pine og plage os allesammen; thi hverken Slør, Tobaksrøgning eller Røg fra Baalene hjælper noget videre mod disse Dyr, der finde Vej allevegne.

Græsset ved Elven og paa Fjældene grønnes, og Buskenes Blade ere sprungne ud; men det er ogsaa varmt og Solen stikker; dog har den ikke Magt til at tø Jorden op, og stadig hakke vi i frossen Jord, saasnart vi komme lidt under Overfladen. Det er derfor et Taalmodigheds-arbejde, som kun Kvinderne holde ud til i Længden, at arbejde Dag ud og Dag ind den hele Uge igennem, blot for at finde nogle Stumper Sten og gamle sammenstyrtede Mure. Jeg er vis paa, at Grønlænderne indbyrdes more sig kosteligt over, at jeg gider spilde Tid paa det Arbejde.

Ved Aftenstid, naar Solen er gaaet ned og den lyse Nat begynder, forsvinde Myggene, og nu begynde Legene ved Stranden eller paa Sletten ovenfor. Da lyder Støj og munter Latter ud over Fjorden, medens Elven risler og Isstykkerne kalve ude i Fjorden, og nu er alle Dagens Trivialiteter glemte; men endnu herligere er dog Søndagen, naar alt Arbejde er hørt op. Saa pynte Piger og Koner sig, folde alt deres daglige Tøj ud paa Klipperne, aabne

deres smaa Kasser med de Herligheder, de indeholde, og sysle med Naal og Saks. Saa lyde fra deres Grupper smukke, vemodige Sange, eller der synges Salmer saa melodisk rent og kønt, at Højtidsstemningen betager mig, og jeg strækker mig i Græsset med Armene under Hovedet og stirrer op mod Himlens Blaa, paa de hvide Skyer, som langsomt drive forbi, idet jeg tænker paa, hvor glade og lykkelige disse Naturmennesker ere og hvor uendelig langt deres Tilværelse i Virkeligheden er at foretrække fremfor de »civiliserede« Menneskers.

X.

Sommer i Fjældene. — Fuglene yngle. — Jagttoure. — Ole fra Igaliko. — Til *Tunuarmiut*.

Kagsiarsuk i Tunugdliarfikfjorden.

Juni—Juli. Sneen paa Fjældene er næsten borte, kun paa de højeste Toppe, hvor den aldrig forsvinder, breder den hvide Iskappe sig og der inde bag Bjergene ligger den uendelige evige, hvidgule Flade, som heller aldrig vil tø bort — det er Indlandsisen.

Men i Dalene og paa de lave, bølgeformede Fjælde mellem Sermilik- og Tunugdliarfikfjordens Indre skinner Solen med en Varme, som lader en drømme om sydlige Egne. Der kviddrer Snespurven, den graa Digesmutte og Laplandsverlingen i Pilekrattene og mellem Birkeskovens lave Stammer. Der har de, to og to, deres Reder, og der skiftes Han og Hun til at

ruge i den dejlige Sommertid. De ere dog langt fra de eneste Fugle, som have søgt sig Rugesteder her; nej rundt om ved Bredderne af de store og smaa Fjældsøer, som i vekslende Højde dække Lavningerne mellem de grønklædte Fjælde, ligger der Reder gemte i Græs, Siv og Krat. Man ser en enkelt Fugl svømme om paa den lille Sø, medens dens Mage ligger skjult ved Bredden. — Hvert Par har saa vidt muligt søgt sig sin lille Sø, der alene er deres Hjem; kun de større Søer give Plads til flere Par.

Der træffes Strømanden, Graaanden og den toppede Skallesluger, der ses Havlitten og den rødstrubede Lom, saa vel som Islommen. En Gang imellem forlader den ene af Fuglene sit Hjem for i susende Fart at hente Føde nede i Fjorden ved de lave Bredder, saa ser man den toppede Skallesluger stryge højt til Vejrs langs Kysten, eller man hører den rødstrubede Loms: Kra — Kra — Kra-Kra-Kéra — Kra-Kéra! over sit Hoved.

Jeg tager Bøssen paa Nakken og vandrer med Jægeren *Ole* op langs Elven, der brummer nede i Kløften, medens Havørnen flagrer op mod Strømmen samme Vej som vi. Den søger aabenbart Laksen i Elven; thi en Gang imellem se vi den slaa nogle Slag ned i Vandskorpen.

Ole fortæller, at Ørnen ofte slaar ned efter Fisk, som den da tager med Kløerne. Det hænder at den ses siddende paa Vandet med Kløerne i Fisk. Fugle tager den i Flugten med Kløerne, idet den daler skraat fra oven ned mod Byttet. Vi saa en Gang en Ørn jage en Maage paa denne Maade. Maagen kredsede længe rundt for at undgaa Ørnen, idet den skreg af Angst; men til Slut maatte den give sig.

Engang tog en Ørn en Edderfugl under følgende Forhold:

Det var blikstille, og ud for Kysten var der aabent Vande. Først kredsede Ørnen lige ved Stranden, men derefter slog den et Slag noget længere ud. Der laa just en Edderfugl paa Vandet. Da Ørnen kom i Nærheden af den og slog ned efter den, dykkede Edderfuglen. Ørnen lettede, men slog atter ned efter Edderfuglen, da denne kom op, dog uden at naa den, inden den paa ny var dykket. Dette gentog sig tre Gange. Først fjerde Gang fik Ørnen Kløerne i Fuglen, idet den satte sig ned paa Vandet med Edderfuglen under sig.

Et Øjeblik sad den saaledes, derpaa lagde den Kroppen noget tilbage og holdt Edderfuglen lidt frem under sig, hvorpaa den begyndte at bugsere sit Bytte ind mod Land ved Hjælp af Vingerne.

Saadan roede den baglænds ind mod Stranden, idet den stadig baskede med Vingerne. Grønlænderne troede nu, der var Lejlighed til en god Fangst, hvorfor de skyndte sig i deres Kajakker. Da de kom nær til Ørnen, lettede den uden Anstrengelse og fløj højt til Vejrs og bort. Edderfuglen var død og bar Mærker af Ørnens Kløer i Brystet.

Vi høre Rypernes kvækkende Lyd og se af og til nogle faa Stykker flagre op tæt ved os fra Stenrøser og Fjældskred; vi skyde et Par, thi Gryden derhjemme er tom, vel vidende, at ingen brav Jæger — knap en Grønlænder — ellers gider røre ved den Slags Vildt, som er saa let at skyde, at Jagten paa det ikke er meget forskellig fra, om man tog en Bøsse og gik ud i sin Hønsegaard for at nedlægge en af sine tamme Høns. Hvad der ikke gør Sagen bedre, men tvært imod værre, er, at vi ikke ti Skridt fra en af de skudte Fugle, en Hun, fandt en Rede med Æg.

Rypen træffes hele Aaret i Fjordene, om Sommeren i Rugetiden mest parvis, senere i mindre Flokke og endelig ved Vinterens Indtrædelse i store Flokke. Ved Julianehaab komme de, naar der ligger megen Sne, ofte helt ind til Husene. En konfirmeret Dreng *Eli*, Søn

af Kateketen dersteds, kom en Dag hjem med 40 Ryper, som han havde skudt paa en Formiddag.

Saa let er Jagten, at Fangerne ved Julianehaab næsten føle sig for stolte til at gaa paa Rypejagt — det anses for Børnestreger. Give de sig endelig af med den Slags Jagt, er det ikke sjeldent, at de slaa Ryperne ihjel med Sten, det sparer paa Krudtet, og samtidig reddes Jægeræren.

Om Vinteren træffes de i Flokke paa over Hundrene. To Mænd fra Arsuk skød en Gang 108 ud af en Flok. De søge i daarligt Vejr og naar der falder megen Sne lavt ned paa Fjældene, hvor de grave sig ned i Sneen, saa man kun ser Næbet. Man kan da gaa til dem og træde paa dem. Det bedste Rypeterræn skal forøvrigt være Fjældene ved Igaliko.

Snart har vi fundet et Sted, hvor vi kunne komme over Elven, og nu vandre vi videre over Bjærg og Dal, fornemmelig for at søge efter Ruiner, men ogsaa for at glæde os over den udmærket smukke Egn. Fra de højeste Fjældrygge se vi saavel til Indlandsisen og Bræen ved Sermilik som til Egnene Syd for Tunugdliarfikfjorden; men frem for alt ligger for vor Fod de mange herlige Søer med Fuglevildt.

Paa en af disse Søer, omtrent midtvejs mellem de to Fjorde, laa to Lommer. Da de

saa os, dykkede de flere Gange og fjernede sig til den anden Bred. Imidlertid dækkede vi os, og de kom da nysgerrigt svømmende over mod os. Grønlænderen listede sig nu ned til Strandkanten uden at være set og skød den

ene Fugl, en Han, som gik til Bunds og forsvandt med det samme. Den anden Fugl flygtede angstfuld bort, idet den af og til dykkede og atter kom op igen for at se sig om til alle Sider, og da den opdagede os, gik den paa Vingerne et lille Stykke, kastede sig

ned i Vandet — svømmede hid og did, dykkede atter og kom op igen, men holdt sig stadig udenfor Skudvidde, dog uden at forlade den lille Sø. Den samme Dags Aften passerede vi igen Stedet. Fuglen laa paa Vandet, hvorfor Grønlænderen sneg sig ned til Bredden og skjulte sig i noget Pilekrat. Herfra søgte han at efterligne Lommens Skrig. Det lykkedes halvvejs, thi Fuglen nærmede sig nysgerrigt, langsomt svømmende, snart lidt frem, snart lidt tilbage og derpaa atter et Stykke frem igen. Den var øjensynlig bange, men paa den anden Side spændt paa, om det dog ikke skulde være dens Mage. Den kom dog ikke paa Skud, og vi forlode Stedet. Senere saa vi den ensomme Fugl flere Gange i Juli Maaned.

Det er imidlertid blevet hen ad Aften, og vi maa se at komme hjem til Teltene og Kødgryderne igen, thi Halvmørket indfinder sig ret pludseligt, og vi ere ilde farne, naar vi ikke kunne se, hvor vi træde.

Solen gaar ned bag Bjærgene og skinner endnu kun paa Igdlerfigsaliks snedække Toppe hinsides Fjorden. Dog ret længe varer det heller ikke, inden ogsaa den ligger i Mørke.

Det bliver stille mellem Fjældene, og Søerne ligge og glimte som lyse Øjne midt i de mørke Omgivelser. Vi høre en Ræv gø og se utyde-

ligt dens Omrids paa en Klippe, hvorfra den aabenbart stirrer ned efter os. Der gaar en Stund, og nu lyder det for mig som et Barn i Hjerteangst kaldte:

Fa—a—er! — Fa—a—er!

Uvilkaarligt standser jeg, holder Aanden tilbage og lytter. Atter det samme:

Fa—a—er! — Fa—a—er!

Det var, som snørede mit Hjerte sammen, og jeg kaldte paa min Ledsager, som gik foran:

»Ole, hvad er det?«

»*Tugdlik*!« svarede han lakonisk, idet han fortsatte sin Gang. Det var altsaa en Islom eller Ømmer. Senere har jeg ofte hørt det samme klagende Skrig, men hver Gang jager det igennem mig, og jeg tænker paa en lille Dreng derhjemme.

Fandens saa følsom man kan blive, naar det gælder ens eget Barn.

Snart vare vi hjemme i Lejren.

Slige Toure bleve foretagne saa ofte jeg kunde være borte fra Kagsiarsuk. Navnlig Søndagene benyttede jeg til Udflugter. I Reglen overnattede vi da paa de Steder ved Kysten,

hvorfra vi begyndte vor Vandring, og hvortil vi ofte sent om Aftenen kom tilbage.

Ole var selvskreven til at være med som Jægersmand og Fører. I Reglen var der endvidere enten Sergenten eller Fiskeren samt et

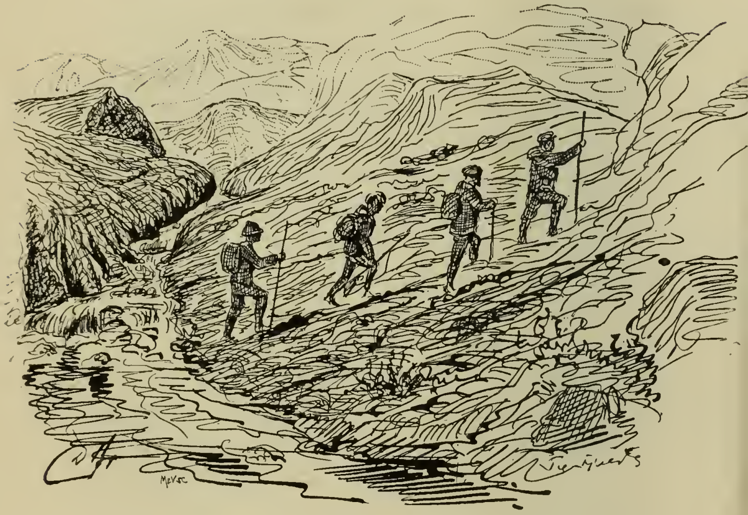

Par af Pigerne, der stredes om den Fornøjelse at komme med.

Paa denne Maade besøgte vi efterhaanden alle Ruiner i Nærheden. Det var herlige, friske Toure, der stemte Sindet let. — Baaden lægges ud; vi tage to af Teltene med samt de nød-

vendigste Køkkenredskaber, et Par Kajakmænd gøre Følge, og inden ret mange Timer ere vi paa det Sted, hvorfra vi ville gaa ud. Teltene rejses, og Kvinderne gaa i Gang med at lave Kaffe til Frokost. Efter den vandre vi af Sted, Nogle med Tornystrene paa Nakken, alle med

Fjeldstokke i Hænderne. Fra den sidste Hojde vinkes der Farvel til de to Piger, som nu den lange Dag skulle holde Vagt ved Teltene, og nu gaar det langs Elve og over Fjælde for at lede efter Ruiner. Mange Gange vise ældgamle Varder os Vej over Bjærgene til dem.

Først hen ad Aften, naar vi ikke længere kunne se i Fjældene, vende vi Stævnen hjemad, sikre paa at blive modtagne vel, naar vi dødtrætte og udasede naa Teltene. Som Regel gives et Skud til Signal fra det nærmeste

Fjæld for at avertere Pigerne om, at nu komme vi og nu maa de være parate med Maden. Aldrig saa snart lyder Skuddet, før vi se et Par Skikkelser styrte ud af Teltet, og vi høre deres skingrende Raab.

Har vi været uheldige ved at gaa for dybt i Elvene, saa Kamikkerne og Stromperne ere blevne saa vaade, at vi have maattet tage dem af, ere vi sikre paa ved Hjemkomsten at faa alt redresseret.

Man vil let kunne forstaa den Følelse af Hygge, vi havde, naar vi efter slig en Tour og efter at være vaskede og have faaet rent Tøj paa fra Inderst til Yderst endelig sade ved vort Maaltid.

Paa Tourene var Ole ubetalelig med sit indgaaende Kendskab til Egnen, hvor han havde sit bedste Jagtterræn. Han var udholdende, munter og aldrig ked af, om vi saa maatte gaa nok saa langt, ja, han gjorde ofte milelange Omveje blot for at se, om der endnu var de samme Fugle, Harer og Ræve, som han for saa og saa lang Tid siden havde set der. Han betragtede Egnen som sin Domæne; hvad var da naturligere, end at han af og til saa efter, om alt var i Orden. Han kunde daarligt se et Stykke Vildt uden at Øjnene gnistrede i Hovedet, og det kneb haardt for ham et Par Gange, da jeg bad ham lade være at skyde de rugende Fugle i Smaasøerne, thi efter at jeg havde set, hvor uendelig rørende den ene Mage hang ved den anden og Rugepladsen med Reden, gjorde det mig ondt hver Gang den ene i Parret blev skudt bort fra den

anden. Jeg husker følgende Eksempel paa Havlittens Trofasthed.

Paa Hjemvejen til Ivsormiut hen ad Aften kom vi til en ganske lille Sø. Den ligger 200 Fod over Havet og er knap 100 Alen bred. Ved Bredderne saas lidt Siv og Græs.

Der laa en Fugl paa Søen. Ole listede sig (uden at nogen af os var set) en lang Omvej for at komme skjult ned til Bredden. Det lykkedes ham fuldstændigt. Han befandt sig paa den modsatte Bred af den, jeg var paa, og Fuglen laa midt i Søen. Jeg rejste mig. Fuglen saa mig og dykkede. Medens den var under Vandet, løb Ole helt ned til Stranden, og da den kom op, skød han den stendød. Efter Skuddet saa vi en anden Fugl (Hunnen) komme flagrende ud fra Bredden hen over den døde Krop, derfra tilbage mod et Hjørne af Søen, atter frem og rundt, til den kastede sig ned ved nogle Sten nær Bredden. Jeg havde ingen Bøsse med, og Ole havde skudt sit sidste Skud, men han sankede Sten og gav sig til at bombardere Fuglen med dem. Den blev dog næppe ramt, men fløj op, flagrede forvildet frem og

tilbage paa Søen fra den ene Bred til den anden, stadig udsat for at blive ramt af Stenene.

Saadan varede Jagten ved en fem Minutters Tid. Fuglen var ikke til at drive bort, ej heller blev den ramt, skønt Stenene sloge ned lige ved den. Dog endelig ramte en lille Sten den, men ganske ufarligt, thi nu fløj Fuglen fra Søen over en nærliggende Bakke.

Vi fiskede den døde Fugl op. Det var en Han. Formodentlig har Hunnen ligget paa Reden og er bleven opskræmmet, da Skuddet knaldede. Dens utrolige Vedholden ved Stedet tydede derpaa. Det var imidlertid blevet mørkt, og vor Eftersøgen af Bredderne for mulig at finde en Rede blev resultatløs.

Udgravningerne ved Kagsiarsuk varede uafbrudt til den 7. Juli. I Begyndelsen var Vejret nogenlunde heldigt; men snart blev det overmaade varmt, og Myggene indfandt sig i en selv for Grønlænderne næsten ulidelig Mængde. Trods Varmen var Jorden stadig frossen, saa snart vi kom lidt ned i den. Det gik derfor temmelig møjsommeligt med Arbejdet. Tilmed havde vi hyppigt Regn.

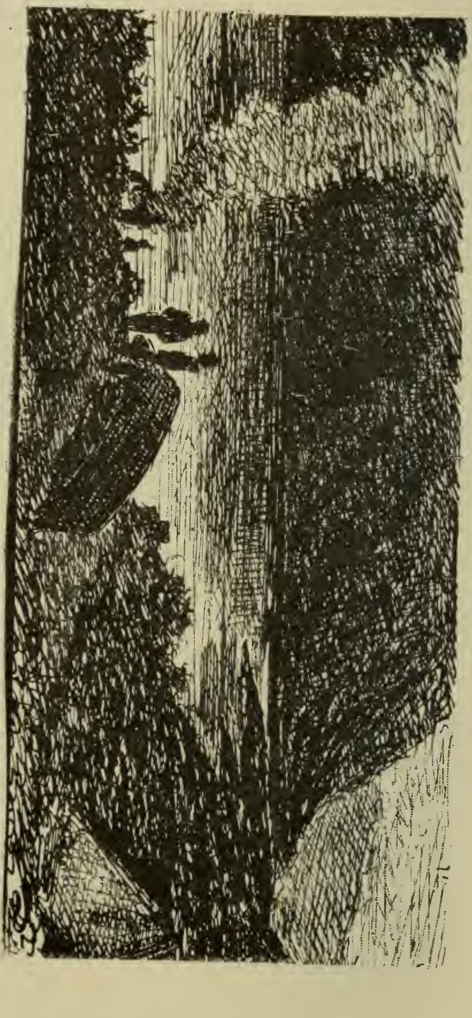

Den 7. Juli var Arbejdet i en gammel Bolig tilendebragt, og den 8. gik jeg med »Tøsen« Syd paa til Ruingruppen ved *Tunuarmiut*, hvor vi havde været paa Oprejsen. Der blev Otto og jeg lige til den 18. Juli og arbejdede i Ruinerne med en ny Besætning fra Narsak, idet den gamle efter et Besøg i Hjemmet var gaaet tilbage til Kagsiarsuk med Sergenten. Vi havde mange prægtige, stemningsfulde Aftener, naar Solen var gaaet ned. Under Opholdet laa Besætningen under Konebaaden. Vi fik Besøg af Kateketen, dennes Søn og Adolf Egede fra Narsak, naar de i Kajakkerne kom for at sætte Garn i Elven. *Ole* fra Igaliko, der var blevet nogle Dage ved Kagsiarsuk, mødte ligeledes, som han sagde, fordi han længtes efter mig; men snarere fordi han længtes efter god Kost og gemytlige Toure. Da de imidlertid udeblev, forsvandt han en skøn Morgen, og jeg saa ham først igen i Tunugdliarfikfjord da vi den 18. roede Nord paa.

XI.

Igdlerfigsalik. — Steenstrups Bestigning med Ole fra Igaliko i 1888. — Min og samme Oles Bestigning i 1894. — Myggekvaler ved Kagsiarsuk.

Den 18. Juli gik jeg, efter afsluttet Udgravning, nordpaa gennem Tunugdliarfik. Undervejs mødte jeg Ole. Han havde ført Sergent Jørgensen over Land til Tasiusak ved Sermilikfjorden og vendte nu tilbage.

Forinden min Afrejse fra Danmark, havde Dr. phil. K. J. V. Steenstrup henledet min Opmærksomhed paa, at der paa Toppen af *Igdlerfigsalik* mulig fandtes Ruiner. Ved en Bestigning 23. Juli 1888 havde han, under meget uheldige Vejrforhold, set nogle Stenkredse ligge under Sneen, men han var af Snefog bleven forhindret i at foretage en Undersøgelse. Jeg havde besluttet mig til at forsøge, om jeg ikke kunde være heldigere, og forud underrettet Ole om, at jeg ønskede, at han — der havde led-

saget Steenstrup under hans Bestigning — nu skulde føre mig derop. Han var forovrigt den eneste nulevende Grønlænder, som havde været der. Før Steenstrup havde ingen Europæer i vor Tid besteget Fjældet. Ole sagde mig, at jeg maatte skynde mig, hvis jeg iaar vilde forsøge en Bestigning, thi om kort Tid kunde Snefald forhindre en saadan. Jeg besluttede derfor straks samme Dag at gaa til Igaliko-Tangen.

Efter et Hvil ved Musartut paa Fjordens Vestside gik vi i blikstille Vejr tværs over Fjorden. Taagen lettede efterhaanden, det blev kvælende hedt, og Myggene vare meget generende. Paa Stranden ved Igaliko-Tangen sloge vi vore Telte op, og jeg forsøgte en kort Eftermiddagshvile, thi jeg agtede at benytte Natten til Bestigningen.

Det var blevet hen ad Aften. Jeg vaagnede ved, at en rumsterede ved Teltaabningen og snørede denne op forneden, hvorefter et mørkt Hoved kom til Syne og derefter en hel Mand, der paa alle fire kravlede ind til mig. Det var Ole, og jeg vidste nu, at det var Tid at bryde op. Jeg gned Søvnen af Øjnene og nikkede til den Ankomne, som nikkede igen, hvorefter han satte sig stille tilrette henne i Hjørnet af Teltet. Et Øjeblik efter kom Otto med Mad til os begge, hvorefter vi beredte os til Afmarchen.

»Der ligger endnu Taage paa Toppen,« sagde Otto.

Det var ikke nogen videre lystelig Oplysning, men det fik ikke hjælpe. Klokken var nu hen ad syv Aften. Det var endnu lyst, og Myggene sværmede stadig. Der blev pakket en Tornyster med et Par Daaser Sardiner, en Flaske kold Kaffe, nogle Beskøjter, lidt Tobak og en lille Lærke med Snaps blandet med Kinadraaber; den gav jeg Ole paa Nakken.

Ole gjorde imidlertid en Vandring ind i Teltet, tog min tykke forede Timiak og et Par af mine ekstra Kamikker med uden at jeg havde bedt ham derom, og saa vandrede vi af Sted over Tangen til Igalikofjordens inderste Bugt. Toppen af Bjærget var stadig dækket af et Taageslør, men iøvrigt var dette lettet de fleste andre Steder.

Der laa en herlig Aftenstemning over Landskabet. Paa de grønne Sletter nedenfor Bjærgene græssede Kvæget, og fra nogle mørke Punkter, som jeg antog for Boliger, drev Røgen i Vejret. Ude i Bugten saas Ruinerne paa Skæret og paa den langstrakte Ø. En Kajakmand satte tværs over Bugten hjem til Kødgryderne i Igaliko.

Vi bøjede snart ind i en prægtig Dal, i hvilken der flyder en Elv, som kommer fra

Igdlerfigsalik, hvis Top nu pludselig saaes skyfri i det Fjærne.

Klokken $8^1/_2$ vare vi ved Enden af den brede Dal og stege nu op ad en meget stejl Fjældside til et Plateau, der skont kun ca. 1000 Fod over Havet, dog var øde og goldt. Dette fulgte vi til Klokken 9, da vi begyndte den egentlige Vandring op ad den stejle Bjærgside i noget skraa Retning mod den sydligste af de to Toppe, mellem hvilke der løber en skarp Kam. Det var nu blevet mørkt, og vi maatte gaa varsomt frem, Fod for Fod, i den lose, forvitrede Syenit, som dannede Overfladen af Bjærget helt op til Toppen. Klokken $10^1/_2$ passerede vi en brusende Elv ad en naturlig Isbro. Det var ganske stille, og vi horte tydeligt Isfjældene kalve nede i Tunugdliarfikfjorden ud for Mundingen af Korok. Hist og her passeredes sammenfrosne, glatte Sneflader, men den største Del af Vejen gik over løs Grus og Stenmasser, hvor Foden gled. Af og til standsede vi et Ojeblik for at tage Pusten; men kun een Gang satte vi os et Ojeblik for at nyde en Bid Brød og lidt Kaffe — det iskolde Sæde og den iskolde Luft gennemsitrede dog vore af Anstrengelserne varme Legemer, saa vi straks igen maatte fortsætte vor Vej. Maanen var nu steget op og lyste over Bjærgene og Dalen der langt neden for os. Stadig skridtede vi op efter. Elve og Vandlob traf vi ikke

flere af, og vi begyndte at savne de Slurke Vand, som vi et Par Gange tidligere havde taget, da vi endnu havde dem at ty til. Jeg saa i Halvmørket en stejl, hvid Flade et Stykke

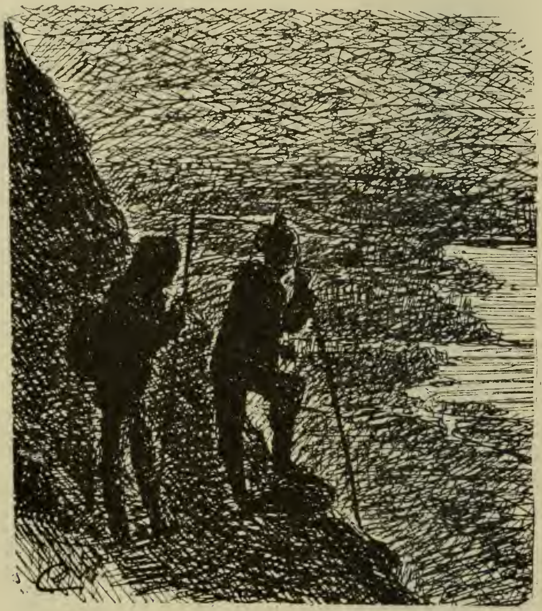

til Siden, og da jeg antog det for Is, hvilket det ogsaa viste sig at være, sendte jeg Ole derhen for at hugge lidt løs til at væde Ganen med. Men jeg havde beregnet Afstanden for

kort, og det varede længe, inden Ole kom tilbage. Imedens steg jeg langsomt videre op og naaede endelig Klokken $12\frac{1}{2}$ Nat den sydligste Top i god Behold, hvorefter jeg fortsatte hen ad den smalle, ofte kun faa Alen brede Ryg, der skraanede stejlt til begge Sider, og som mange Steder var furet af Kløfter, der vanskeligt lode sig passere i Mørke. Ved Passagen af en slig lille Kløft tabte jeg Alpestokken, som rullede ned i Bunden. Der var ikke andet at gøre, end selv lempeligt at glide efter for at faa fat i den igen; thi uden den var al videre Vandring — og da særlig Nedstigning — næsten umulig. Jeg gled nu i Halvmørket — et uhyggeligt længere Stykke ned, end jeg havde ventet — kom i Klemme — løs igen — fik min Stok — kom med Besvær atter op paa Ryggen og fortsatte Vejen mod den nordligste Top. Det var bleven lidt lysere, og de prægtige sneklædte Tinder og Skraaninger ind mod Indlandsisen glimtede mig fantastisk i Møde, medens Kløfter og Sprækker rugede i Mørke. Ikke en Lyd — den evige Stilhed — rundt om.

Ole havde imidlertid ad en nærmere, men noget stejlere Vej indhentet mig, og da Klokken var hen ved halvto, naaede vi velbeholdne den nordligste Top, efter henved syv Timers uafbrudt Vandring.

Det varede ikke længe, før det lysnede paa den nordlige Himmel, og Solen stod op for at brede det mest betagende Farveskær over det herlige Panorama, som aabenbarede sig for os; men ogsaa for at lade Kulden gennemisne os til Marv og Ben, saaledes som det altid er Tilfældet ved Solopgang.

Ole rakte mig min Timiak med et triumferende Smil. Han vidste nok, hvad han gjorde, da han tog den med; thi han erindrede sig sidste Gang, da han og Dr. Steenstrup havde været her oppe.

Jeg skyndte mig nu at tegne, men det var bidende koldt, og jeg havde Møje med at holde Blyanten mellem Fingrene.

I en lille Varde ved en stor naturlig Stenblok fandt vi en tilproppet Glasfeltflaske og i den et Visitkort, hvorpaa der stod:

»K. J. V. Steenstrup og Ole fra Igaliko, 23. Juli 1888. Vi saa intet uden de to Stenkredse, da det var en forrygende Snestorm.«

Jeg skrev paa samme Kort:

»19. Juli 1894. D. Bruun og Ole. Brillant Vejr.«

Saa proppede vi den forsvarligt igen — til næste Gang nogen vover sig op i disse Ensomheder; maaske der vil gaa mange Aar.

De to Stenkredse opdagede jeg snart mellem forvitrede Syenitstykker. — Vi rodede lidt i dem

og fandt, at de vare Rester af et Par firkantede Hytter, som maaske havde været benyttet af dem, der Aar efter Aar, Dag efter Dag, sendtes herop af det Folk, som i ængstelig Spænding ventede paa den Hjælp fra Moderlandet, som ikke kom, paa det Skib, som ikke skulde stævne Fjorden ind, før det var for silde og før den sidste Nordbo havde ladet sit Liv i Kamp mod det Folkeslag, som vi synes ere af en lavere Race, men som dog har vist, at det kan leve der, hvor ingen Europæer kan trives uden Hjælp fra sine Egne.

Det er vemodigt at sidde paa dette Sted med den evig foranderlige Udsigt, der er den samme nu som den Gang, da den sidste Udkigsmand stirrede sig næsten blind for uden Haab at vandre ned til de sorgbetyngede sidste Bærere her i Landet af den Kultur, som nu til Dels har generobret, hvad den tabte for hen ved fire hundrede Aar siden.

Udsigten:

Fra Nunarsuits Toppe i Sydvest, i hvis Nærhed senere »Hvidbjørnen« forliste, saa jeg Indlandsisens hvidgule Flade strække sig helt over mod Øst, hvor den endte i sneklædte Højder. Med andre Ord: mit Øje vandrede fra Vestkystens Bjærge til Østkystens isklædte Fjælde over den vidtstrakte Isflade, fra hvilken der hist og her ragede smaa Toppe op — spidse

og urørte af den ellers alt afrundende og afslidende Isstrøm.

Et saadant Fjældparti i Isen — *Nunatak* — ses mod NV.; det er det mer eller mindre løsrevne Bjærgparti, som hedder *Aputajuitsok*, og som i 1893 besøgtes af Løjtnant *Garde* paa hans bekendte Isvandring. Hele denne Flade, som synes saa uendelig ensformig og rolig, higer og søger mod Havet, uophørlig presset og skubbet af et uimodstaaeligt Tryk fra det Indre.

I Nord se vi den hvide Isstrøm bugte sig ned mod Korok Bræen, som ligger dybt nede for vor Fod mellem Fjælde, af hvilke nogle ere 4000 Fod høje og hvis Tinder aldrig have været berørte af Isen. De ere lige saa jomfruelige som selve Jomfrutoppene — *Niviarsiat* — der ligge som en Ø indenfor Kystbjærgene. Mod Vest skyder Isen sig ud i Sermilikfjorden; man ser, hvorledes den kommer ned mellem Bjærgene for at fylde Fjorden med sine hvide Ismasser.

Andre Isstrømme skyde sig ind mod Igalikofjorden og Tunugdliarfikfjorden uden at naa helt til Vandet; de sende deres afsmeltede Vand til Fjordene gennem stride Elve, der føre Lerslam med sig i Mængde.

Fra vort ophøjede Stade se vi ned over Tunugdliarfikfjorden over det lave, vandopfyldte

og bølgeformede Land mellem Sermilikfjordens og Tunugdliarfikfjordens Inderste — til Sermilikfjord og Bjærgene der omkring.

Hist i det Fjærne ved Tasiusak, som vi se isfyldt, befinder vor lille Kolonne sig; men vi kunne selvfølgelig paa den lange Afstand intet se til den.

Mod Øst og Sydøst ses snedække Tinder mellem Fjordenes Indre og Indlandsisen. Mod Syd ses Fjordlandskaberne mellem Amitsuarsukfjorden og Sermilikfjorden. Her ligger dog Taagen i Dale og paa Fjælde, og den tiltager med hvert Øjeblik efter som Solen stiger. Over Taagen hæver sig Nulokbjærget, Redekammen, Ilimausak og Plateauerne i deres Nærhed.

I klart Vejr maa man kunne se Fjordmundingerne og Øerne uden for, nu saas de kun utydeligt paa Grund af Taagen. Jeg antager, at man fra dette glimrende Oversigtspunkt maa kunne se omtrent et halvt hundrede af de Steder, paa hvilke der i Nordboernes Tid fandtes Gaarde.

Klokken var imidlertid bleven omtrent fire, og Ole skyndte paa at jeg skulde blive færdig med Tegningen; thi Taagen tiltog bestandig.

Vi stege da lige ned fra den nordligste Top, først ad en meget stejl Fjældvæg og derefter over frossen Is, hvor vi maatte hugge Fodtrin med vore Alpestokke. Det gos i mig, da

jeg saa de Isstykker, som min Stok huggede løs og i hvilke Solens Straaler spillede, i flyvende Fart forsvinde ned ad den spejlglatte stejle Isskraaning — om jeg fulgte efter! Snart vare vi i Sikkerhed igen, men denne Nedstigning i den løse nedrullende Klippemasse var næsten mere trættende end Opstigningen havde været.

Mine Kamikker vare nu fuldstændig gennemskaarne af de skarpe Sten, og atter triumferede Ole, da han rakte mig det Reservepar, han havde medtaget. Jeg skiftede og maatte atter være taknemlig over hans Forudseenhed.

Der var ikke Spor af Vegetation paa Bjærgets øverste Halvdel, desuagtet møde vi en hvid Hare, som forsvandt ned efter, da den opdagede os. Grønlænderne sige, at Haren gaar til Vejrs for i Ro at fordøje, naar den har ædt.

Endelig passerede vi de mange Elve og Bække, naaede ned i Dalen og vandrede nu op over Tangen hjem til Teltene. Klokken ti om Formiddagen vare vi tilbage ved vor Teltplads efter godt femten Timers Fraværelse.

Grønlænderne vare forbavsede over allerede at se os. De hentede min brave Otto, som var ude paa Jagt. Han lavede mig snart den herligste Ret af Bothweldske Roer og Pemmikan, hvortil jeg delikateredes med en Flaske Gamle Carlsberg Øl.

Samme Aften gik jeg i Konebaad til Kagsiarsuk i Tunugdliarfik, hvor vi ankom ved Midnatstide.

Der var alt som uddødt; thi som nævnt var Sergenten draget over Land med Besæt-

ningen fra Narsak for at begynde Rydningen af en Ruin ved Tasiusak.

Kun eet Telt stod rejst, og Konebaaden laa paa Stedet over nogle Proviantkasser. Efter i den lyse Nat at have besigtiget Udgravningerne,

medens mit eget Telt rejstes, gik jeg i Soveposen for at vaagne til de Kvaler, som Myggene beredte os.

Efter at Otto havde lavet Frokosten paa

et Ildsted ved Stranden, spiste vi den i mit Telt, omsværmet af saadanne Mængder af Myg, at vi maatte beholde Slør paa, idet vi skyndte os at løfte og igen lade det falde

hver Gang vi skulde føre en Mundfuld Mad ind. Jeg synes ikke, det kunde blive værre, end det var den Dag; heri tog jeg dog desværre fejl.

XII.

Over Fjældene til Tasiusak. — Modtagelse af »Tøsens« Besætning. — En Regnvejrsdag. — Alle Mand til Køjs. — Nordbogaarde. — Proviantkolonnen. — Eva hjemfører Adam. — Laksen staar i Elven. — Den vilde Jagt paa Engen. — Laksefangst. — En Historie om »Blaaræveskind.« — Ole og jeg fanger seks Ræveunger. — De berede mig kun Sorg. — »Malit« havner paa Herregaarden. — Føhnen. — Tilbage gennem Tunugdliarfikfjorden til Julianehaab.

Tasiusak i det Indre af Sermilikfjorden.

20. Juli 1894. Konebaaden fra Narsak har jeg sendt hjem; Otto er bleven alene tilbage med et Par Grønlændere ved Kagsiarsuk for at passe paa Bagagen samt for at foretage nogle Gravninger, og nu vandrer jeg med Ole og endnu en Grønlænder over Fjældene mod *Tasiusak*, hvor Sergent Jørgensen og »Tøsens« Besætning vente mig.

Da vi har naaet Højderne midtvejs mellem de to Fjorde, øjne vi Tasiusak Bugten, der er propfuld af Isfjælde; de glimte i Sollyset og se prægtige ud paa den blaa Vandflade, medens Fjældene rundt om prange i grønne Farver. Paa Fjældsøerne ligge Fuglene og ruge, og i Horisonten se vi et Glimt af Indlandsisen ved Sermilik Bræen. Al denne Herlighed vilde under andre Omstændigheder have glædet ens Øje; men Myggene optræde i saadanne Masser, at vi maa drage Slørene for Ansigterne og endda være glade ved kun at blive maltrakterede af de forholdsvis faa, som forstaa at bane sig Vej ind under vore Næt, og som pine os uhyggeligt. Vi vandre derpaa langs Bredden af prægtige Smaasøer, hen over Fjældskraaninger, hvor vi have Møje med at bane os Vej gennem det tætte Pilekrat, og følge derpaa en Tid en lille Elv, der bruser ned mellem Klippestykker — endelig se vi i en lang og temmelig bred Dal, der gennemstrømmes af Elven, Røg hæve sig fra en lille Forhøjning, og snart efter opdage vi smaa Punkter, som bevæge sig i Nærheden. Paa Dalens sydlige Side øjne vi et Telt højt oppe paa Ryggen. Vi skridte ud, glade ved atter at skulle mødes med »Tøsens« Besætning, som vi i nogen Tid ikke havde set, og vi tage Retning mod Teltet, men det er lukket; alle ere øjensynligt nede i Dalen. Det er

hen imod Aften, og Dæmringen begynder, ingen har derfor endnu opdaget os. Da raabe vi af alle Livsens Kræfter et Halloh, som giver Genlyd i Fjældene, og Svaret lader ikke vente paa sig, thi nede fra Dalen høre vi mange Stemmer, som juble os i Møde, og inden mange Minutter have vi dem allesammen oppe hos os; Adam har Møje med at følge med, saa hurtigt storme alle de andre op ad Fjældsiden; han raaber Gevalt, og fluks springe et Par af Pigerne til og hjælpe ham op.

Spørgsmaal og Svar følge hurtigt paa hinanden. Ole fortæller med Stolthed om vor Tur til Toppen af Iglerfigsalik, og til Gengæld faa vi Beretning om den møjsommelige to Dages Transport af Bagage og Telte over Fjældene.

Mørket falder imidlertid paa, og Baalet tændes for at Aftensmaaltidet kan blive tilberedt. En ung Knøs fra Igaliko har fanget Laks i Elven. De koges i Gryderne, og i denne herlige Ret stille vi vor Hunger.

Der er af Hensyn til den vanskelige Transport kun ført eet Telt over, i hvilket alle sove. Der er Pladsen imidlertid i højeste Grad kneben, og jeg foretrækker derfor at arrangere mig under aaben Himmel i min Sovepose, som vi have medført. Først efter megen Snakken frem og tilbage faar jeg Lov til at faa min Villie; thi Kvinderne synes aabenbart, at det er upassende,

at *Nalagakken* (Chefen) skal ligge udenfor Teltet og de andre derinde; men jeg foretrækker den friske Luft i det Fri til stor Forbauselse for alle.

Træt og søvnig var jeg, da jeg lagde mig, men først sent faldt jeg i Søvn, da der fra Teltet lød Snakken og Latter til langt ud paa Natten.

21. Juli. Næste Morgen vaagnede jeg ved, at der faldt Regndraaber paa mit Hoved, og jeg fandt mig da omgiven af Kvinderne, som stode og betragtede mig, ivrigt diskuterende om, hvorvidt man burde vække mig, nu da Regnen begyndte.

Rundt om til alle Sider var Luften blytung og mørk, og Regndraaberne hang i Buske og paa Blade. Det tegnede til at blive en af disse triste Regnvejrsdage, som stemmer Grønlænderens Sind tungt, og som for os betød det samme som Uvirksomhed. Inden en Time var gaaet strømmede Regnen ned, og mørke Skyer hang over Bjærgene. Vi krøb allesammen ind i Teltet, og der sad vi den meste Tid af Dagen. Kvinderne gave sig til at sy og udbedre Kamikkerne, og Mændene strakte sig paa Tæpper og Dyner, rygende Tobak og snakkende. Snart blev dog alt gennemtrængt af Fugt og Væde, og Regnvandet begyndte at risle ind i smaa Strømme. Alt, hvad der kunde faa Plads oven paa de faa Kasser, blev stablet op derpaa eller

hængtes paa Snore under Telttaget; men saa var der ikke Plads til overs for alle os andre, og skiftevis maatte vi udenfor i Regnen. Jeg tænkte med Gru paa den kommende Nat; men heldigvis hørte Regnen op hen ad Aften, saa vi baade kunde koge i det Fri og atter indrette alt nogenlunde ordentligt i Teltet. En Fordel havde vi dog haft af Regnen, nemlig den,

at Myggene saalænge den varede forsvandt; desværre for næste Dag, da det blev Solskin, at vise sig om mulig endnu mere generende.

Den Nat var der ikke andet for mig at gøre end at sove mellem Grønlænderne. Da vi skulde gaa til Ro, blev Tæpper, Dyner og Puder bredte over hele Teltbunden, og under dem stuvede vi os da sammen saa godt vi kunde. Kamikker og Anorakker hængtes op

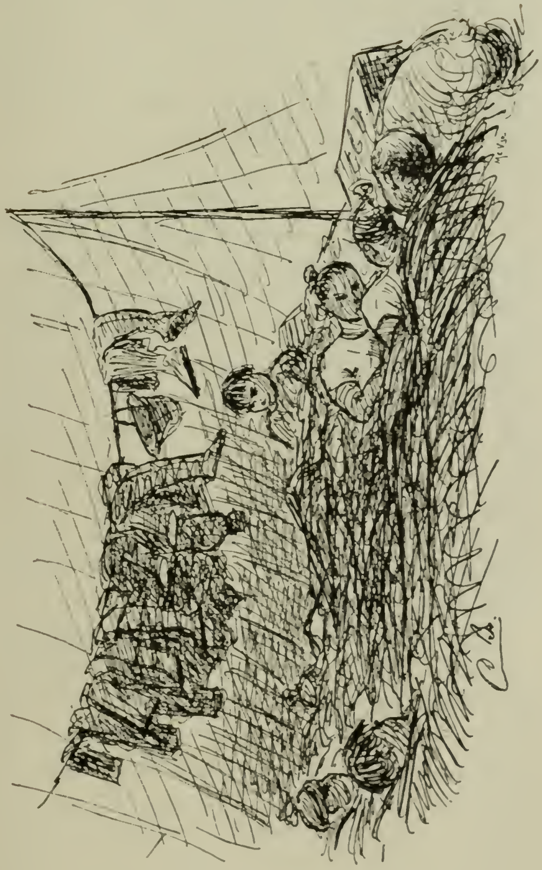

paa en Snor under Telttaget, og under et øredøvende Spektakkel, Fnisen, Tisken og Hvisken søgte Enhver da at dække sig saa godt han eller hun formaaede. At Adam ogsaa ved den Lejlighed gav Anledning til megen Moro, behøver jeg vist ikke at fortælte.

Teltplads ved *Tasiusak.*

22.—29. Juli. Næste Dag fik vi atter Solskin og klar Himmel; men Varmen i Dalen var overmaade trykkende, og Myggene næsten ikke til at udholde. Selv oppe paa Fjældaasen ved Teltet var der frygtelig varmt. Jeg flyttede derfor Teltet længere ud mod Stranden, hvor der var lidt mere friskt. I de otte Dage, vi laa her, havde vi endnu et Par Regnvejrsdage; men i de øvrige Dage bleve vi stegte som i Bageovn og bidte af Myg, saa vi lignede Koppepatienter — ikke saa underligt, at Grønlænderne døbte Stedet »Helvede«.

Egnen er vidunderlig frugtbar. Langs Elven i Dalen strækker sig Engdrag, der prangede i det prægtigste Flor, og paa Fjældene rundt om til alle Sider fandtes Græs paa Afsatser og ved Bække, ligesom der var Overflod paa Pile og Birkekrat. Efter det oplyste kan det ikke forbause, at denne Egn derfor huser en stor Mængde Ruiner af Nordbogaarde, som i sin Tid maa have haft deres væsentlige Forbindelse med Om-

verden over Land, thi gennem Sermilikfjorden, der, som vi have set, den største Del af Aaret er isfyldt, har der næppe været ret megen Trafik.

Stedet kaldes af nogle *Tingimiut*, andre betegne dermed et nærliggende Terræn. Der laa her en af de største Nordbogaarde i Grønland. Den omfatter nogle og tyve Ruiner, der ligge spredte hovedsagelig i et Par Grupper og for største Delen i Dalen. Boligen, som vi udgravede, ligner aldeles de ældgamle islandske. Vi fandt et Køkken med et Ildsted, paa hvilket vi kogte. Til Boligen knytte sig nogle Stalde med Baase samt nogle Forraadshuse, foruden en Mængde mindre Huse og prægtige Faare- og Gedefolde.

Det har aabenbart været en stor Bedrift, og der kunde her som andetsteds i Syd-Grønland den Dag i Dag med Fordel drives Kvægavl ligesom i gamle Dage, thi Klimaet har sikkerlig ikke i det korte Spand af Tid siden Nordboernes Dage forandret sig. Det vilde dog frembyde mange Ulemper atter at fremtrylle de gamle Forhold fra Nordboernes Tid ved Europæere; thi samtidig maatte man da f. Eks. give Slip paa at holde Grønlænderne isolerede som hidtil, og derved vilde deres Levedygtighed som som Jæger- og Fiskerfolk sikkerlig faa sit Grundskud, og samtidig vilde Civilisationen dræbe

deres Lykke. Om at forsøge at lade Grønlænderne blive kvægavlsdrivende i stor Stil kan der lige saa lidt være Tale, da deres Temperament ikke egner sig herfor.

Med Kagsiarsuk, hvor Otto stadig laa, stod vi i jævnlig Forbindelse. Fra Depotet der hentede vi, hvad vi behøvede. Jeg sendte saaledes Bud efter mit Telt. Af og til gik der smaa Karavaner over Bjærgene, bestaaende baade af Mænd og Piger, der skiftedes til at bære de tunge Byrder i Remme om Panden. Der var altid nok, der frivillig meldte sig; thi dels foretrak mange denne besværlige Vandring frem for Arbejdet i Ruinerne og dels udøvede Otto altid en stor Tiltrækningskraft, særlig paa det smukke Køn. Fra Narsak kom en Konebaad til Kagsiarsuk med Proviant, og jeg sendte derfor Folk over for at hente den. Da de kom tilbage, opdagede jeg til min store Forbauselse allerede paa lang Afstand en fremmed Kvindeskikkelse mellem mine egne. Adam stod just udenfor Teltet ved min Side. Han saa yderst betænkelig ud og stirrede de ankommende i Møde.

Næppe hørligt kom Navnet Eva over hans Læber. Jeg saa paa ham; han smilede forlegent og gik ind i Grønlændernes Telt. Alle tilstedeværende styrtede ud — Eva! Eva! Eva! lød Raabet.

Ja! det var virkelig Eva, som trodsende den lange og besværlige Vej var kommet for at hente sin Adam hjem.

Den Kærlighed! den Kærlighed!

Jeg følte i dette Øjeblik en vis Sympati for den gamle Havgasse. Da hun og Adam næste Morgen forsvandt over Kammen paa Fjældet, var jeg ganske tilfreds; thi jeg havde af og til haft Skrupler over at have skilt de to Mennesker fra hinanden.

Adam saa glad ud ved Afskeden og havde vist ogsaa forlængst faaet nok af det ensformige Liv hos mig.

Laksen i Elven staar i Skygge under Bredden eller den iler som en Stormvind op mod Strømmen, tilbage igen — hen over Grunden, hvor den spræller med Ryggen over Vandet, bugtende sig over Gruset for at komme fri — eller ogsaa ligger den ved Aftenstid, naar vort Arbejde er til Ende, i Gryden og koger; thi sjældent gaar nogen Dag, hvor den ikke fanges i Mængde af Pigerne med deres bare Hænder eller af Mændene med Lyster.

Vi vandre fra Arbejdspladsen hjem i den hede Middagstime langs Elven. Det er ret Timen til at slaa sig løs.

Augusta ser et Blink i Vandet, øjeblikkelig griber hun Lysteret, springer langs Bredden

efterfulgt af Tolken og et Par andre af Pigerne. De raabe og skrige: Der! der! og springe frem og tilbage fra den ene Bred over paa den anden og tilbage igen —

Der! — der!

Lysteret føres pilsnart i Vandet — og tilbage — med Laksen paa Spidsen. Imens har flere af Pigerne smøget Ærmerne op, og baade Augusta, Malit, Helene og de andre lægge sig plat ned paa Maven ved Elven, føre Armen i Vandet, Haanden ind under Bredden, og et Øjeblik efter svirrer Armen tilbage og en Laks spræller paa Grønsværet. Dog ikke altid lykkes Fangsten, thi Laksen smutter ofte bort, inden Fingrene, som kildre den under Bugen, have faaet fast Tag, saa styrter Pigen efter for at se, hvilken Bred den næste Gang kryber ind under. Atter begynder Fangsten paa ny med Raab og Skrig langs Elven.

Pigerne blive ivrigere og ivrigere; det gælder at kunne præsentere mig de fleste Laks. En tager Anorakken af og løber om i Særk; andre følge Eksemplet. Hvem der dog kunde springe ned i Aaen! siger Malit; et Øjeblik betænker

hun sig, saa sættes ogsaa Kamikkerne paa Bredden, og med Benene i Vandet vader hun mellem de store Sten, straalende glad.

Et herligt Syn er det at se de glade unge Piger boltre sig ved Elven. Jeg faar Lyst til at deltage i Fangsten, og forsynet med et Lyster

forsøger jeg først mange Gange forgæves at ramme den hurtige Laks; men til Slut faar jeg Øvelse, saa ogsaa jeg bidrager til at fylde Gryderne. Den vilde Jagt gaar ned mod Elvmundingen, hvor de gule Engblomster staa og spejle sig i Vandet, medens Isstykkerne tæt ved i Bugten ligge og smelte. Af og til høres et Knald, naar de kalve; derefter vælte de om i det dybe, mørkeblaa Vand. Tilbage storme vi igen op langs Elven, medens Myggene sværme — men hvem tænker paa dem i Dag — og medens Ørnen svæver højt over vore Hoveder.

Men det er Tid at holde Hvil, forinden Arbejdet igen skal begynde om Eftermiddagen; desuden er Bevægelse i Varmen anstrengende. I Pigerlil, lad atter Anorakken dække eders Barm, som svulmer af Ungdom, Foraar og Varme, og træk atter Kamikkerne paa eders smaa hvide Fødder; tag hver sin Fangst i Haand og kom saa hist op paa Fjældet, hvor der lufter frisk Vind, og lad mig se jer Fangst.

Laksen staar i Elvene fra Juli Maaned til om Foraaret, da søger den Saltvand, naar Isen gaar væk i Fjordene. Den fanges, foruden med Lyster, tillige i Garn. Ved Nunasarnak i Tunugdliarfikfjorden saa jeg Inddæmninger af Sten i

Elven, i hvilke Laksegarnene sættes. Laksen ledes ind til Garnene gennem Aabninger i Dæmningen, der yderst ere brede og inderst ganske smalle, saaledes at det vil være meget vanskeligt for en Laks, der engang er kommen indenfor, atter at finde tilbage med Strømmen.

Laksegarnene ere forsynede med Sænkesten, der fastbindes til Garnet med Seglgarn. De spændes tværs over Elven — ofte to, tre Garn Side om Side. Garnene ere i Almindelighed en halv Snes Fod lange og c. 10 Tom. brede. Maskevidden er netop saa stor, at Laksen kan jage Hovedet ind og derefter blive siddende.

En af de rigeste Lakseelve er den, der udmunder i Tunugdliarfikfjordens Bund (*Kingua*). Grønlænderne fra Narsak og Igaliko komme hvert Aar i Laksetiden i Juli Maaned for i en Snes Dage at fange Laks paa dette Sted.

Ved Elvens Munding paa Østsiden af Dalen ligge nogle af Grønlænderne opførte Hytter med Stenmure, over hvilke

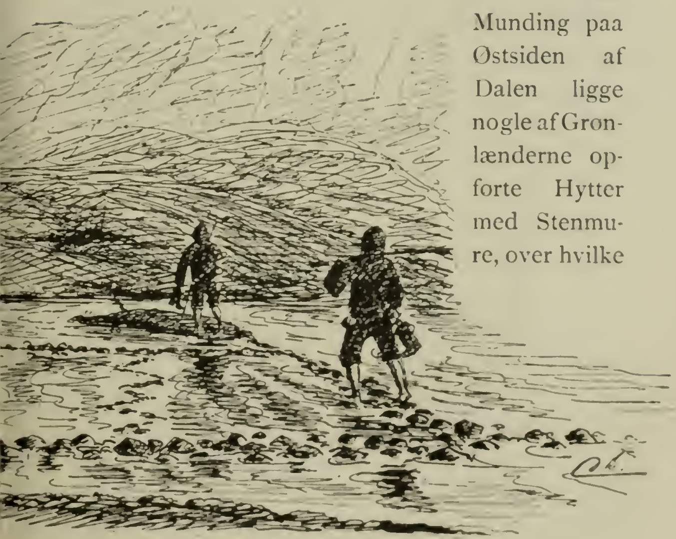

Telte rejses og i hvilke de bo under deres Ophold. En Del af Laksen røges straks, naar den er fanget, medens Resten saltes til Vinterforraad. I den Anledning medbringes Salt samt Tønder til Nedpakning. Naar en Konebaad har faaet fuld Last, gaar den hjem for ofte paa ny at vende tilbage.

Røghytterne ere temmelig høje, smalle Skorstene, byggede af Sten alene. De ere aabne til den ene Side, der hælder jævnt ud ad. I denne aabne Side anbringes Pilekviste, paa hvilke der stadig hældes Vand, saa længe Røgningen varer. Vandet drypper jævnt ned paa Ildstedet. Derved forhindres Ilden i at blusse op, medens den derimod giver stærk Røg. Femten Laks er det almindelige Antal, som paa denne Maade røges paa een Gang. Ved Kingua fanges aarlig Tusinder af Laks.

En Gang for nogle Aar siden i et lystigt Lag, hvor der blandt andet blev opvartet med Anekdoter fra Grønland, fortaltes en Historie om en ung Grønlandsfarer, som havde lovet sin Kæreste hjemme i Danmark at medføre til hende Skind af blaa Ræve til et Slag. Da Handel med Blaaræveskind er forbudt —

Modtagelse af dem som Gaver iøvrigt ogsaa — i Grønland, var det ham imidlertid ikke muligt paa en nogenlunde pæn Maade at holde sit Løfte — hvorover han var i slet Lune. Imidlertid fristede Grønlænderinderne ham ved stadig at vifte ham i Næsen med Blaaræveskind. — Hvordan det gik eller ikke! onde Tunger ved at berette, at hans senere Hustru saa sig istand til at flotte sig med det ønskede Slag.

Herregud, den Historie var jo hverken bedre eller værre, end saa mange andre af lignende Slags, og det var jo egentlig ikke Umagen værd at rippe op i den; imidlertid kom den frem igen ved Spillebordet paa en gammel Herregaard, hvor Herrerne, og iblandt dem jeg, vare samlede efter den udsøgte Middag med de mange Retter og Værtens gode Vin. Man havde drukket med mig paa lykkelig Rejse til Grønland, og vi vare i godt Humør, saa Historien gjorde Lykke, hvad den jo slet ikke fortjente. I Sideværelset sad den elskværdige, unge Husfrue, og den af de Spillende, der »sad over«, søgte ganske naturligt derind. Det blev ogsaa min Lod, og da den gemytlige Godsejer vedblev at snakke højt og le ved Spillebordet derinde, kunde det ikke undgaaes, at Ordet »Blaaræveskind«, som han udtalte med særlig høj Røst, lød i mit Øre. Jeg gjorde det ubesindige Spørgsmaal til Husfruen,

om hun ikke kunde have Lyst til et Blaaræveskind, hvortil hun svarede, at det selvfølgelig vilde være hende kært. Saa talte vi ikke stort videre derom; men næste Dag ved Frokosten mærkede jeg jo nok, at hendes Mand havde snakket af Skole; han skelede nemlig nederdrægtig skadefro til mig. Da Vognen holdt for Døren ved min Afrejse om Aftenen stod Vært og Værtinde paa Trappen.

»Farvel! — og lykkelig Rejse!« lød det.

»Tak! Tak!« svarede jeg.

Kusken tog Tømmerne, og Vognen begyndte at rulle — da hørte jeg en Damestemme, som raabte:

»Husk saa Blaaræveskindet!«

Jeg bøjede mig i en Fart ud af Vognen.

»De kan stole paa, Frue, at De skal faa, hvad jeg har lovet.«

Siden pinte og plagede den Tanke mig stedse, hvorledes jeg skulde blive i Stand til at holde Ord. Der var ikke andet for end at søge at fange nogle Ræveunger og saa føre dem med hjem; thi at skyde en Ræv nyttede ikke, da Skindet om Sommeren ikke duer. Nej en Ræveunge maatte skaffes, saa kunde den elskværdige Frue selv flaa Skindet af den, om hun vilde.

Jeg betroede Ole, at jeg absolut maatte have en Ræveunge, koste hvad det vilde. Fra

det Øjeblik var jeg i Lommen paa ham, og han benyttede altid den Udflugt, at han skulde paa Rævefangst, naar han var ked af at arbejde. Jeg havde mange Gange set ham komme tilbage fra sine Jagtudflugter belæsset med al Slags Vildt, endnu havde han dog ikke bragt nogen Ræv, og jeg begyndte allerede at tvivle paa, hvorvidt jeg nogensinde vilde faa det, jeg ønskede, da han en Aften kom hjem med Bylt i den ene Haand. Det var Anorakken, som han havde sammenbundet om en levende Genstand. Jeg kunde nemlig se, at den bevægede sig. Min Glæde var derfor stor, da Ole aabnede en Flig, og der viste sig et Par gnistrende Øjne og en spids Snude. Det var den første af de 6 Ræveunger, som vi fangede og som skulde bringe mig saa megen Skuffelse. Ole blev rigeligt belønnet og vandrede samme Aften over til Kagsiarsuk til Otto med sin Fangst for at de der kunde tømre et Bur. Først sent om Aftenen kom Ole til sit Bestemmelsessted, saa den Aften kunde der ikke blive Tale om at gøre Bur istand. Han byggede da ved Stranden et lille Stenhus til Ræven af vældige Sten. Derefter gik Ole og Otto til Ro; næste Morgen stod Huset der, men Ræven var borte. Den havde gravet sig en Gennemgang under Stenmurene gennem Strandens Smaasten.

Slukøret vendte Ole tilbage med denne triste Meddelelse — og saa gik vi i flere Dage i Træk paa Vandring langs Kysterne af Tasiusak for at finde Ruiner. En Dag havde vi overskredet en kratbevokset Fjældvæg og befandt os nu i en henrivende Dal, hvor en prægtig gammel Stald med Hølade fra Nordboernes Tid endnu stod temmelig urørt. I Nærheden laa en mægtig Klippeblok, og ved Siden af den en mindre.

Jeg havde nok længe under Nedstigningen hørt en underlig Glammen; men jeg havde ikke tænkt videre derover. Nu saa jeg tre Ræve sidde paa den lille Klippeblok; de gave uophørligt Hals. Først da vi kom tæt hen til dem, forsvandt de. Det var tre halvvoksne Unger. Ole listede sig imidlertid om mellem Stenene i den store, smukke Ruin, thi han havde hørt en sagte Bjæffen der inde fra. Jeg saa ham tage Ladestokken af sit Gevær og med den prikke mellem Stenene. Der lød et kort Bjæf, Ole grinte, drejede Ladestokken rundt flere Gange for endelig at trække den ud. Min Glæde var stor, da jeg saa en lille, hvæsende Ræveunge følge med Stokken, hvis Ende var viklet ind i dens Skind. Ole greb den adræt i Nakken, afførte sig med den anden Haand sin Anorak, i hvilken han viklede Ungen ind. Medens dette stod paa, havde jeg grebet Ladestokken, da jeg

hørte en lignende knurrende og bjæffende Lyd inde mellem Stenene. Jeg kiggede ind og saa et Par lyse Punkter, — Ladestokken blev ført ind, den stødte mod noget blødt — der lød et højt Bjæf — i det samme mistede jeg Taget derinde, og en lille, graablaa Ræveunge styrtede som en Kat ud af en Aabning tæt ved — Jeg sprang efter; atter begyndte jeg at prikke ind mellem Stenene, atter det samme Bjæf og atter en Skuffelse, idet Ungen slap væk, saa endelig lykkedes det mig at faa Tag i den, og jeg halede en prægtig lille Unge ud, som blev puttet ind i Anorakken til den anden. Efter forgæves at have gjort Jagt paa den sidste, sendte jeg Ole over til Kagsiarsuk, hvor han og Otto straks tømrede et Bur med Tremmer for. Det blev lavet af en af Beauvais-kasserne og var derfor ikke videre rummeligt.

Nogle Dage efter fangede vi paa lignende Maade i en anden gammel Ruin tre Ræveunger til, og nu havde jeg ialt fem prægtige Fyre i to smaa Bure, som vi førte med os i Baaden, da vi senere fra Kagsiarsuk gik Syd paa. Det kneb ofte at skaffe Føde til disse fem forslugne Krabater. Hver Dag fiskedes der Laks i Elvene eller der fiskedes Ulke og Torsk i Fjordene, for ikke at tale om, at Ole skød Ryper og andre Fugle til dem. De vare Anledning til megen Morskab, men da Kolonibestyreren i Julianehaab

ved vor Ankomst der i Begyndelsen af August foreslog mig at efterlade dem, medens jeg var paa Togt inde i Igalikofjorden, efterkom jeg gerne hans Forslag, og Rævene bleve anbragte i et stort Bur; der blev engageret en Grønlænder til at passe og fodre dem — og jeg havde arrangeret mig for at skaffe Foder til Hjemrejsen. Jeg havde nu en behagelig Følelse af i alle Tilfælde at kunne holde mit Ord; thi selv om nogle af Rævene døde paa Hjemtouren, skulde det dog være rent forbistret, om de allesammen vilde gaa den Vej.

Da modtog jeg en Dag, vi laa ved Igaliko, et Brev fra Kolonibestyreren, som blandt andet skrev, at han ved sin Tilbagekomst til Julianehaab fra en Udflugt »fik den kedelige Efterretning, at de fem Ræveunger, som jeg tilbød at ville lade passe af min Røgter, alle havde taget Udgangsbillet. Kl. 7 om Morgenen gav han dem Mad, Kl. $8^1/_2$ kom min Hustru ud for at se til dem. De havde da gnavet en af Tremmerne i Kassen til Dels i Stykker og vare løbne ud den Vej.«

Nu stod jeg der igen, og hvad der var det allerværste, jeg havde imidlertid afskediget Ole, som flere Gange havde narret mig og som i det hele var begyndt at blive fordringsfuld i Troen paa sin Uundværlighed.

For imidlertid at komme til Ende med Rævehistorien. — Jeg stred længe imod Oles Tilnærmelser; men da han i August Maaned en Dag kom med en dejlig stor Ræveunge, medens vi laa i Igalikofjorden, var min Modstand brudt. Jeg købte Ungen og antog ham paa ny, efter at han i Kajak havde gjort Touren til Julianehaab for at aflevere den. Der blev den sat i Bur og Buret i et Hus. Ungen døbtes med Navnet *Malit* efter Pigebarnet af samme Navn. Den var os til megen Tidsfordriv paa Rejsen hjem. Ved Ankomsten til København afgik »Malit« øjeblikkelig under Fruens Adresse og samtidig med den et Telegram med Melding herom. I nogen Tid stod den lænket i Herregaardens Have; thi Fruen nænnede dog ikke straks at lade den slaa ihjel for at faa et »Blaaræveskind«, saaledes som jeg havde givet hende Anvisning paa.

Tilbage til Lejren ved Tasiusak! Der blev jeg til den 28. Juli. Under Opholdet havde vi som sagt baade Regn, stille Vejr med en ulidelig Varme samt Brandstorme, saa vi maatte flytte Teltene ned i Læ af Klipperne uden at det dog

hjalp ordentligt; thi Sydøstføhnen er ikke at spøge med. Vegetationen og da særlig Pilekrattene bære overalt i det Indre af Fjordene i Sydgrønland stærke Spor af dens Virkninger. Buske paa aabne og udsatte Steder lægge sig for Vinden og vokse stærkest og frodigst mod Vest eller Nordvest, medens de mod Sydøst ere lave, trykkede eller helt afsvedne og døde. I Læ af store Sten rejse Buskene sig og strække sig herfra ud som en Snedrive, der bliver lavere og lavere. Det er dog ikke blot paa Vegetationen, at Sydøstvindens Virkninger spores; men hvor den er ualmindelig stærk, faar den tillige Betydning for Isforholdene i vedkommende Fjord. Netop her i Sermilikfjordens Indre driver Føhnen saaledes, efter Grønlændernes Sigende, Isfjældene ud af Bugten, ja det hænder ofte, at den bryder den nydannede Tyndis op, hvorved der paa dette Sted i den ellers næsten til Stadighed isfyldte Fjord holdes aabent Vande i længere Tid end andet Steds i Fjorden.

Da Udgravningerne ved Tasiusak vare afsluttede, drog jeg over til Otto Hansen med Ole og et Par af Kvinderne for at foretage nogle afsluttende Undersøgelser ved Kagsiarsuk.

Den *31. Juli* gjorde vi i Konebaad en Udflugt rundt Tunugdliarfiktjordens Nordende, paa hvilken vi besøgte en Mængde Ruingrupper.

Først langt ud paa Natten kom vi hjem til vor Teltplads igen.

Den *1. August* kom Sergent Jørgensen dragende med sin lille Kolonne. Samme Dag gik »Tøsen« til Igaliko med ham og det meste af Bagagen, som blev baaret over Tangen. Han skulde vente der, til jeg ad Sovejen gennem Tunugdliarfikfjorden over Julianehaab, hvor vi skulde hente mere Proviant, kunde naa op til Igaliko. Ole og min Tjenerinde Karoline, der havde hjemme i Igaliko, fulgte med til dette Sted, og fra nu af passede de to Søstre Augusta og Malit mine Sager for Resten af Sommeren.

Da »Tøsen« var vendt tilbage fra Igaliko, ladede vi Resten af Bagagen og Burene med Ræveungerne og naaede den *3. August* til Narsak, hvor vi modtoges med stor Glæde, thi i Hjemmene længtes man efter de fraværende. Det var ved Aftenstid, at »Tøsen« lagde ind i Bugten. Der var ikke ret mange Fangere hjemme, og Kvinder manglede der ogsaa en Del af; thi Narsak'erne havde deltaget i et stort Togt til Sundene og Øerne ude ved Kysten for at fange Sælhunde. Man ventede just samme Aften de fraværende tilbage med deres fuldt lastede Konebaade. En Kajakmand var ankommen med Melding, at de vare for Hjemgaaende. Det varede heller ikke længe, inden vi i den

stille Aften hørte Skud knalde mellem Isfjældene i Farvandet udenfor.

Da Mørket var faldet paa, kom Baadene roende under øredøvende Salut, i hvilken vi deltoge.

Samme Dag, vi forlode Narsak (den 19. Juni) for at gaa ind i Tunugdliarfikfjorden, var Togtet begyndt. Der deltog ialt 30 Personer, Mænd og Kvinder i det, og der var Folk baade fra Igaliko, Kangué, Niakornak, Kusinga, Tugdlarunat og Narsak. De droge af Sted i 3 Konebaade, og de havde tilbragt en herlig Tid. Deres fem Telte havde de slaaet op ved nogle Hytter, som de teltede over, og derfra vare de daglig i seks Uger gaaede paa Fangst. Udbyttet var glimrende, thi de havde ialt fanget hen ved et Par Hundrede Sæler af alle Slags. Kødet og Skindene havde de tørret, det første til Vinterforraad. I Begyndelsen, da Isen laa tæt ved Land, havde Fangsten været bedst, senere, da Isen drev bort, var Udbyttet blevet mindre.

Saasnart Baadene lagde til Land, begyndte Losningen af alle de mange Kroppe og Skind. Der var bogstavelig talt stuvende fuldt paa Stranden, og alle strømmede til og besaa og befølte al den Rigdom.

Det kneb lidt for »Tøsens« Besætning at sige Farvel, da vi næste Morgen, den *4. August,*

lagde ud; men Tanken om at de samme Dag vilde komme til Kolonien, hvor der ventede dem en glad Dag, holdt Modet oppe.

»*Inuvdluarit!*« (Lev vel!) raabte jeg, da vi under vajende Flag og den skyldige Salut stævnede Syd i. Næste Gang, »Tøsen« skulde vise sig ved Narsak, var det som de Pigers Ejendom, der saa trofast havde fulgt mig hele Sommeren.

XIII.

Julianehaab. — Morderen Esra. — Igalikofjorden. — Igaliko. — Livet det hele lange Aar. — Ruiner. — Ole paa Spil. — Job fortæller om, da Sønnen Amos fældede Bjørnene. — En Strid om et Bjørneskind. — Vi gaa til Kagsiarsuk i Igalikofjorden.

Den *4. August* om Natten ankom vi til Julianehaab i Mulm og Mørke efter at være blevne opholdte ved nogle Ruiner paa Tugtutok Øen. I Stilhed rejste vi vore Telte ved Europæerhusene. Med Forbauselse saa Koloniens Beboere næste Morgen, at vi vare komne.

Den *5. August* laa vi ved Kolonien for at aflevere vore Samlinger og Fund samt for at faa ny Proviant til Touren i Igalikofjorden. Her viste man mig en Grønlænder ved Navn *Esra*, som i sin Tid havde siddet i Fængsel for Mord. Han var gift og boede dengang i Nærheden af Sydprøven. Med

en Pige fik han et Barn, som hun dræbte efter hans Tilskyndelse. Forstanderskabet havde imidlertid paatalt, at han levede sammen med to; men Esra blæste dem et Stykke og vedblev at leve som hidtil, i højeste Grad opbragt paa dem, der havde angivet ham. Det var særlig en Grønlænder *Adolf* ved Sydprøven, som Esras Harme rettedes imod. Han besluttede, at denne skulde faa det Vrøvl betalt, han havde foraarsaget ham. Da Adolf engang var ene ude i Kajak, passede Esra ham op og lagde sig i Baghold bag en lille Ø. Idet Adolf passerede, roede Esra til og kastede Harpunen efter ham. Den ramte dog ikke, hvorpaa Esra søgte at vælte Adolfs Kajak. Da dette imidlertid ogsaa glippede, opgav han sit Mordanslag og roede hjem. Adolf fjærnede sig ved at ro baglænds. Da han kom hjem, meddelte han selvfølgelig det passerede, og Esra blev fort til Julianehaab, hvor han i Aar og Dag holdtes indespærret. Berøvelsen af Friheden er for de Frihed elskende Grønlændere den haardeste Straf, de kunne faa, og Esra led sikkert overmaade meget under sit Fangeliv af Længsel efter Friheden.

Endelig blev han dog losladt; men den lange Indespærring havde gjort ham uvant til Fangst, saa det særlig i Begyndelsen kneb for ham at skaffe Foden til sig og sin Familie.

Tidligere havde han været en af de bedste Fangere; efterhaanden lykkedes det ham vel igen at opnaa en ikke ringe Dygtighed, dog aldrig som i sine tidligste Dage.

Hans Fængselsliv havde gjort ham menneske-sky, og han holdt sig for sig selv — ogsaa fordi de andre Fangere i Begyndelsen vare bange

for at gaa ene ud med ham. Den Uddeling, Grønlænderne ellers altid pleje at foretage, naar de have fanget en Sælhund, foretager han aldrig. Kort sagt, han lever fortrinsvis sit eget Liv.

Det er yderst sjældent, at Grønlænderne faa direkte Straf for deres Forseelser; men Mord og andre grove Forbrydelser høre ogsaa til Undtagelserne blandt dette fredsommelige Folk.

Det hændte for nogen Tid siden ved Kolonien Sukkertoppen, at en Pige fødte i Dølgsmaal og derefter dræbte sit Barn. Hun blev ført hen til Flagstangen udenfor Koloni-

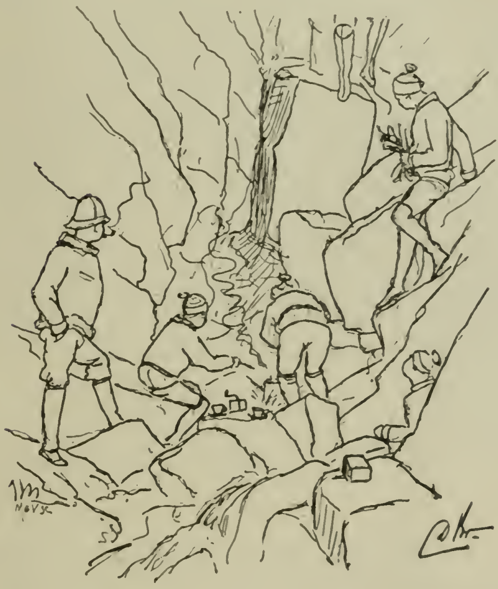

bestyrerens Bolig og her, i Nærværelse af alle Grønlænderne, blev Toppen, hendes bedste Pryd, skaaret af hende. Dermed var hun brændemærket for en Tid.

Den 6. *August* gik vi for en strygende Vind ind ad Fjorden lige til Igaliko. Af Teltstænger og Sejldug lavede vi i Hast et Latinersejl, som bar os frem, uden at det var nødvendigt for Pigerne at ro.

I Julianehaab havde »Tøsens« Besætning moret sig godt, og nu, medens der holdes paa Aarene, fortalte de hinanden om deres Oplevelser. Jeg havde foræret dem hver et Par Ørenringe, som jeg havde købt ved Kolonien. De kom nu frem, og Otto maatte paa Opfordring hugge Huller i Pigernes Øren for at faa Ringene anbragte. Dermed gik en Tid af Dagen, saa lagde vi til Land ved en Klipperevne, hvor der var et lille Vandløb, for at koge Kaffe, og stævnede saa videre ind i Fjorden uden om de stejle Fjælde ved Nulok og ind til Igaliko.

I Igalikofjorden findes ingen Bræer. Fjordisen gaar i Reglen ud i April, hvorefter der er aabent Vande ofte lige til Januar Maaned. Har det været en meget stormfuld Vinter er det endog hændt, at Fjorden har været isfri hele Aaret rundt. Storis ude fra kommer der kun lidt af. Det ses saaledes, at Isforholdene ere meget gunstige for Sejlads, gunstigere end i Nabofjorden — Tunugdliarfik — f. Eks.

Fjordens Vestside er, lige fra Indløbet til Kakortokfjord og til Igaliko, meget stejl, kun længst mod Syd findes paa en fire fem Steder en Smule Kystland, som Nordboerne have benyttet til Anlæg af Gaarde; men paa hele den øvrige Strækning findes næsten ingen Landingssteder, ja selv ved *Sigsardlugtok*, hvor der i en Dal bag Fjældet ligger Ruiner af en Gaard, er Landing yderst besværlig, saaledes som ogsaa Navnet siger.

Fjordens Østside har paa et langt Stykke omtrent samme Udseende som Vestsiden.

Nord for Bugten ved Ekaluit findes lavere, kratbevoksede Fjældsider, nemlig de vestlige Skraaninger af den lave Fjældryg, som adskiller Igalikofjorden fra den store Lavning i Nord-Syd. Den store Bugt ind til Kagsiarsuk — eller om man vil Fjordens østre Arm — er omkranset af høje Fjælde; her findes foruden ved Kagsiarsuk endnu et Par Nordbogaarde. I denne Arm udmunder en prægtig Elv, som kommer fra Indlandsisen. Den medfører Ler og Grus, der har fyldt Bugtens Inderste, og som har givet Anledning til Sandflugt.

I det Inderste af selve Fjorden træffes langs Nordøstsiden kun stejle, af og til kratbevoksede Fjældsider.

Først ved Igalikotangen falder Terrænet fra begge Sider ned til den nogle hundrede Fod høje Slette.

Paa Kystlandet nedenfor Fjældene ligger Grønlænderbopladsen *Igaliko* (ɔ: forladt Kogested), nogle hundrede Alen fra Stranden paa samme Sted, hvor de store Nordboruiner findes.

Befolkningen, der bestaar af henved halvfjerdsindtyve Sjæle, ejer fjorten Kajakker og fire Konebaade og bor i otte Huse med tilhørende Hørum og Stalde til de 29 Stykker Kvæg (15 Køer, 7 Tyre og 7 Stykker Ungkvæg), som holdes af den. Staldene ere byggede, omtrent som de ved Narsak. Hørummene ere omtrent dobbelt saa store, som de tilsvarende Stalde.

Høet bjærges udelukkende i Igalikofjorden paa flere forskellige Steder, hvor der næsten overalt findes Nordboruiner, dels af Gaarde, dels af Folde. Ialt bjærges aarlig et halvt hundrede Konebaadsladninger.

Kvæget gaar i Reglen ude fra April til Oktober, i hvilken Tid det henter Føden paa Græsgangene omkring Igaliko. Om Vinteren staar det paa Stald; dog hænder det af og til, at det slippes ud, naar den stærke Blæst, som altid hersker ved Igaliko, har fejet Sneen bort. I trange Vintre, hvor det har skortet paa Foder, have Grønlænderne fodret Køerne med tørret Fisk (Torsk og Angmagsætter), endvidere have de i de senere Aar anvendt Roer (Botfeldske), som dyrkes i hegnede Haver. Køerne malkes tre Gange dagligt og drives i den Anledning ind til Husene. De give rigeligt Mælk, og Grønlænderne forstaa at lave Ost og Smør, som sælges til Europæerne, foruden at de selv spise en stor Del.

Igaliko er absolut den af alle Ruingrupper, som har de største Stalde for Koer, og hvortil der har hørt de største, flade Græssletter, som naturligt vare Betingelsen for et stort Kohold. I Sammenligning med andre Gaarde, f. Eks. Kagsiarsuk ved Tunugdliarfikfjorden, ere Fjældgræsgangene for Geder og Faar derimod ikke bedre. Saa vel Egnene mellem Tunugdliarfik- og Sermilik- som mellem Igaliko- og Agdluitsokfjorden have derimod langt rigere Fjældgræsgange.

Vi have set, at Igalikoerne om Vinteren, naar der ligger Sne, og Fjordene ere isfyldte, gaa paa Ski helt over til Tasiusak i Sermilikfjord for at fange Sæler. Desuden gaar Vintertiden med at pilke Fisk fra Isen eller med at jage Harer, Ryper og Ræve i Fjældene. Skulde Fangsten og Jagten slaa fejl, have de jo deres Køer at ty til.

Først i April Maaned begynder Solen at varme ordentligt, og Sneen at svinde over Landet. Da er det særlig god Tid at passe Sælerne op, naar de kravle op paa Isen for at sole sig. Jagten paa Fjældene giver samtidig mere Udbytte. Efter som Isen svinder og gaar ud af Fjordene, forsvinde ogsaa Sælerne, og Jægerne drage nu hovedsagelig til Fjælds efter Vildtet.

I Juni Maaned er Fjordisen i Almindelighed borte. Nu er det Tiden, da Fuglene

ruge ved Søerne rundt om. Fangerne gaa da ud at fiske fra Kajak eller de lede efter Æg, saaledes f. Eks. efter den toppede Skalleslugers ved Ekaluit.

Det er en travl Tid, thi nu skulle Roer og Kartofler lægges, for at de inden Efteraaret kunne give Høst, og samtidig staar Angmagsætterne i Stimer ved Kysterne; de maa fiskes til Vinterforraad.

Vi ere nu naaede til hen imod Juli Maaned. Nogle Konebaade søge til Elvene i Igalikofjorden for at fiske Laks, andre blive baarne over Tangen, thi Laksen er gaaet op i Elven ved Kingua i Tunugdliarfik, og der har maaske allerede Folkene fra Narsak sat Garn ud efter den; det gælder at salte nok til Vinteren. Men ogsaa langt ud til Kysten maa der sendes Folk paa Sælhundefangst. De blive der i flere Uger sammen med Fangere og Jægere fra andre Bopladser og vende først hjem, naar Baadene have fuld Last af Skind, Spæk og tørret Kød. Sommeren er kort, og man maa skynde sig, om alt det skal blive besørget. I September — Oktober begynder jo Fjordisen ofte at lægge sig, og forinden maa der være samlet Hø til Køerne. Endelig staar tilbage i Slutningen af September at høste Roer og Kartofler samt samle Brændsel for Vinteren.

Sneen har af og til hen paa Eftersommeren lagt sig paa Fjældene, for snart efter at tø bort igen. Den kommer dog snart igen, og i Almindelighed ere Fjældene dækkede af et hvidt Tæppe i Oktober. Undertiden falder dog ingen Sne, saa Kreaturene kunne gaa ude lige til Jul. Ved Vinterens Begyndelse sætte Jægerne deres Rævefælder, som de af og til besøge for at holde i Orden. Have Fangere og Jægere gjort deres Pligt, og have Piger og Koner været flinke, da bliver der ingen trang Vinter, og da kan der fejres en glad Jul med Sang og Andagt, og da vil Foraarssolen kigge ind til friske og glade Mennesker.

I den lange Vinter haves ikke videre Samkvem med Omverden; thi selv om enkelte Mænd paa Ski kunne naa Kolonien, er det dog i højeste Grad besværligt ved Hjælp af dem at faa Proviant tilbragt, om det skulde gøres nødvendigt. Hundeslæder kendes jo ikke i Sydgrønland.

Ved Igaliko og paa Tangen findes en Del Ruiner af Gaarde og Folde. Den største Gruppe er den ved selve Igaliko, hvor der har ligget en meget stor Gaard med Kostalde paa 100 Alens Længde, deri indbefattet Holade. Endvidere findes en Korskirke, som nu kun skelnes i Grunden. Dens Længde er 42 Alen.

At den saakaldte Ruin »Brattahlid« ikke er en Bolig, som tidligere antaget, er saa vel antydet af Nordenskiöld som af Holm (Holm og Garde: Konebaadsekspeditionen, S. 21). Det var ogsaa straks mig indlysende, at denne Ruin, som jo skulde være Erik den Rødes Bolig, aldeles ikke lignede en Bolig. Da tilmed mange andre Forhold tydede paa, at det kun var et Udhus, som de kendes fra mange andre Steder, besluttede jeg at lede efter den rigtige Bolig. Det lykkedes mig uden Vanskelighed at finde den.

Vi kom sejlende til Igaliko sammen med en Konebaad, der havde været paa Høbjærgning, og som ogsaa havde sat Sejl til. Paa Stranden saa vi overalt Hø ligge til Tørring.

Paa Landingsstedet traf vi bl. a. Jørgensen, derimod viste Ole sig ikke, sandsynligvis fordi han havde en daarlig Samvittighed overfor mig. I Tunugdliarfikfjorden havde han en Dag narret mig bort fra et Sted, hvor jeg antog, der var Ruiner og hvor der senere virkelig ogsaa fandtes saadanne, blot fordi han vilde paa Jagt. Da jeg saaledes ikke kunde stole paa ham, og da han desuden satte Splid i min Besætning, var han bleven afskediget.

Nu havde han paa ny drevet sit Spil med Jørgensen. Denne havde engageret en ung Grønlænder til at vise sig de Steder, jeg havde udpeget til Aftegning. En Morgen var Ole kommen til Jørgensen og havde fortalt, at vedkommende Grønlænder ikke kunde komme, fordi han skulde paa Fangst; samtidig tilbød Ole at vise Vej. Jørgensen tog mod Tilbudet i god Tro, men senere viste det sig, at Ole havde løjet.

Trods alt det, saa jeg Oles Ansigt i Teltsprækken om Aftenen, da jeg var ved at gaa til Køjs. Han fortalte mig en Mængde, men jeg forstod ham ikke og jog ham bort. Fra mig gik han hen til Jørgensens og Ottos Telt, hvor Provianten stod, og sagde der, at jeg havde sagt, han skulde have en Snaps. Selvfølgelig blev han uden videre Formaliteter smidt ud.

De følgende Dage viste han sig ikke.

Derimod havde jeg Besøg i Teltet af flere af Mændene fra Igaliko. De ligne i høj Grad Europæere. Gamle Søren med det store hvide Skæg er særlig en smuk Type. Der bragtes uophørligt Gaver af Mælk, men da jeg til sidst ikke belønnede Giverne saa rundeligt, som de aabenbart havde ventet, udebleve Gaverne heldigvis ganske, og jeg kunde faa Lov til i Skikkelighed at handle med *Job*.

Sammes Søn *Amos*, der er en rask Knægt paa ikke tyve Aar, havde allerede haft et uægte Barn, som forresten døde; men han havde ogsaa skudt to Bjørne, hvorom Faderen med berettiget Stolthed fortalte, medens han samtidig agerede Bjørn og kravlede om i Teltet paa alle Fire, saa det var en ren Festforestilling; samtidig udstødte han Brøl og knurrede paa de passende Steder i Fortællingen:

Fjordisen i Tunugdliarfikfjorden laa i April Maaned 1894 helt ud forbi Nunasarnak.

Det var den 10. Noget før Solopgang slængte Amos sin Riffel over Nakken, puttede Kobberemmen i Bukselommen, tog Stokken i Haanden og vandrede derpaa fra Igaliko over Tangen hen imod Tunugdliarfikfjorden paa sine Ski.

Det var fint Vejr, ikke videre koldt, og Sneen laa overalt paa Fjæld og i Dal. Da han kom til Tunugdliarfikfjorden var Solen oppe, efterhaanden som den steg, lettede Taagen og lagde sig over Fjældtoppene, medens Sneen glimrede i Sollyset og blændede Øjet. Amos fortrød derfor, at han ikke havde taget sine Snebriller paa; men derved var nu intet at gøre. Medens han vandrede over Tangen, op-

dagede han ved at se sig tilbage, at en ældre Mand, *Elias* fra Igaliko, ligeledes kom gaaende paa Ski samme Vej, som han selv.

Dagen før havde Folk fra Igaliko set Bjørnespor langs Stranden ved Tunugdliarfikfjorden; men da de ingen Vaaben havde haft med, havde de ikke fulgt dem. Nu ledte Amos og fandt tæt ud for Kysten Sporene af to Bjørne, som havde gaaet langs Stranden i nordlig Retning — den ene bag den anden.

Han kunde se, at de snart havde gaaet med lange Skridt, snart løbet.

En Timestid gik han saaledes paa Sporene til ind i Korokbugten med de stejle Fjældsider rundt om og med Isbræen for Enden. Den gamle Elias fulgte efter alt, hvad han kunde; men han havde Nød med at vinde med.

Inde i Bugten paa østre Side er der under de stejle Fjælde et smalt Underland. Amos var omtrent en Fjerdingvej herfra, da han opdagede to mørke Punkter, som bevægede sig frem langs Kysten efter hinanden. Han vinkede nu til Elias for at han skulde skynde sig at komme nærmere. Da sidstnævnte kom til, sagde Amos:

Her er de jo*).

---

*) Det var aabenbart for at konstatere, at *han* først havde set Bjørnene og altsaa var Ejer af Skindene, uanset hvem af dem, der maatte skyde dem.

Saa fortsatte de to Mænd Vejen uden at sige noget til hinanden, thi de havde Hastværk. Vinden var imidlertid sydlig og bar altsaa hen paa Bjørnene, som derfor snart kunde ventes at ville opdage dem. De to Mænd gjorde derfor en stor Omvej ud paa Isen i Bugten. Amos var stadig foran og nærmede sig Land i en stor Bue. Bjørnene havde endnu ikke opdaget ham, og den ene gik stadig bag den anden langs Stranden. De kom forbi en af Grønlænderne fra Igaliko opsat Rævefælde uden straks at opdage den; først da de vare komne et lille Stykke Nord for den, standsede de, snusende til Siden — aabenbart fordi Vinden nu havde bragt dem Færten af Maddingen — og gik derpaa begge iland og hen til Fælden. Efter et Par Gange at have gaaet rundt om den og snuset, gave de sig til at rode i den. Nu vare imidlertid Amos og Elias komne paa Riffelskuds Afstand og bleve netop opdagede af Bjørnene. Disse rejste Hovederne, brølte og stode et Øjeblik stille og saa paa de ankommende. Amos, der var forrest, standsede; det samme gjorde Elias noget længere tilbage. Begge ladede Bøsserne. Nu løb Bjørnene imidlertid op ad Skrænten og vendte derpaa om i sydlig Retning langs Underlandet og derefter op ad en Fjældskraaning. Amos skyndte sig dristigt efter.

Ved Foden af en Fjældvæg, hvor over der laa et Isdække og et enkelt Sted løs Sne, standsede Bjørnene, fordi de ikke kunde komme højere op. De syntes meget trætte, gabede og snappede efter Sne; men ogsaa Amos følte sig udmattet, da han klatrede op efter dem. Elias blev staaende ved Stranden. Den gamle Mand var nemlig usikker paa Benene, fordi hans ene Knæ var daarligt, saa han vovede ikke at forfølge og var øjensynlig ængstelig. Amos søgte at naa udenom Bjørnene for at drive dem ned paa det fladere Terræn, hvor han kunde komme dem paa nærmere Hold. Han skreg efter dem for at faa dem til at standse, men de klatrede blot videre. Endelig kom han dog oven for dem; men da de opdagede det, drejede de af og fulgte langs Kysten, stadig dog i vanskeligt Terræn. Han vedblev at skrige. Bjørnene stode en Gang imellem stille og kiggede efter ham, ja en enkelt Gang gik de endog op imod ham, men straks efter satte de bort i Løb. Den ene var meget mindre end den anden. Det var aabenbart en Moder med sin Unge. Den lille var stadig foran og skyndte sig af Sted; men naar den opdagede, at Moderen var bleven for langt tilbage, stod den stille og ventede. Moderen var aabenbart meget træt.

Pludseligt begyndte de begge at løbe ned mod Stranden, og Amos efter; men i næste

Øjeblik klatrede de op igen, og nu var Amos kommen neden for dem, thi Terrænet var nu meget vanskeligt, saa han havde større Møje end de med at faa Fodfæste paa de glatte Isflader.

Elias var stadig nede ved Stranden. Da han saa, hvor vanskelig Jagten var, raabte han til Amos, at han skulde komme ned til ham. Amos kunde høre, at Elias var bange; men han vilde ikke opgive Jagten, skønt ogsaa han var ikke saa lidt beklemt ved Tanken om, at Bjørnene mulig vilde springe paa ham. Han smed derfor Skierne paa Skrænten, tog Bøssen over Skulderen klar til Brug og klatrede op, idet han med Skistokken huggede Trin i Isfladen. Han fulgte ikke Bjørnesporene og tog ikke Retning lige mod Bjørnene, men klatrede uden om for at komme oven for dem i ikke alt for nær Afstand; men paa den anden Side dog indenfor Skudvidde.

Bjørnene vare imidlertid standsede ved Foden af en meget stejl Klippevæg. Ungen klatrede et lille Stykke videre op; men da Moderen øjensynlig var for udmattet til at følge den, gik den lille tilbage igen. Moderen begyndte nu at grave i den løse Sne, som dækkede en lille Afsats, vist nok i den Hensigt at gemme sig; men Ungen lod den ikke i Fred og stødte til den med Snuden for at faa den frem. Det hjalp dog ikke, og de gravede sig begge to

ned i Sneen, saa kun Halvdelen af Kroppene ragede op.

Medens Amos klatrede op i Nærheden, laa de og drejede Hovederne imod ham, hylede, brølede og gabede. Amos naaede med Besvær en Klippeafsats oven for, hvorfra han havde godt Skud ned paa dem. Da de imidlertid til Dels laa gemte i Sneen, og da han ønskede at faa større Maal at skyde paa, løsnede han nogle Sten og gav sig til at kaste dem ned paa Bjørnene. Disse rørte sig dog ikke af Pletten, men indskrænkede sig til at dreje Hovederne op imod ham, idet de knurrede, dog uden at vise Tænder. Da der ikke i Nærheden var flere Sten at faa fat i, trykkede Amos Snebolde og kastede dem paa Dyrene.

Elias raabte nu til Amos, at han skulde skyde. Amos lagde derfor Bøssen til Kinden og sigtede paa Ungen, som han bedst kunde se. Men straks tog han igen Bøssen fra Kinden og ladede den med to Kugler for at være sikker paa at dræbe, hvis han ramte.

»Jeg tager to Kugler,« raabte han til Elias.

»Ja!« svarede Elias.

Nu sigtede han igen paa Ungen, idet han holdt paa Struben.

Skuddet gik af og ramte, saa vidt han kunde se, for højt i Halsen.

Den anskudte Unge rørte sig lidt, og Amos saa vel Blodet pible frem paa det hvide Skind, men den rejste sig ikke op, og Amos troede derfor, at han ikke havde ramt den rigtigt. Han skyndte sig at lade igen. Krudtet maalte han ud i Hænderne paa det løse istedetfor at benytte Maalet, som han plejede, og han ladede kun med een Kugle; thi han syntes ikke, at han kunde give sig ordentlig Tid dertil. Da han imidlertid paa ny havde ladt sit Gevær, blev han igen mere rolig og var ikke saa angst som før.

Nu kom han i Tanker om, at han havde hørt, at naar en gammel Bjørn blev skudt, vilde dens Unge ikke forlade den; derfor besluttede han sig til at holde til Moderen, som imidlertid havde vendt Siden noget mere til, saa han nu kunde holde paa Bladet.

Den laa ganske rolig og drejede Hovedet op imod ham. Han skød og skyndte sig at lade for tredje Gang, inden han ret havde undersøgt Virkningen af sit sidste Skud.

Da han var færdig med at lade, saa han, at Moderen havde flyttet sig lidt og at den var blodig. Han holdt nu samme Sted som sidste Gang, paa det venstre Skulderblad, og skød. Bjørnen rejste sig nu straks paa Forbenene, sad et Øjeblik stille, men væltede saa om paa Siden og rullede ud over Skrænten, hvor den et

Sekund forsvandt for ham for i det næste at vise sig helt nede paa det jævne Terræn, halvvejs ned mod Stranden, hvor den kom kørende ned med Hovedet foran. Den var aabenbart stendød.

Ungen, som hidindtil havde ligget rolig, rejste sig op, da Moderen trillede ned. Amos saa den et Øjeblik, saa blev den borte for ham nedenfor Klippeafsatsen, hvor han hørte dens Brøl. Straks efter saa han den igen nede ved Siden af Moderen. Han skyndte sig derfor at lade paa ny og steg derefter ilsomt ned efter.

Elias havde imidlertid set den lille Bjørn løbe ned ad Skrænten til Moderen og han hørte dens Klagebrøl.

Da den naaede Moderen, gik den rundt om denne, snusede og brølte, saa lagde den sig ned ved Siden af hende med Hovedet op paa den gamle.

Elias fattede nu Mod og gik op ad Skrænten. Paa længere Afstand fyrede han nu nogle Gange paa den lille, men ramte den kun i Foden. Den satte sig nu op og brølte for derpaa at vakle om paa Siden som død. Amos kom nu ned efter at have taget Skierne paa igen, og Elias kom ogsaa til med glædestraalende Ansigt. De prikkede nu til Bjørnene med deres Skistokke, og da de ikke syntes at være sikre paa, at

Ungen var død, fik den endnu et sidste Skud af Elias's Bøsse.

Amos sagde ikke noget til Elias, og denne heller ikke noget til førstnævnte. De stode begge og betragtede de to Bjørne. Da de imidlertid vare blevne meget varme af Skitouren og nu stode i Skygge, hvor det var koldt, kom de til at fryse. De bleve derfor enige om at slæbe Bjørnene ud i Solen ved Stranden for at flaa dem der. Amos tog da sin Kobberem, bandt den fast i Hagen paa den ene af Bjørnene, anbragte den anden Ende af Remmen om sin egen Pande og trak den saaledes ned mod Stranden, mens Elias samtidig halede den i Benene. Da den første var bragt ned, hentede de paa samme Maade den anden.

Ude paa Isen saa de nu et Par andre Grønlændere komme jagende paa Ski; det var Nikolaj fra Igaliko, bag efter ham kom Enok. De havde ogsaa fulgt Bjørnesporene. Da de kom i Nærheden, bleve de raabte an og erfarede den glædelige Begivenhed.

Enok blev nu sendt hjem til Igaliko for at hente flere Folk til Byttets Transport, imens flaaede de tre tilbageblevne Bjørnene. Enok skyndte sig, thi allerede fire Timer efter kom han med seks Mænd. De ti Mænd kunde dog ikke transportere alt. Da de kom hjem ved Aftenstide, stode Grønlænderne paa Tagene

i Igaliko for at modtage den dristige unge Bjørnejæger Amos med Salutskud. Job, Amos Fader, var voldsom glad og stolt over Sønnens Bedrift og gik ham i Møde for kort og godt at sige ham:

Tak! (Krujanak).

Om Aftenen, da Kødet var delt ud og kogte i Gryderne rundt om i alle Husene, var der Fest, som forhøjedes ved, at der spenderedes Kaffe; derimod dansedes der ikke, hvorover Job var fornærmet paa Sønnens Vegne.

Næste Dag hentedes det ene Skind og en Del Kød, som ikke straks havde kunnet medtages.

Skindene solgtes til Handelens Udligger i Narsak og indbragte den lykkelige Amos 72 Kroner.

I Bugen paa den ene Bjørn fandtes nogle Hagl. Hvordan de vare komne der kunde ikke forklares, thi Dyret havde ingen Saar.

Historien om, hvorledes Amos skød Bjørnene, fortaltes vidt og bredt og glædede mangen brav Jæger, dog ingen som den gamle Job, der atter og atter fortalte om Sønnens Heltebedrift.

Grønlænderne have, som det maaske vil være adskillige bekendt, den mærkelige Skik, at Skindet af en Bjørn tilhører den, der først har opdaget den, uanset om han er den, der senere skyder den.

Dette viser, at Jagten paa Bjørne ikke anses for videre farlig.

Bestemmelsen giver sjældent Anledning til Stridigheder; dog hænder det, saaledes som det netop var Tilfældet under mit Ophold ved Igaliko:

I Maj Maaned stod en Dag vor Bekendt Ole samt Egede og Hans og snakkede sammen paa Taget til et af Husene i Igaliko. Tilfældigvis faldt Oles Blik ud over Isen paa Fjorden, hvor han saa et Dyr komme spaserende.

»Der kommer jo en Ræv,« sagde Ole til de andre.

Medens de stod og saa paa den, opdagede Ole, at det var en Bjørn, og i samme Nu styrtede de alle som een ned for at hente deres Bøsser.

Snart lød det overalt: Nanork! Nanork! fra gamle og Unge. Børnene og deres Mødre kravlede op paa Hustagene for at være Vidne til Jagten, medens Mændene drev Bjørnen op paa Land, hvor den blev skudt af Kateketen med Hagl helt inde mellem Husene, paa hvilke Børn og Kvinder stode.

Efter et velrettet Skud, som ramte Bjørnen paa Bladet, faldt den øjeblikkelig om og døde.

Nu kom imidlertid Vanskelighederne, da Spørgsmaalet skulde afgøres, hvis Ejendom den var.

Søren, den gamle Patriark og lune Broder med det store, hvidgraa Skæg og lange, graalige Haar havde foruden Børn med sin retmæssige Kone tillige en illegitim Søn *Joel,* en halvvoksen Fyr paa sytten Aar, som han holdt meget af, skønt det, efter de andre Grønlænderes Sigende, var en slem Dreng. Joel boede i Sørens Hus; hans Moder var en ældre Pige. Da der blev Tale om, hvis Bjørnen var, sagde Joel til Faderen, at han var den, der først havde set den gaa paa Isen. Han kunde imidlertid ikke rigtig klare for sig, og hans Angivelser af de Steder, hvor han først havde set Bjørnen, vare til Dels fejlagtige, saa alle vare enige om, at han løj, undtagen Søren. Moderen, som plejede at bo hos en Grønlænder ved Navn Abraham i Igaliko, blev til Dels blandet ind i Striden og fortrak til en Slægtning, Kateketen ved Narsak, da hun ikke vilde høre paa alt det Vrøvl og de Beskyldninger for Løgn, som slyngedes mod hendes Søn.

Søren var imidlertid en egenraadig Mand; og han tog simpelthen Bjørneskindet, da Bjørnen var flaaet, og sagde, at han vilde ro til Juliane-

haab med det, saa kunde de der nede faa at vide, hvem der skulde have Pengene. Imidlertid lagde han Skindet ud paa Grønsværet til Tørring. Herover bleve de andre Mænd vrede og sagde, at Ole skulde tage Skindet. Nu blev Søren rasende og truede med, at hvis de andre blev ved med at sige, at Skindet var Oles, vilde han skære det itu.

Sørens Kone og hans og hendes Søn toge naturligvis Parti imod Søren og Joel og erklærede, at de ikke vilde røre ved Skindet, fordi de var overbeviste om, at Joel løj.

Imidlertid gik denne efter Faderens Ordre hen og hentede Skindet, som laa til Tørring, hvorpaa det blev gemt i et Hus, hvor der opbevaredes Græs og Foder til Køer.

Ole havde opdaget, hvor Skindet opbevaredes, listede sig derhen og tog det, hvorefter det blev solgt ved Kolonien.

Senere blev der i denne Sag skrevet og snakket en hel Del, uden at Resultatet endnu var afgjort, da jeg forlod Grønland.

Indtil den 12. August blev jeg ved Igaliko, hvorfra jeg gjorde Udflugter til mange Ruingrupper, saa vel i Bugten som paa Tangen. Paa Igdlerfigsaliks Top hinsides Bugten laa

Sneen allerede. Jeg var derfor glad ved, at jeg havde været der forinden. Endvidere besøgtes en Hule i Klippevæggen paa *Iliortafik*, som Dr. Steenstrup har fundet, og som han mener mulig har været beboet af Thormod Kolbruneskjald. Endelig foretoges Gravninger i flere andre Ruiner ved Igaliko, ligesom Kirkeruinen opmaaltes, da der har været rejst Tvivl om, hvorvidt den tidligere har været rigtig opfattet. Da Arbejdet imidlertid slæbte sig langsomt frem, til Dels fordi Grønlænderne gik paa Fangst, tog jeg den 12. August til Kagsiarsuk ved Igaliko-Fjordens østre Arm, for senere i et Par Dage at besøge Igaliko for at slutte Undersøgelserne. Paa Vejen hen og hjem havde jeg beset flere Ruingrupper i Igalikofjordens inderste Del.

XIV.

Egnene mellem Igaliko- og Amitsuarsukfjorden. — Udflugt. — Otto Hansen gaar hjem over Ivigtut. — Vi modtage Besøg ved Kagsiarsuk. — Melding om »Hvalfiskens« Ankomst. — Opbrud til Kolonien. — En sidste Tour til Sermilikfjorden. — Farvel til »Tøsens« Besætning. — Hjemrejse.

Straks efter Ankomsten til Kagsiarsuk i Igalikofjordens østre Arm, hvor vi skulde blive i længere Tid for at undersøge Ruinerne af en stor Bolig ved den derværende Kirke, gjorde jeg den 14., 15. og 16. August en Tour ind i Egnene mellem Igaliko- og Agdluitsokfjorden.

Nærmest ved Indlandsisen ligge ubeboelige og til Dels golde og øde Højdedrag, som sænke sig ned mod SO. til i Højde med en Linie mellem de to Fjordes Inderste.

Terrænet SV. for denne Linie er opfyldt af lavere, bølgeformede Højsletter og mindre Fjældpartier, hvis største Højder ere c. 1500 Fod. I Dalene og Lav-

ningerne ligge en Mængde større og mindre Søer, der have Afløb til Fjordene. Paa Søernes Bredder samt i Dalene langs Elvene træffes forholdsvis frodige Græsgange, for ikke at tale om, at hele Strækninger ere bedækkede med Bøller, ligesom der paa Fjældskraaningerne findes ypperligt Foder og frodigt Krat af Birk og Pil. Egnen ligner i høj Grad de vandrige Egne mellem Tunugdliarfik- og Sermilikfjordens Inderste.

I Foraarstiden yngle Svømmefuglene paa Bredderne af Søerne, og der er er en Rigdom af Harer, Ræve og Fuglevildt, særlig Ryper. I gamle Dage har der sikkerlig her ligesom i Egnene mellem Tunugdliarfik- og Sermilikfjordene været mange Rensdyr.

At de Nordboer, som bosætte sig i disse de frugtbareste Egne i Fjordene ved Julianehaab, hovedsagelig have levet af Kvægavl og i mindre Grad af Sælfangst er troligt, eftersom de ikke i samme Grad som i mindre frugtbare Egne have været nødsagede til at ty til denne Erhvervsgren, som tilmed, paa Grund af de lange og besværlige Afstande til Fjordene, synes at have maattet staa i anden Række.

I disse rige Egne komme Grønlænderne næsten aldrig. Al Slags Vildt har ret sin Tumleplads her, og ingen søger nu Erhvervet der, hvor der i Nordboernes Tid laa mange Gaarde og ernæredes mange Individer. Kun enkelte af Grønlænderne fra Igaliko gaa paa Jagt i de nærmeste Egne ved Kagsiarsuk, medens Egnene ved Amitsuarsuk nu aldrig besøges. Ingen nulevende Grønlænder er ordentlig kendt i disse Egne, hvorfor Vandringer dersteds besværliggøres af Mangel paa Førere.

Aldrig saa snart vare vi ankomne til Kagsiarsuk, før den uundgaaelige Ole arriverede, og

da han forsikrede, at han kendte nogle Ruingrupper i Nærheden, syntes jeg ikke, jeg kunde forsvare at afslaa hans Hjælp.

Den 14. August om Morgenen startede vi da, fire i Følge. Der var foruden Ole og mig

endnu en Grønlænder, *Kasper* fra Julianehaab, som havde ledsaget Kaptajn Holm paa nogle Toure i disse Egne, og endelig Malit. Vi medtoge ingen Telte, men et Par Tæpper og agtede at sove under aaben Himmel. Proviant for 6

Dage havde Grønlænderne i Tornystrene, ligesom de havde Spader paa Nakken. Myggenæt havde vi for Ansigterne. Malit havde sin Kaffekedel i Haanden og bar en let Tornyster med hendes egne Sager.

Det var knusende varmt, og flere Gange maatte vi holde Smaahvil. Vi plejede da at tænde Baal for at fordrive Myggene. Det hjalp dog ikke ret meget, og den eneste Maade, paa

hvilken vi kunde finde Fred for dem, var ved at sætte os lige i Røgen.

Malit blev træt, og jeg maatte tage hendes Tornyster. Vi besøgte de af Ole kendte Ruiner, og naaede om Aftenen Bredderne af en prægtig stor Sø midtvejs mellem de to Fjorde. Her sov vi, efter at have nydt vort Aftensmaaltid, i Læ af nogle Pilebuske. Om Natten hørte jeg Lommens klagende Skrig fra Søen.

Den 15. vandrede vi videre til Amitsuarsuksøen mellem prægtige Fjælde. Dens Afløb til Amitsuarsukfjorden er en Fos paa 200 Fods Højde. Vi øjnede baade Fjorden og de prægtige Fjældtoppe, *Akuliarusersuak*, paa den anden Side med Sne i Kløfterne paa Toppen.

Ved Søen laa prægtige Ruiner. Sent paa Dagen vare vi, ledede af gamle Varder, komne til Søens østlige Ende, og her saa vi en stor Elv munde ud. Den kom fra en smal Dal omgiven af stejle Fjælde. Ogsaa her traf vi Ruiner, som vi med megen Vanskelighed naaede ved at vade over en strid Elv.

Det begyndte desværre at regne, og vi maatte søge os et Tilflugtssted.

Medens Regnen strømmede ned, sade vi paa en flad Klippeblok, der var i Læ for Regnen, indtil Vandet ogsaa havde banet sig Vej gennem Revner i vort Tag oven for. Saa maatte hver for sig søge en Klipperevne eller en lille Hule, hvor vi kunde lægge os. Pil og Birk groede foran mit lille Soverum, hvor jeg laa krumbøjet og frøs. Jeg hørte Regnen dryppe gennem Bladene, hver Gang jeg vaagnede, og ønskede blot, at det maatte blive Morgen.

Endelig var Natten forbi; Regnen var stilnet af, men der laa en klam og kold Taage over Landskabet. Grønlænderne havde tilbragt Natten paa lignende Maade som jeg. Vi lavede Kaffe,

ved hvilken Lejlighed jeg opdagede, at det meste af Provianten var fortæret. Jeg sagde dog ikke straks noget til Synderne. Da vi kom hjem, erfarede jeg, at Ole havde været Mester for den Ting. Han havde opfordret Kasper til,

at de to skulde spise, hvad de kunde, af Beskøjterne. Da de begge vare kede af at fortsætte, fordi Vejret syntes at blive daarligt, kom de snart overens om den Ting, og Malit turde ikke sige noget til mig.

Vi begave os nu paa Hjemtouren. Skønt det var Taage, forsvandt Myggene ikke, selv da vi kom et Par Tusind Fod til Vejrs under Passagen af en Bjærgryg Nord for Amitsuarsuksøen. Da vi vare paa det højeste, lettede Taagen et Øjeblik, og jeg saa da et Glimt af den herlige Egn med alle Søerne og Dalen ned mod Kagsiarsuk, hvor vi saa Røg fra Arbejdspladsen. Et Minut efter gemtes alt igen under Taagesløret. Efter en møjsommelig Vandring naaede vi ved Mørkets Frembrud til et stort Vandfald godt $^1/_2$ Mil Syd for Kagsiarsuk. Ved dettes Side listede vi os ned i Dalen og vare hurtigt ved Teltpladsen, hvor Otto snart havde et Maaltid parat.

Næste Morgen forsvandt Ole, og Kasper, der slet ikke lod til at kunne begribe, hvorfor han ikke havde maattet spise Provianten, skønt Tolken paastod at have betydet saa vel ham som Ole, at den skulde vare i seks Dage, forlod os ogsaa, da han skulde »hjem og betrække sin Kajak med Skind« (!).

Saadanne smaa Uheld maa man finde sig i med Sindsro; thi de kunne ikke undgaas, naar man har med Grønlændere at gøre. Jeg maatte iøvrigt være taknemlig for, at »Tøsens« Besætning stadig holdt ud ved Kagsiarsuk, hvor vi bleve lige til den 17. September. Foruden min egen Konebaadsbesætning havde jeg af og til

nogle Folk fra Julianehaab og Igaliko, saaledes at Arbejdsstyrken vekslede fra en halv Snes til femten Personer pr. Dag.

Ikke blot udgravede vi det store Boligkompleks Øst for Kirken, men ogsaa de foran det liggende righoldige Askemøddinger, der gave et godt zoologisk Udbytte, endelig foretoges Gravninger paa Kirkegaarden. Af særlig Interesse vare ogsaa flere indhegnede Pletter tæt ved Elvmundingen, som mulig ere Haver. Saa længe disse Undersøgelser stode paa, kunde jeg ikke fjærne mig fra Kagsiarsuk, men jeg fandt dog om Søndagen Lejlighed til at foretage Undersøgelser i Omegnen.

Kolonibestyrer *Brummerstedt* i Julianehaab havde i Begyndelsen af September underrettet mig om, at »Hvalfisken« sandsynligvis vilde komme meget sent iaar, om den overhovedet kom til Julianehaab, hvorfor han mente, at jeg burde gøre Regning paa eventuelt at gaa hjem over Ivigtut.

Da der endnu den 8. September intet var hørt om »Hvalfiskens« Ankomst i Farvandene ved Julianehaab, sendte jeg Fisker *Otto Hansen* med den halve Bagage til Ivigtut for at han skulde gaa hjem med »Thetis«, der vilde afgaa den 15. Oktober, medens jeg selv med Resten af Ekspeditionen paatænkte at gaa hjem med »Fox II« midt i Oktober.

Vejret begyndte nu at blive meget ustadigt. I Slutningen af August og Begyndelsen af September fik vi flere Dages Storm, saa vi til Slut kun havde Laser af Teltene tilbage. Een Nat revnede og blæste alle Teltene om, saa vi laa i Regn og Slud under aaben Himmel. Da Stormen stilnede lidt af, lappede vi to af Teltene, det tredje var ubrugeligt; og jeg slog mit op inde i Kirkeruinen.

Vi fik nu Besøg af Løjtnant i Marinen *Frode Petersen* og Cand. polyt. *Axel Jessen*, som kom i Baad fra Julianehaab for at se paa Gravningerne, og for at vi kunde konferere om nogle Undersøgelser, som Dhrr. velvilligst havde paataget sig at gøre i Egne, hvor jeg ikke kunde naa at komme. Ankomsten gav Anledning til megen Morskab for Grønlænderne, som dansede ved Lygteskin om Aftenen. Da vore Gæster droge bort, begyndte vort ensomme Liv igen.

Det var nu over Midten af September. Den hvidvingede Maage og Graamaagerne vare nu i Mængde komne ind i Bugten, hvor de opholdt sig hele Dagen. Smaafuglene optraadte i mindre Flokke, og om Morgenen var der Tyndis paa Vandet. Alt tydede saaledes paa, at Vinteren var i Anmarch. Vi havde hver Dag i lang Tid ventet Kajakmand fra Kolonien med Melding om »Hvalfisken«s Ankomst; men da han stadig

udeblev, var jeg efterhaanden bleven fortrolig med Tanken om at skulle hjem over Ivigtut.

Da kom der endelig, den 17. September Bud om, at »Hvalfisken« var under Opsejling til Julianehaab. Øjeblikkelig afsluttede jeg

Udgravningerne og afskedigede Folkene fra Igaliko. Ole havde endnu en Gang vist sig blandt os, og denne Gang til min store Glæde. Han medførte nemlig den tidligere omtalte Ræveunge, som vi døbte »*Malit*«, og som han afleverede i Julianehaab.

Den 20. ankom vi til Kolonien efter at jeg paa Vejen havde besøgt de prægtige Egne ved Ekaluit, hvor vi i en stor Sø fandt Ruiner paa Øer, og hvor Fjældene vare røde af Bøller (i daglig Tale Blaabær), som ofte afgave Frokost for vore Piger, og af tæt Krat, i hvilket der var meget Vildt, som var overmaade tamt, fordi det sjældent jages. En Gang stod jeg i $^1/_2$ Time og tegnede, medens en hvid Hare sad 20 Skridt fra mig uden at flytte sig, skønt jeg flere Gange forsøgte at skræmme den bort. Vildtet var i det hele taget ikke bange for Mennesker, derimod indgøde Falkene ofte Ryperne en stor Skræk. Jeg saa dem jage baade Ryper og Maager, som skrege af Angst. Ved Julianehaab holdes Duer. Det hænder ofte, at Falkene jage dem ned i Skorstenene. Saa snart en Grønlænder ser Falken, raaber han Gevalt. Europæerne, som høre det, jage nu Duerne ud for at faa Skud paa Falkene.

Just som vi naaede Julianehaab, saa vi »Hvalen« blive bugseret ind af talrige Konebaade. Her traf jeg Premierløjtnant Moltke, som foreslog mig, at jeg næste Dag skulde gaa med ham og hans Ledsagere ind i Sermilikfjorden, hvor de agtede at foretage nogle afsluttende Maalinger ved Bræen. Jeg kunde da mulig faa Lejlighed til at besøge nogle Ruingrupper. Jeg modtog Tilbudet, og vi foretoge

da fra den 21. til den 27. September denne Fjordrejse i en Træbaad. Vor Styrer var en stakkels Mand, som for et Par Aar siden ved et Vaadeskud havde dræbt sin Søn. Faderen stod paa Stranden for at skyde Maager, og Sønnen, som var i Nærheden, raabte:

»Der komme de!«

Faderen fyrede — og traf Sønnen.

Vi passerede Narsak paa Afstand og hilste paa Udliggeren, som kom ud i Kajak, lagde senere til ved *Niakornak*, hvor Hundene som sædvanlig kom ned for at betragte os. Disse Hunde behandles godt, men ved første givne Lejlighed dræbes de for Skindets Skyld.

Ræve og Hunde forliges som oftest godt. Volontær *Bache* fortalte mig, at han en Gang i Egnen ved Sukkertoppen paa en Angmagsætplads, hvor Grønlænderne boede i Telte, havde set en Tævehund, som hed *Tajakrutli* (ɔ: Muffedis, Vante) forliges godt med en Ræveunge. Begge endte deres Liv temmelig brat.

Ræveungen var ganske tam og morede sig med at rode mellem Sovepuderne i Teltet. Den løb frit om og blev af og til borte i længere Tid, men kom igen; om Natten var den f. Eks. sjælden i Teltet. Den fulgte med til Kolonien, hvor man ofte saa den jage omkring i Spidsen for Hundene. Grønlænderne plejede den godt

og kærtegnede den ofte; men da den var bleven rigtig stor og tyk, slagtede de den — for Skindets Skyld, som indbragte 6 Kroner. *Tajakrutli* derimod var ikke saa tam. Den fik 6 Hvalpe, som den til stor Ulempe for mange flyttede rundt med allevegne. Da Hvalpene bleve større, vilde den ikke have noget at bestille med dem. Ja, den bed endog en af dem ihjel, hvorpaa den selv blev dræbt.

Vi havde en prægtig Tour helt op i Sermilikfjordens Indre, hvor Isen laa og skruede foran Bræen, og vi besøgte derefter flere Ruiner, blandt andet i Bugten ved Ekaluit. Den 27. vare vi tilbage i Julianehaab, hvor »Tøsen« med Besætning endnu laa, med Undtagelse af Tolken, som i den nye Kajak, jeg havde givet ham, var draget hjem.

Det var et stolt Øjeblik, da Besætningen modtog ikke blot Penge, men ogsaa »Tøsen«, som de fra nu af kunde hjemføre som deres egen.

Da deres Salutskud til Afsked lød ude fra Bugten, tænkte jeg med Taknemlighed paa, hvor stor Nytte disse Mennesker havde været til for mig.

Efter at have ordnet Indpakningen og Godsets Indladning i »Hvalfisken« og efterat have sagt Farvel i Europæerhjemmene, hvor vi

havde nydt megen Gæstfrihed, bivaanede vi endnu den sidste Aften en glimrende Fest hos Kolonibestyreren, hvor der hverken blev sparet paa Mad, Drikke eller Salutskud. Samme Aften gik vi om Bord, og næste Dag lettede »Hvalfisken« for at blive bugseret ud til *Akia* Øens Sydende.

Den 30. bugseredes vi et Stykke ud i Strædet, hvorefter vi, hjulpne af en frisk Kuling, strøg hjem efter.

Den gamle »Hval«, som snart er hundrede Aar, og som har taget saa mangen Torn under Grønlands Kyst, maatte atter denne Gang holde for. Vi fik en Brandstorm i Strædet, som vi klarede stolt, og saa gik vi over Verdenshavet hjem efter. Den ene Dag gled som den anden i behagelig Ro efter den lange Kampagne. Skibets Chef, den elskværdige Kaptajn *Rickmers*, og Officererne om Bord kappedes om at gøre os Opholdet saa bekvemt som muligt.

»*Malit*« stod i sit Bur paa Dækket og fik mangen Sø over sig; kun en sjælden Gang vovede jeg at lade hende gaa løs om Bord, af Frygt for at miste den. Moltke havde faaet en Hund fra Østgrønland, som var kommen med en Konebaad derfra; den forsøgte stadig at snappe efter »*Malit*«, som dog snart lærte at tage sig i Agt.

Saa slagtede vi Grisen — stævnede forbi *Fair Hill*, senere Skagen ind og fik Modvind i Kattegattet.

Kaptajnen satte os derfor i Land i *Varberg* allerede den 24. Oktober. Næste Dag vare vi i København.

RETTELSER.

Pag. 26, 8. L. fra n.: »fortabe« læs: »fortone«.
— » 7. L. fra n.: »Refleksionen« læs: »Refraksionen«.
— 29, 4. L. fra n. o. flg.: »som Hvalfangerskib i Sydhavet under Kaptain Sødring og som senere førtes af« — udgaar som fejlagtigt, og istedetfor sættes: »under«.
— 84, 21. L. fra o.: »hvilke begge forliste under Grønlands Kyst« læs: »af hvilke den ene forliste under o. s. v.«

N. P. LERCHES
BOGBINDERI
SKAGEN

PLEASE DO NOT REMOVE
CARDS OR SLIPS FROM THIS POCKET

UNIVERSITY OF TORONTO LIBRARY

G Bruun, Daniel
750 Mellem fangere og jaegere,
B78 piger og koner

UTL AT DOWNSVIEW
D RANGE BAY SHLF POS ITEM C
39 13 09 12 01 001 4